מנהיגות פורצת דרך

כוחו של יחיד, עוצמתה של קהילה

סיפורו המופלא של ברוך טגנ'ה ז"ל, שבדבריו ובמעשיו תרם לפתיחת שערי העלייה ושינה לנצח את גורלם של יהודי אתיופיה

מנהיגות פורצת דרך | כוחו של יחיד, עוצמתה של קהילה

"טגנ'ה הפך את עליית יהודי אתיופיה למפעל חיים אישי. הוא האמין בשליחותו. האמין - והגשים. רבים אינם מודעים לעובדה כי תודות למאבקו הלא־מתפשר של טגנ'ה, העלתה מדינת ישראל אלפי יהודים מסודאן במסגרת "מבצע משה" הנודע. ברוך טגנ'ה הוא ללא ספק גיבור יהודי וישראלי, דמות שמן הראוי להעמידה במרכז כנס מנהיגות פורצת דרך". (ראובן ריבלין, נשיא מדינת ישראל, 16 במאי 2017)

"טגנ'ה הוא באמת אחד מגיבורי המאבק למען יהודי אתיופיה. הוא היה הניצוץ שהדליק את כולנו למאבק הצודק והבלתי מתפשר".
(פרופ' ארווין קוטלר, שר המשפטים לשעבר של קנדה)

"Baruch Tegene whose persistence and skill brought the problems of Ethiopian Jewry to the word's attention. He was the George Washington of his people".

Senator Rudy Boschwitz (retired) - U.S. Ambassador to the UN & Ethiopia for Operation Solomon on behalf of President G.H.W. Bush

חוברת זו מוקדשת לזכרו של ברוך טגנ'ה ז"ל ומטרתה לחשוף את סיפור חייו המרתק ואת מעשיו, שהיו חלק בלתי נפרד מעליית יהודות אתיופיה לישראל.

פורום ירוסלם

פורום ירוסלם שם לו למטרה להנכיח את נרטיב יהדות אתיופיה בסיפור הישראלי. הפורום מבוסס על קואליציה של מעל 30 ארגונים חברתיים, אשר חברו יחדיו במטרה לייצר השפעה קולקטיבית לשינוי השיח בחברה הישראלית, ביחס למקומה הטבעי של יהדות אתיופיה בסיפור הציוני והישראלי.

הפורום בחר להתמקד בשלושה ערוצי פעילות מרכזיים:

1. חשיפת סיפורי מנהיגות מעוררי השראה ומיצובם כגיבורים של כולנו.
2. עידוד קבוצות מגוונות לצאת למסעות זהות באתרים בישראל, המספרים את סיפורה של יהדות אתיופיה.
3. עידוד סוכני שינוי, מקבלי החלטות ומעצבי דעת קהל לצאת למסע זהות בכפרי היהודים באתיופיה.

למידע נוסף ולהצטרפות:

שמואל ילמה, יו"ר ומייסד הפורום 050-7570497 | yilmashmuel@gmail.com
טלי ריינברג שחורי, מנהלת הקמת הפורום 052-3441244 | taly25@gmail.com

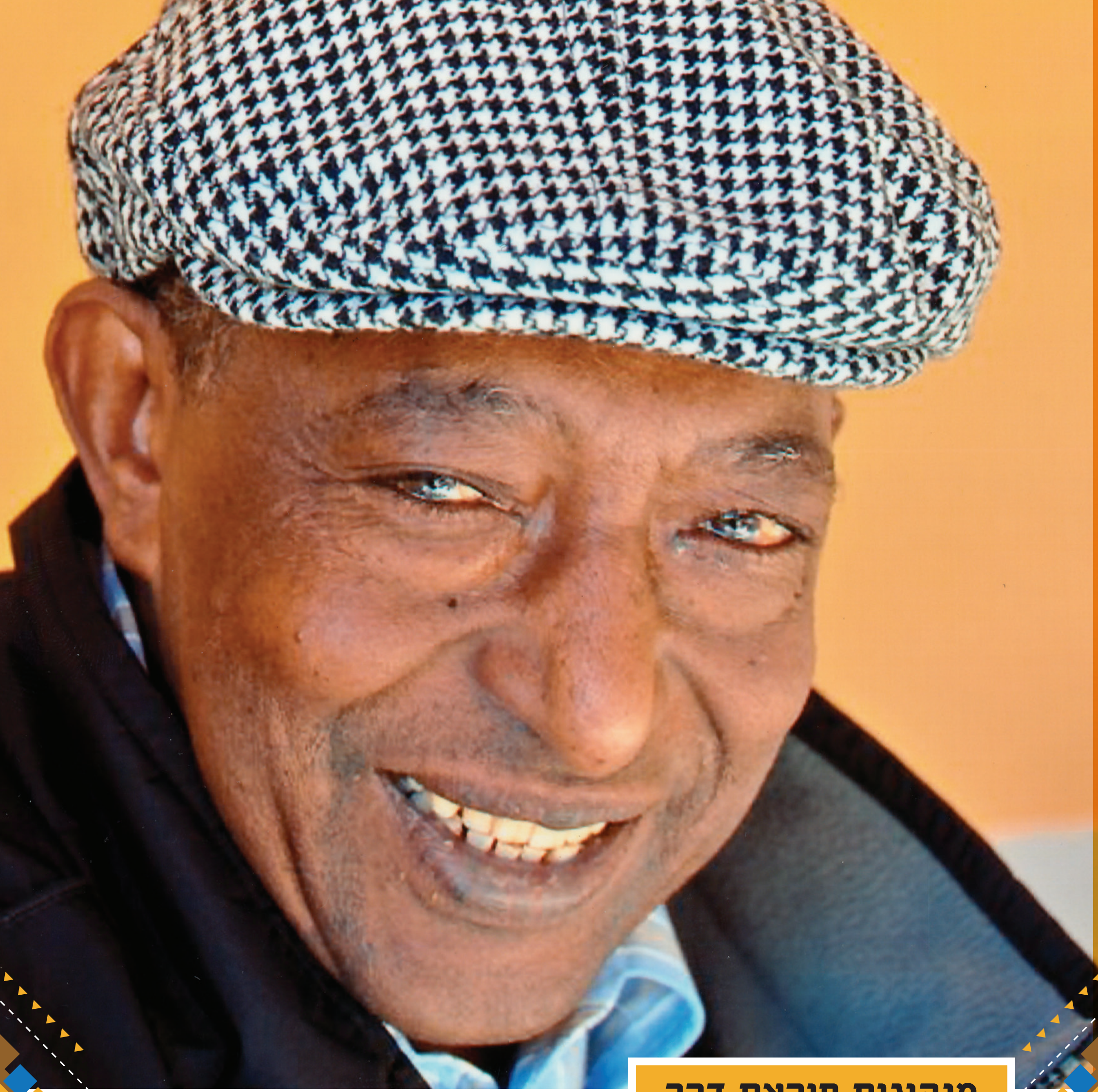

מנהיגות פורצת דרך

כוחו של יחיד, עוצמתה של קהילה

סיפורו המופלא של ברוך טגג'ה ז"ל, שבדבריו ובמעשיו תרם לפתיחת שערי העלייה ושינה לנצח את גורלם של יהודי אתיופיה

מנהיגות פורצת דרך | כוחו של יחיד, עוצמתה של קהילה

"טגג'ה הפך את עליית יהודי אתיופיה למפעל חיים אישי. הוא האמין בשליחותו. האמין - והגשים. רבים אינם מודעים לעובדה כי תודות למאבקו הלא־מתפשר של טגג'ה, העלתה מדינת ישראל אלפי יהודים מסודן במסגרת "מבצע משה" הנודע. ברוך טגג'ה הוא ללא ספק גיבור יהודי וישראלי, דמות שמן הראוי להעמידה במרכזו כנס מנהיגות פורצת דרך". (ראובן ריבלין, נשיא מדינת ישראל, 16 במאי 2017)

"טגג'ה הוא באמת אחד מגיבורי המאבק למען יהודי אתיופיה. הוא היה הניצוץ שהדליק את כולנו למאבק הצודק והבלתי מתפשר."
(פרופ' ארווין קוטלר, שר המשפטים לשעבר של קנדה)

"Baruch Tegene whose persistence and skill brought the problems of Ethiopian Jewry to the word's attention. He was the George Washington of his people".

Senator Rudy Boschwitz (retired) - U.S. Ambassador to the UN & Ethiopia for Operation Solomon on behalf of President G.H.W. Bush

חוברת זו מוקדשת לזכרו של ברוך טגג'ה ז"ל ומטרתה לחשוף את סיפור חייו המרתק ואת מעשיו, שהיו חלק בלתי נפרד מעליית יהודי אתיופיה לישראל.

פורום ירוסלם

פורום ירוסלם שם לו למטרה להנכיח את נרטיב יהדות אתיופיה בסיפור הישראלי. הפורום מבוסס על קואליציה של מעל 30 ארגונים חברתיים, אשר חברו יחדיו במטרה לייצר השפעה קולקטיבית לשינוי השיח בחברה הישראלית, ביחס למקומה הטבעי של יהדות אתיופיה בסיפור הציוני והישראלי.

הפורום בחר להתמקד בשלושה ערוצי פעילות מרכזיים:

1. חשיפת סיפורי מנהיגות מעוררי השראה ומיצובם כגיבורים של כולנו.
2. עידוד קבוצות מגוונות לצאת למסעות זהות באתרים בישראל, המספרים את סיפורה של יהדות אתיופיה.
3. עידוד סוכני שינוי, מקבלי החלטות ומעצבי דעת קהל לצאת למסע זהות בכפרי היהודים באתיופיה.

למידע נוסף ולהצטרפות:

שמואל ילמה, יו"ר ומייסד הפורום 050-7570497 | yilmashmuel@gmail.com

טלי ריינברג שחורי, מנהלת הקמת הפורום 052-3441244 | taly25@gmail.com

צוות החוברת

תחקיר וכתיבה: בתיה מקובר

עריכה לשונית: יואב לין

עיצוב: עדי רמות

מערך שיעור: פידל

טקסט באמהרית: המשפחה

איסוף מידע, תמונות וקטעי עיתונות: איבון מרגו ודמוזה דמוזה

תכלול הצוות: טלי ריינברג שחורי

סיכום והגהה כוללת: שמואל ילמה

כל הזכויות שמורות ל"פורום ירוסלם" – במשרדי בינ"ה, היסמין 1

סמינר אפעל, רמת אפעל

Forum.yerusalem@gmail.com

נדפס בישראל תשע"ז 2017

תוכן עניינים:

ברכת נשיא המדינה 2

הקדמה - חידוש הציונות בסיפור של כולנו | שמואל ילמה 3

פרק 1: פתח דבר 6

ብሩክ ተገኝ ማን ነዉ? 13

פרק 2: ילדות באתיופיה 17

פרק 3: כפר בתיה 22

פרק 4: בחזרה לאתיופיה 28

פרק 5: בארץ המובטחת 33

פרק 6: בין היבשות, בין העולמות 40

פרק 7: החלום שלא התגשם 51

פרק 8: סוף דבר 57

נספחים 62

חייו של ברוך טגנ'ה ז"ל - באמהרית

מכתבים 69

הרלן ג'ייקובס (בעברית ובאנגלית)

ד"ר נורמן דוידג' בעברית ובאנגלית)

סנטור רודי בושביץ (בעברית ובאנגלית)

ד"ר וויליאם רקנט (בעברית ובאנגלית)

פרופסור שלווה וייל

קטעי עיתונות 81

מערך הדרכה - סוגי מנהיגות 86

שותפי פורום ירושלים 89

נשיא המדינה

ירושלים, כ׳ באייר תשע״ז
16 במאי 2017

לכבוד
באי ובאות כנס מנהיגות פורצת דרך

שלום רב,

ברוך טגניה, זכרו לברכה, היה מנהיג אמיץ-לב, אחד מחוזיה של עליית יהודי אתיופיה שהקדיש את חייו להצלת יהודים מסודאן ומאתיופיה ולהבאתם ארצה. רבים אינם מודעים לעובדה כי תודות למאבקו הלא-מתפשר של טגניה, העלתה מדינת ישראל אלפי יהודים מסודאן במסגרת ״מבצע משה״ הנודע. טגניה הפך את עליית יהודי אתיופיה למפעל חיים אישי. הוא האמין בשליחותו. האמין - והגשים. ברוך טגניה הוא ללא ספק גיבור יהודי וישראלי, דמות שמן הראוי להעמידה במרכז כנס מנהיגות פורצת דרך.

ההיסטוריה והתרבות האתיופית עוד לא קיבלו את ההכרה הראויה להן בין דפי ההיסטוריה היהודית והישראלית. אני שותף לתחושת השליחות והדחיפות שלכם בעניין זה. ולא רק לגביו.
לצערנו, טעתה מדינת ישראל פעמים רבות באופן הטיפול בישראלים ובישראליות יוצאי אתיופיה לאורך השנים. אני משוכנע כי ביכולתנו לתקן את שגיאות העבר. תיקון זה מוכרח להיות בהיכרות ובהכרה. היכרות עם סיפורי החיים וסיפורי הגבורה, שיתוף של הקהילה, הכרה בחשיבות הסיפור שלה ובתרומתה לעם היהודי ולחברה הישראלית.
אין לי ספק שסיפורו מעורר ההשראה של ברוך טגניה והנגשתו לשאר החברה בישראל הוא צעד נוסף בדרך לתיקון.

עשייתכם הברוכה היא חלק בלתי נפרד מהעבודה הקשה שעלינו לעשות יחד, לטובת עתיד טוב יותר לכולנו.

מירושלים, ירושלם, אני שולח לכם איחולי הצלחה בעמלכם ומאחל כנס פורה.

שלכם
בברכה, ובהוקרה
רובי ריבלין
ראובן (רובי) ריבלין
ירושלים

חידוש הציונות בסיפור של כולנו

חשיפת סיפוריהם של גיבורינו האלמונים מדגישה את חלקה האקטיבי של הקהילה ● עוז רוחו של ברוך טגג'ה מהווה מקור השראה נדיר

פורום ירוסלם הוקם כמענה למחאת הדור הצעיר של יוצאי אתיופיה במאי 2015. קול הזעקה של הצעירים חשף צד מכוער בפניה של החברה הישראלית, צד אפל בסיפור של כולנו, שבא לידי ביטוי בתופעות מכוערות של גזענות, אפליה תעסוקתית, הדרה חברתית בבית הספר ובסביבת המגורים, סלקציה במקומות בילוי, אלימות משטרתית ועוד. הכאב גדול יותר כאשר מגלים שתופעות אלו מכוונות כלפי קהילה שלמה כמעט, על רקע צבע העור השונה.

הנחת העבודה של פורום ירוסלם הינה שתופעות אלו מקורן בשיח ציבורי שבמשך כארבעה עשורים הדגיש את ההיבטים של מצוקה והצלה, תוך הדגשת יתר באשר לחלקה של המדינה וזרועותיה בסיפור עליית יהדות אתיופיה. מאידך, התעלמות כמעט מוחלטת מחלקה האקטיבי וההרואי של הקהילה וגיבוריה האלמונים, שבא לידי ביטוי בהחזקת הלפיד של הזהות היהודית מעל 2,500 שנה, בניתוק מוחלט מהעולם היהודי, תוך מלחמה עיקשת במיסיון הנוצרי, כמיהה יוצאת דופן לשיבת ירוסלם, מנהיגות קהילתית מלאת עוז וגבורה ומסע הרואי לירושלים לאורך אלפי קילומטרים ביבשה, באוויר ובים.

היבטים אלה ואחרים יש בכוחם להוות, כדברי נשיא המדינה ראובן ריבלין, עירוי ציוני מזוקק לחידוש הציונות בסיפור של כולנו, כאן ועכשיו בישראל היהודית והדמוקרטית.

פורום ירוסלם שם לו למטרה להנכיח את נרטיב יהדות אתיופיה בסיפור הישראלי. הפורום מבוסס על קואליציה של מעל 30 ארגונים חברתיים, אשר חברו יחדיו במטרה לייצר השפעה קולקטיבית לשינוי השיח בחברה הישראלית ביחס למקומה הטבעי של יהדות אתיופיה בסיפור הציוני והישראלי. ארגון בינה מהווה פלטפורמה ארגונית לפעילות הפורום. ראו את פירוט הארגונים בכריכה האחורית של חוברת זו.

הפורום בחר להתמקד בשלושה ערוצי פעילות מרכזיים:

ראשית, חשיפת סיפורי מנהיגות מעוררי השראה ומיצובם כגיבורים של כולנו, כדוגמת פרדה אקלום ז"ל, שאת סיפורו חשפנו אשתקד בבית ברל, וברוך טגנ'ה ז"ל, שאת סיפורו אנחנו חושפים ב-11 ביוני בבית התפוצות. ראו בזאת הזמנה אישית.

שנית, עידוד סוכני שינוי, מקבלי החלטות ומעצבי דעת קהל לצאת למסע זהות בכפרי היהודים באתיופיה, על בסיס שני פיילוטים מוצלחים שקיימנו: קבוצה אחת של 25 מנהיגים בוגרי תכנית המנהיגות הציבורית של "מעוז", שיצאה למסע זהות באתיופיה בדצמבר 2016, וקבוצה שנייה של הנהלת ג'וינט ישראל, שיצאה למסע באפריל 2017. מנכ"ל הג'וינט סיכם את המסע במילים: "זו החוויה המשמעותית ביותר שחוויתי בכל שנות עבודתי בארגון".

שלישית, עידוד קבוצות מגוונות לצאת למסעות זהות באתרים בישראל המספרים את סיפור יהדות אתיופיה, כגון האנדרטה לזכר חללי המסע לירושלים בהר הרצל וכפר ביתא ישראל (אתכלית) בקרית גת.

חוברת זו מופקת במסגרת סדרת הכנסים בנושא מנהיגות פורצת דרך. כאמור, הכנס הראשון התקיים ביוני 2015 בבית ברל, בהשתתפות למעלה מ-600 מנהיגים וסוכני שינוי, שבאו לשמוע את סיפור מנהיגותו של פרדה אקלום.

מעקב אחר השפעותיו של כנס זה מלמד כי ישנן מספר הנכחות חיוביות אודות מנהיגותו של פרדה, ביניהן, הנכחת סיפורו של פרדה בשורת גיבורי ישראל בבית התפוצות, מארז חינוכי בספריה הלאומית, הכנסה ללימודי מורשת והיסטוריה במשרד החינוך, בניית מסלול מסע זהות ומנהיגות על בסיס אתרים באתיופיה המספרים את סיפורו, הקמת כיכר על שמו בבאר שבע בשם כיכר השופרות ועוד.

החוברת הנוכחית מביאה את סיפורו הבלתי יאמן של ברוך טגנ'ה ז"ל, שהקדיש את חייו להגשמת שיבת ירוסלם של קהילתו. סיפורו של ברוך הוא אוצר גלום ומקור השראה נדיר לכולנו לחידוש אהבת ירוסלם ומנהיגות מלאת עוז וגבורה, שלא יודעת נואש, תוך סיכון אישי והעדפת טובת הציבור. אני מעודד כל אחת ואחד מכם ללמוד בעיון סיפור נדיר זה ולפעול בכל האמצעים העומדים לרשותכם להפיץ סיפור זה ברבים ולקדם פעילויות חינוכיות ואחרות להנכחת הסיפור, בדומה לסיפורו של פרדה, במרחב הציבורי של החברה הישראלית.

בהזדמנות זו אני מבקש להודות מקרב לב לבתיה מקובר - על התחקיר והכתיבה של חוברת זו בשום שכל וביראת קודש; ליואב לין - על העריכה הלשונית המקצועית והייעוץ האדיב; לטלי ריינברג שחורי, מנהלת הפורום - שעושה לילות כימים להקמת הפורום וליישום הכנס השני של מנהיגות פורצת דרך, ברגישות

ובנחישות רבה; למשפחתו של ברוך טגנ'ה - על התמיכה, הסיוע ושיתוף הפעולה. ראוי לציין במיוחד את האח אדיסו, האחיין דמוזה, הבת יפה ובת הזוג איבון מרגו; אחרונים חביבים, לידידי וחברי פורום ירוסלם, שבלעדי כל אחת ואחד מהם כל זה פשוט לא היה אפשרי.

כולכם תבואו על התודה והברכה.

שמואל ילמה
מייסד ויו"ר פורום ירוסלם

פרק 1: פתח דבר

מיהו ברוך טגג'ה?

רבים רואים בו מנהיג, שבזכותו בני הקהילה עלו לישראל ● אחרים סבורים שפעילותו הפומבית פגעה במאמצי העלייה החשאיים ● גיבור לאומי, או "הילד הרע" של הממסד הישראלי?

מי היה ברוך טגג'ה? תלוי את מי שואלים.

רבים מקהילת ביתא ישראל, בעיקר המבוגרים שבהם, יאמרו: בזכות ברוך טגג'ה אנחנו בישראל. הוא הקריב את חייו למען הקהילה. הוא נאבק יומם ולילה כדי להביא אותנו לארץ. הוא היה הראשון להציע למדינת ישראל להביא את יהודי אתיופיה דרך סודן. הוא לא ידע פחד. אדם מיוחד במינו, שלצערנו לא מכירים בגדולתו.

אחרים יאמרו: עד יומו האחרון הוא דאג לקהילה. גם אחרי העלייה, הוא לא נרגע. כאב לו לראות את הצעירים מתביישים במוצאם, מאבדים את זהותם, לא מכירים את המסורת המיוחדת של יהדות אתיופיה, ששמרה על עצמה 2000 שנה. כאב לו לראות איך הקייסים, מנהיגי הקהילה, שבזכותם הקהילה שמרה על יהדותה, מאבדים פה בארץ הנכספת את מעמדם. הוא האמין בכל לבו בחינוך ובלימודים, כאב לו לראות רבים מבני הנוער מהקהילה יושבים חסרי מעש על הברזלים.

החלום שלו היה להקים מרכז למורשת יהדות אתיופיה ברחובות. עד יומו האחרון, גם כאשר היה חולה, גייס כספים למען מטרה זו. יחד עם חברים הצליח לשכנע את ראש עיריית רחובות בזמנו, שוקי פורר, להקצות שטח מכובד ליד מכון וייצמן להקמת המרכז. היו תכניות, היו כספים, הונחה אבן פינה, אך בני קהילה אחרים התנגדו, הגישו צו משפטי ועצרו את העשייה.

יש בני קהילה שיתנגדו להצגת פרדה אקלום וברוך טגג'ה כמנהיגים פורצי דרך. לדעתם, זאת המצאה של השנים האחרונות, שכתוב ההיסטוריה. מבחינתם המנהיגים האמיתיים של הקהילה הם הקייסים, ובעבר הרחוק הגדעונים.

היו גם גיבורים אחרים, שראוי לכתוב עליהם ולקיים למענם כנסים. אלה בני הקהילה שהיו בסודן במשך שנים וסיכנו את חייהם יומם ולילה. הם היו אחראים להביא ארצה את בני הקהילה שהגיעו ברגל מאתיופיה לסודן.

אם נשאל את בני הנוער וצעירי הקהילה, רבים יניעו ראשיהם ויאמרו: מי זה ברוך טגג'ה? לא שמענו עליו.

חלק מאנשי הממסד הישראלי ורבים מאנשי המוסד שפעלו בסודן ירימו גבה ויאמרו: הוא היה אדם מיוחד, איש אמיץ, היתה לו פעילות ברוכה באתיופיה לפני העלייה, ובארץ פעל רבות כדי שמדינת ישראל תכיר ביהדותם של ביתא ישראל ותפעל להבאתם לארץ. אך מכאן ועד הפיכתו לגיבור לאומי הדרך ארוכה. בפעילותו הפומבית בקרב יהדות צפון אמריקה הוא סיכן את פעילות המוסד בסודן. יש הראויים ממנו לכבוד ולהנצחה.

לעומתם, רבים מהצמרת של יהודי צפון אמריקה בארצות הברית ובקנדה יאמרו בהערכה רבה: ברוך טגנ'ה היה דמות מיוחדת במינה, אדם בעל כישרונות רב גוניים, שהצליח להביא לידיעת העולם היהודי את מצוקתם של ביתא ישראל באתיופיה ובמחנות הפליטים בסודן.

גם לפניו פעלו בארץ ובעולם בני קהילה, שהצליחו להגיע לישראל בדרכים לא דרכים, ונאבקו כדי שמדינת ישראל תכיר ביהדותם של ביתא ישראל ובזכותם לעלות לארץ, ככל יהודי אחר בעולם. אולם ברוך טגנ'ה הצליח בזכות אישיותו המיוחדת, בזכות הכריזמה ויכולת הדיבור, לסחוף אחריו את קהל השומעים. הוא הצליח להעלות את המאבק לדרגה גבוהה, לעורר אנשים לפעול וללחוץ על מדינת ישראל לפעול בעוצמה רבה יותר למען עליית יהודי אתיופיה.

הוא ידע לנאום באנגלית מצוינת ולהלהיב אנשים, לדבר עם סנאטורים ומנהיגים בכירים ועם כל אדם ואדם בצורה מיוחדת ואישית. הוא לא התבייש לבכות בפני מאות אנשים, כדי להביע את כאבו ולהמחיש את מצוקתם של היהודים באתיופיה ובמחנות הפליטים בסודן, כדי להבהיר לעולם שיום יום מתים גברים, נשים וטף במחנות בסודן. סנאטור שהסכים להיפגש עמו למשך חמש דקות בלבד, שכח מעיסוקיו האחרים ומצא עצמו יושב עם ברוך שלוש שעות, לא שבע מלהאזין לדבריו.

אז מי היה ברוך טגנ'ה? איש הרפתקאות שלא יודע פחד? אדם שמוכן לעזוב מקום בטוח וללכת לבלתי ידוע? איש שקשה לסמוך עליו, או איש חזון, שהדאגה לאחיו הנמצאים במצוקה לא נתנה מרגוע לנפשו ולא הניחה לו לעשות לביתו. אדם בעל יוזמה ששום קושי או מכשול לא עצרו אותו מלהמשיך להיאבק למען אחיו, אדם שהיה מוכן להקריב עצמו למען הזולת? מה סוד קסמו האישי? מה סוד יכולת הדיבור? מה סוד האישיות הכל כך שנויה במחלוקת?

נפגשנו עם הרבה אנשים שהכירו את ברוך טגנ'ה בצמתים השונים בחייו. פגשנו חלק מבני משפחתו. זכינו גם להכיר אותו אישית, אמנם בערוב ימיו, אך בכל זאת הברק בעיניים נשאר, גם ההתלהבות והכאב על מצבם של רבים מבני הקהילה פה בישראל.

ננסה בדפים הבאים לשרטט את דמותו, כפי שהיא עולה ולובשת צורה מהמילים ששמענו, מהדעות, מהחוויות, מהדברים הכתובים, מדבריו של ברוך בראיונות, וכן מהספר האוטוביוגרפי שיצא באנגלית בשנת 2008 בהוצאת הגפן: Odyssey, An Ethiopian Jew's Struggle to Save His People Baruch's

הדברים מוגשים בזאת, ולכל קורא הזכות להחליט, מי היה ברוך?

פורטרט של ברוך שצולם על ידי צלם בינלאומי יוסף קרש אוטווה קנדה 1980

סימני דרך בחייו

לפני הסיפור עצמו, סימני דרך מרכזיים בחייו:

1944	נולד באוזבה, גדל בבית סבו, טמנו טגנ'ה.
1956	נשלח בידי יונה בוגלה לישראל לכפר בתיה עם הקבוצה השנייה של בני הנוער, שהובאו ארצה להכשירם כמורים.
1964	חזר לאתיופיה בהוראת הסוכנות היהודית.
1968–1964	עבד מטעם משרד החקלאות בג'ימה באתיופיה כמורה לחקלאות. אחר כך עבד באדיס אבבה בחברה הישראלית עמירן.
1968	עבר לצפון אתיופיה לחווה שהקים יונה בוגלה. בהמשך הקים חווה משל עצמו והביא מבני משפחתו ויהודים אחרים מאזור גונדר לעבוד בה.
1974	ברח לסודן בעקבות ההפיכה באתיופיה ועליית הדרג לשלטון.
1976–1974	סוחר נוצרי אתיופי זיהה אותו בסודן ואיים להסגירו לשלטונות כמרגל ישראלי. הוא ברח לצ'אד, משם לקמרון ולניגריה, ונמצא לא אחת בסכנת חיים. התפרנס מעבודה על אניות סוחר.
1976	אחרי הרפתקאות רבות הגיע לשגרירות ישראל ברומא, וביקש בעברית ויזה לישראל. הופנה למשרדי הסוכנות היהודית ברומא, שם פגש במקרה חבר ישראלי שעבר בזמנו באתיופיה. הגיע לישראל וקיבל מעמד של עולה חדש אחרי מאבק קשה.
1977	הצטרף לחבריו בני הקהילה הנמצאים בארץ למאבק למען העלאתם של יהודי אתיופיה. הם ערכו צעדת מחאה בירושלים. בעקבות המחאה מנחם בגין ראש הממשלה פגש אותם.
1978	גיבש יחד עם פרופ' לנהוף תכנית לעליית יהודי אתיופיה דרך סודן. התכנית הוגשה לראש הממשלה, מנחם בגין.
1979–1978	אנשי המוסד קיימו מגעים עם ברוך למימוש התכנית. בשלב מסוים המוסד החליט לא לקבלו לעבודה אצלם.

1979	הגיע לסודן ופגש שם מספר בני קהילה שברחו מאתיופיה. בין היתר פגש את פרדה אקלום והעביר לידיו את שמות בני הקהילה ששהו במחנות הפליטים.
1980	נשא לאישה את סוזן מיקובסקי, יהודייה מקנדה שהכיר בישראל. הם נישאו בקנדה וגרו במונטריאול.
1981	לזוג נולדה בת, יפה טגנ'ה.
החל מ-1977	ולאורך כל השנים ברוך טגנ'ה היה פעיל מאוד במאבק למען עליית יהודי אתיופיה. הוא הופיע בכנסים רבים בארצות הברית, בקנדה ובאירופה. הגיע לישראל תכופות והשתתף בארגון הפגנות ומפגשים עם ראשי המדינה, כדי לזרז את הבאתם לארץ של בני הקהילה, ששהו במחנות בסודן.
1984	יחד עם פעילים אחרים השתתף בהפגנה בדרישה שממשלת ישראל תגביר את מאמציה לחילוץ יהודי אתיופיה ממחנות הפליטים בסודן.
1985–1984	אירגן עם חבריו הפגנה ושביתת רעב נגד הגיור לחומרה, שהרבנות הראשית דרשה מיהודי אתיופיה. בעקבות ההפגנה נפסק הגיור לחומרה.
1985	סוזי ביקשה להתגרש, כי ברוך כמעט לא נמצא בבית. כאשר הבטיח לשנות את דרכו, ענתה: "המחויבות שלך היא לאחיך, איני רוצה לעצור אותך מלהציל חיי אדם". מאז ועד יום מותו, חייו היו קודש למען הקהילה.
1992	פגש את איבון מרגו, יהודייה ממונטריאול, פעילה ותיקה למען יהודי אתיופיה. השניים הפכו לבני זוג, וברוך חילק את זמנו בין ישראל לקנדה.
2000	הקים את עמותת "תומר" - לתרבות מורשת יהודי אתיופיה. מטרת העמותה להקים ברחובות מרכז למורשת ביתא ישראל. ראש העיר הקצה שטח נאה ליד מכון וייצמן, ברוך גייס כספים מיהדות ארצות הברית וקנדה ואף מתורמים ישראליים. אדריכל תכנן את המבנה. נערך טקס הנחת אבן פינה, בהשתתפות מכובדים רבים, ביניהם קייסים ואורחים מחו"ל.

	לפתע התקבל צו בית משפט הדורש להפסיק את העבודה על הקמת המרכז. עמותה אחרת של בני הקהילה הגישה התנגדות, והעשייה הוקפאה. הדיונים נמשכו שנתיים, עד שהתקבלה פסיקה לטובת הקמת המרכז ברחובות.
2002	ברוך נסע לקנדה לגייס שנית כספים להקמת מרכז המורשת, אולם חלה ונזקק להשתלת כליות. עד הרגע האחרון האמין שעוד יהיה בכוחו להקים את המרכז. חלום שלא התגשם.
2006	ברוך חזר לישראל. בערוב ימיו גר אצל אחיו אדיסו בקרית עקרון. אשתו גדה ובנו דמוזה טיפלו בו במסירות.
27.12.2010	ברוך טגנ׳ה הלך לעולמו, בן 66 היה במותו. הובא למנוחות בבית העלמין בקרית עקרון. להלוויה הגיעו אלפים, בני הקהילה מכל הארץ וחברים מחו״ל.

መንግስት ቤተ እስራኤሎች ወደ እስራኤል ይሁዲዎች ናቸው በማለት እዉቅና እንዲኢሰጥ ታግላል ከዚህ ተነስቶ በሀገር አቀፍ ደረጃ ጀግና ለመባል ልዩነት አለ ይላሉ። ብሩክ ወገኑን ለማዉጣት በአሜሪካ በይፋ ያካሂድ የነበረዉ ቅስቀሳ በድብቅ የሞሳድ ድርጂት ይሰራ የነበረዉን አደናቅን ይላሉ ከሱ የበለጠ ክብር የሚገባቸዉ አሉ ይላሉ። በአንፃሩ በአመሪካና የካናዳ ይሁዲ መሪዎች በከፍተንኛ ሁኔታ ብሩክን በማክበር ደፋር የማሳመን የመናገር ችሎታ የነበረዉ በሱዳን የስደተኞች ቦታ ቤተ እስራኤሎች የደረሰባቸዉ ችግር በወቅቱ ለዓለም ይሁዲወች ያሳወቀ ነበር ይላሉ።

በተለያዩ መንገድ ቀደም ወደ እስራኤል የመጡ ቤተ እስራኤሎች የእስራኤል መንግስት እውቅና እንዲሰጣቸውና ወገኖቻቸዉን እንደማንኛዉም በአለም የተበተነ ይሁዲ እንዲያመጡ ታግለዋል። ብሩክ ተገኝ በድፍረት በማነጋገር ችሎታው ወገኖቹ ወደ እስራኤል እንዲመጡ ቀደም የጀመረዉን እንቅስቃሴ የበለጠ አጠናከሯል።

ብሩክ በንግሊዝኛ ቋንቋ ንግግር ሲያሰማ የሚያዳምጡት ይማረካሉ በአሜሪካ ከሲናተሮችና ከመሪዎች ጋር አንድ በአንድ ተገናኝቶ ሲያነጋግር የመማረክ ሀይሉ ከፍተኛ ነበር። የወገኑን ችግርና ሰቆቃ በተመለከተ የሚሰማዉን ጥልቅ ሀዘን በንግግር ሲያሰማ ፣ እንባዉ አፍስሶ ሲያለቅስ አያፍርም ነበር። በሱዳን በርሀ በየቀኑ ወንድ ፣ ሴት፣ ሕፃናት አለቁ በማለት ችግራቸዉን በተለያዩ መድረኮች በማልቀስ ገልጿል። የአሜሪካ ሴናተሮች ለአምስት ደቂቃ ለማነጋገር ፈቃደኛ የነበሩ ሲገናኙት በንግግሩ በመመሰጥ ሌላ ስራቸዉን ዘንግተዉ ሦስት ሰአት ያህል ያነጋገሩት እንደነበሩ ይገልጻሉ።

ብሩክ ተገኝ ማነው? የማይፈራ? የተመቻቸን ኑሮን ትቶ ወደ አልታወቀ ቦታ የሚሄድ? የማይታመን? ወይስ አርቆ የሚመለከት?። የወገነቹ ስቃይ እረፍት የነሳዉ ፣ ለራሱ የማይል ፣ የወደኖቹ ችግር ከራሰ አብልጦ የሚመለከት ፣ የማይፈራ ፣ የማይበገርና ለወገን ሲል የራሱን ሒወት አሳልፎ ለመስጠት የተዘጋጀ ነበር?

ብሩክ ልዩ የሚያደርገዉ ምን ነበር? የመናገርና የማሳመን ችሎታዉ ሚስጥሩ ምንድነዉ? የተለዩ የሆነበት ሚስጥሩ ምንድነው? ብሩክን በሒወቱ በተለያዩ አጋጣሚወች ያገኙትን ሰወች አነጋግረናል። ከቤተሰቦቹ መካከል ከፊሉን አነጋግረናል። እነሱም ስራዉን በማድነቅ ይናገራሉ። እኛም እሱን በወቅቱ አግንተን አነጋግረነዋል።

እድል አጋጥሞንም የአይኑ ብርሀን ጉጉትና በእስራኤል የወገኖቹ ኑሮ መንሳቆል የሚያሳዘነዉ መሆኑን ተመልክትናል። በሚከተሉት ገጾች ውስጥ የብሩክን ማንነት ከተለያዩ ሰወች ጠይቀን ያገኘነዉን መረጃና በእንግሊዝኛ ቋንቋ 2008 ዓ.ም የታተመዉን የብሩክ ታሪክ የሚገልፀዉ መፀሀፍ በመሞርኮዝ ለአንባዊያን አቅርበናል።

የጽሁፍ አዘጋጅ ባትያ ማኮቨር

ብሩክ ተገኘ ማን ነዉ?

አብዛኛዉ ሕዝብ መሪ ነዉ ይላሉ ፣ የኢትዮጵያ ይሁዲዎች በብሩክ ጥረት እስራኤል ለመግባት ችለናል ይላሉ። አንዳንዶችም በአንፃሩ ብሩክ በይፋ ወገንን ለማምጣት ሲያካሒድ የቆየው አንቅስቃሰ ድብቅ የሆነዉን ጉዞ ጎድቷል ይላሉ። የእስራኤል መረጃ ድርጅት ታላቅ ጀግና ፣ ወይም "ከፉ ልጅ"?

ብሩክ ተገኘ ማን ነው? መልሱ ከሰው ሰዉ ይለያያል። በእድሜ የገፉ አዛዉንቶችና አዋቂዎች እስራኤል የገባነዉ በብሩክ ተገኘ ላይ ነዉ ይላሉ። ለወገኑ ሲል ሒወቱን አሳልፎ ሰጥቷል። ወገኖችን ለማምጣት ታግሏል። በቴ እስራኤሎችን በሱዳን በኩል ወደ እስራኤል ማምጣት ይቻል ሲል ለእስራአል መንግስት መጀመርያ ሐሳብ ያቀረበ ብሩክ ነው። የማይፈራ ልዩ ሰዉ ነበር። የሚያሳዝነዉ ታላቅነቱን አብዛኛወቹ አያውቁትም።

በቴ እስራኤሎች እስራኤል ከመጡ በሓላም ብሩክ አንድም ቀን አላረፈም። ወጣቶች ማንነታቸዉን እያጠፉ ሲመጡ ባህላቸዉ ሲረሱ በራሳቸው ማፈር ሲጀምሩ ማየት በጣም ያሳዝነዉ ነበር። ከ 2000 ዓመት በላይ የተጠበቀዉ ሐይማኖትና ባሕል በተለይ ሀማኖት ለዘመናት እንዲጠበቅ ያደረጉት ቀሳዉስት መብታቸዉ ለዘመናት የፀለቱላት እስራአል ሲገፈፍ ማየት ያሳዝነዉ ነበር። ወጣቶች በየመንደሩ ከብረት አጥር ላይ ተቀምጠዉ ሲያቸዉ ያዝን ነበር። ይሁን እንጂ በትምህርት እምነት ነበረዉና ችግሮችን ለመፍታት እስከ ሞቱ ድረስ ታሞም ሕልሙ የቤተ እስራአል የባህል ተቋም በረሆቦት ከተማ ከንቲባ የነበሩትን ሹኪ ፎራርን በማነጋገር ማሆን ቫይፅማን አጠገብ መሬት ተቀበሉ ገንዘብ አሰባሰበ ቤተ መዘክር ለመገንባት መሰረት ከጣለ በኋላ የተወሰኑ ሰዎች ግንባታ እንዳይቀጥል በፍርድ ቤት አሳገዱት። ከቤተ እስራኤል መካከል አንዳንዶች አቶ ፈረደ አክሎምና አቶ ብሩክ ተገኘን በር ከፋች መሪዎች የሚለዉን መቀበል አልቻሉም መሪዎች የሀይማኖት መሪዎች ቀሳዉስት ወይም በጊዶን ዘመን የነበሩ መሪዎች ናቸዉ ይላሉ።

በሱዳን ወገናችን ለማምጣት በርካታ አመታት የቆዩ ሌሎች አሉ የእነሱ ታሪክ መፃፍና በስማቸዉ ማስታወሻ መስራት አለበት የሚሉም አሉ። ወገንን ለማዉጣት በእግራቸዉ ከኢትዮጵያ ወደ ሱዳን የተመላለሱም ነበሩ።

ብሩክ ተገኘ ማነዉ ብለን ወጣቶችን ብንጠይቅ አብዛኛዎቹ አናዉቀዉም ሲሉ ራሳቸዉን ይነቀንቃሉ።

የእስራኤል መንግስት ተቋማት በተለይ የመረጃ ድርጅቱ የሞሳድ ሰዎች ብሩክ ደፋር ልዩ ሰዉ እንደነበር ይናገራሉ ለቤተ እስራአል መምጣት ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል የእስራኤል

1978	ከፕሮፌሰር ላንሆፍ ጋር ወገንን በሱዳን በኩል ላማምጣት አቀዱ እቅዳቸው ለጠ/ሚ ምናሄም ቤጊን አቀረቡት።
1978 - 1979	- የሞሳድ ሰራተኞች የተነደፈዉን የጉዞ እቅድ በተግባር ለማዋል ከብሩክ ጋር ተገናኙ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ የሞሳድ ሰዎች አብሮቸው እንዲሰሩ አልፍልጉም።
1979	ወደ ሱዳን በመጓዝ ከኢትዮጵያ አምልጠዉ ሱዳን ሲገቡ ወገኖቹን አገኘ ከተገኙት መካከል አንዱ አቶ ፈረደ አክሉም ሲሆን በሱዳን ያገናቸው የቤተ እስራኤል ስም ዝርዝር ለፈረደ ሰጠዉ።
1980	በእስራኤል የተዋወቃትን ወጣት ካናዳዊት ይሁዲ ሱዛን ሚኮብስኪን አገባ። የተሰደዱት ካናዳ ሞንትርያል ነዉ። በካናዳም ኑሮአቸዉን ቀጠሉ።
1981	ሴት ልጅ ያፋ ተገኘን ወለዱ።
ከ 1977	ያለማቋረጥ ለበርካታ አመታት ያህል ወገኖቹን ወደ እስራኤል ላማምጣት ከፍተኛ ጥረት በማድልግ። በተለይ በአሜሪካ በካናዳና በአዉሮፓ በተለያዩ ስብሰባዎች በመገናኘት ስለ ወገኖቹ በንግግር ጎልቷል። ወደ እስራኤልም በተለያዩ ጊዜ ወደ እስራኤል በመምጣት ከእስራኤል ጠ/ሚኒስትሮች ጋር ተገናኝቷል። የእስራኤል መንግስት ወገኖቹን እንዲያመጣም ሰላማዊ ሰልፍ አካሂዷል በሱዳን በስደተኛ ካንፕ ወገን ማለቁን ለእስራኤልና ለአለም መንግስታት አስታዉቋል።
1984	በሱዳን በስደተኛ ካንፕ ወገን አለቀ የእስራኤል መንግስትን በአስቸኳይ እንዲያወጣቸዉ ከጓደኞቹ ጋር በእስራኤል ታላቅ ሰላማዊ ሰልፍ አካሂዷል።
1984 - 1985	የእስራኤል ሊቀ ራባናት ቤት እስራኤሎች ግዩር ማድረግ አለባቸዉ የሚለዉን ዉሳኔአቸውን በመቀወም ታላቅ ሰላማዊ ሰልፍ ከጓደኞቹ ጋር አካሂዷል።
1985	ባለቤቱ ሱዚ መፍታት እፈልጋለሁ ምክንያቱም ከቤት ዉስጥ አትገኝም አንተ ከፍተኛ የሆነ ፍቅር ያለህ የወገኖችህን ሒወት ለማዳን ነዉ ስለዚህ እኔ እንቅፋት ልሆንህ አልፈልግም በማለቷ ተፋቱ። አስከ ሒወቱ ፍፃሜ ድረስ ለወገኑ ታገለ።

የሒወቱ ጎዳና ምልክት

ታሪኩን ከመዘርዘራችን በፊት የሒወቱ ጎዳና በአጭሩ እንመልከት

1944	ውዛባ ተወለደ ያደገዉ ከሚታዉ ከአቶ ተገኘ ታምኖ ቤት ነው።
1956	በአቶ ዮና ቦጋለ አማካኝነት ወደ እስራኤል በመላክ ከጓደኞቹ ጋር በክፋር ባትያ ተምሯል። እሱና ጓደኞቹ የመጡትም የመምህርነት ትምህርት ለመከታተል ነበር።
1964	በሶክኑት ሀይሁዲት ትእዛዝ መሰረት ወደ ኢትዮጵያ ተመለሱ።
1964 - 1968	በኢትዮጵያ የግብርና ሚንስትር ጽ/ቤት አማካኝነት ጅማ በሚገኝ ኮሌጅ የግብርና ትምህርት አስተምሯል። ከዚያም በአዲስ አበባ ከተማ አሚራን በተባለ የእስራኤል ካንፓኒ ሰርቷል።
1968	በኢትዮጵያ ሰሜናዊ ክፍል ከአቶ ዮና ቦጋለ ባቋቋሙት የግብርና ቦታ ከሰራ በኋላ በግሉ መሬት ገዝቶ ቤተሰቦቹንና ወገኖቹን በማሰባሰብ በጎንደር ዙርያ የግብርና ቦታ አቋቁሞ ሰርቷል።
1974	የሀይለ ስላሴ መንግስት ሲገረሰስ ለህይወቱ አስጊ በመሆኑ በመረዳት ወደ ሱዳን ሀገር አመለጠ።
1974 - 1976	በሱዳን ቆይታው አንድ ኢትዮጵያዊ ክርስትያን የሚያዉቀዉ የእስራኤል ሰላይ ነዉ በማለት ለመንግስት አሳልፎ ሊያሲዘው ሲሞክር ከሱዳን ወደ ቻድ አመለጠ ከቻድ ካሜሮንና ናይጀርያ በማምለጥ ሒወቱን አድኗል። በናይጀርያ ቆይታዉ መርከብ ዉስጥ ሰርቷል።
1976	ከብዙ ዉጣ ዉረድ በኋላ ጣልያን ገብቶ በጣልያነ ዋና ከተማ ሮም በሚገኘዉ የእስራኤል ኢምባሲ ጽ/ቤት በመሄድ ቪዛ ጠይቆ ሳይፈቀድለት ወደ ሶክኑት ሀይሁዲት ጽ/ቤት ተላከ በሶክኑት ሀይሁዲት ቀደም ያዉቀዉ የነበር እስራኤላዊ በማግኘቱ ወደ እስራኤል መጣ ከብዙ ትግል በኋላ በእስራኤል የአዲስ ገቢነት መብት ተሰጥቶቷል።
1977	በእስራኤል ከሚኖሩ ጓደኞቹ ጋር በመተባበር ወገኖቻችን ይምጡ ሲሉ በእስራኤልም ሰላማዊ ሰልፍ አካሂዶ በሰላማዊ ሰልፍ ምክንያት ጠ/ሚ ምናሄም ቤጊን ጋር ተገናኝቷል።

1992	ኢቫን ማርጎ የተባለች ሞንትርያል የምትኖር ይሁዲ ጋር በመሆን ቤተ እስራኤሎችን በሱዳን ለማዉጣት ታገለ በመጨረሻም አብረዉ ኑረዋል። ብሩክ ወገን ለማዉጣት ከካናዳ ወደ እስራኤል በመመላለስ ነዉ የኖረዉ።
2000	ቶሜር የተባለ ድርጅት በማቋቋም የኢትዮጵያ ይሁዲወች የባህል ማእከል በረሆቦት ከተማ አቀደ ። የርሆቦት ከተማ ከንቲባ መሬት ሰጠ ። የባህል ማእከሉን ለመገንባት በርካታ ገንዘብ በአሜሪካ በካናዳ ከሚገኙት ይሁዲዎች አሰባሰበ። በእስራኤልም አላማዉን ያመኑ ገንዘብ ሰጡ ፣ ምህንዲሶችም ፕላን አወጡ ያባህል አዳራሹን ለመገንባት መሰረት ተጣለ። በስነስራቱ ከዉጭ ሀገር የመጡ የክብር እንግዶችና ቀሳዉስት ተገኝተዋል። ይሁን እንጂ ባልተጠበቀ ሁኔታ ሌላ ድርጂት የቤተ እስራኤል ተወላጅ የሆኑ በፍ/ቤት በመክሰስ የተጀመረዉ ግንባታ ተቆረጠ። ሁለት አመት ከታመመ በኋላ ፍ/ቤት የባህል ተቋሙ እንዲቀጥል ወሰነ።
2002	ብሩክ የባህል ተቋሙን ለመስራት ገንዘብ ለማሰባሰብ ወደ ካናዳ ሔደ ካናዳ እንዳለ ኩላሊትም በህክምና ተቀየረለት ከዛም ተስፋ ሳይቆርጥ ያለመዉን በግብ ለማድረስ ባይሳካም ህልሙ ቀጠለ።
2006	ብሩክ ወደ እስራኤል ከተመለሰበት ጊዜ አንስቶ ተመለሰ እስከ ሒወቱ ፍፃሜ ድረስ ከወንድሙ ከአዲሱ ዘለቀ ጋር በምኖር የወንድሙ ሚስት ገዳም የወንድሙ ልጅ ድሞዜ ተንከባከበዉታል።
27.12.2010	ብሩክ በ 66 ዓመቱ ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ ፣ የቀብር ስነስርአቱ በቅርያት ኤክሮን ተፈጽሟል። በቀብሩ በሺህ የሚቆጠሩ በእስራኤል የሚኖሩ ከዉጭ ሀገር ይመጡተሳትፈዋል።

פרק 2: ילדות באתיופיה

הילד שלא פחד מכלום

האם הילדות המאושרת בכפר, עם סבא אוהב ומשפחה חמה ומחבקת, הם שנתנו לו את הכוח להתמודד עם האתגרים העצומים בחייו?

"האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו", כתב המשורר שאול טשרניחובסקי. כיצד יש בכוחו של כפר יהודי באתיופיה כמו אוזבה להצמיח אדם דוגמת ברוך טגנ'ה, וכמו בני קהילה רבים אחרים?

מעט מדי נכתב וסופר על ייחודם של הכפרים היהודיים באתיופיה, על אורח החיים המיוחד שלהם, על חיי הקהילה, על פעילות הקייסים במשך דורות לשמירה על יהדותם, על האחווה, על העזרה ההדדית, על החגים שהביאו יהודים מכפרים קטנים לכפר יהודי מרכזי כדי לחוג יחד את הסיגד, חג הכיסופים לארץ, חידוש הברית עם אלוהים, חג המחילה והסליחה בין אדם לחברו.

מעט מדי נכתב וסופר על הערכים שהוטבעו במשך השנים בבני הקהילה, הכבוד למבוגר, לידע, למסורת. על העדינות והצניעות שאפיינה את הקהילה, על האמונה העמוקה ביהדותם. על הקשר ההדוק עם המשפחה, על האחריות שהוטלה על הילדים בגיל צעיר, על היכולת לעמוד בקשיים, על הגבורה האישית, על המסירות לקהילה ותחושת המחויבות האישית.

בספרו האוטוביוגרפי כותב ברוך על חייו בכפר. אנחנו שמענו מפי פנטה טגנ'ה, דודתו, אחות אמו, שגדלה עמו ומאחיו אדיסו דמוזה על ילדותו ומעט על חיי הכפר. אנו תקווה שיום אחד יכתבו בהרחבה ובעומק הנכון על החיים היהודיים בכפרים באתיופיה.

ברוך נולד באוזבה ב-1944 להוריו זלקה דמוזה ודבריטו טגנ'ה. כדי להקל על אימו הוא גדל אצל הוריה, הסבא טמנו טגנ'ה והסבתא סינדו, שגרו באותו כפר. פנטה טגנ'ה, האחות הצעירה של אמו, נולדה ארבעה חודשים לפני ברוך. הסבתא היניקה יחדיו את פנטה ואת ברוך. לסבים היו שבעה ילדים, ביניהם פנטה הצעירה ודבריטו, אמו של ברוך, הבכורה. פנטה וברוך גדלו כמו אח ואחות לכל דבר. באתיופיה הילדים והמבוגרים אכלו בנפרד, כך שהם היו הרבה ביחד - בטוב וברע, במשחק ובמריבה, אחים לכל דבר.

זלקה דמוזה,
אביו של ברוך 1993

דבריטו טמנו זלקה אמו של ברוך 1974
צילום מלפיה אחותו של ברוך

סבא של ברוך, טמנו טגנ'ה, היה אדם משכיל, בעל דעות מתקדמות, שדגל בלימודים. גטה ירמיהו, אחד משלושת התלמידים שד"ר יעקב פייטלוביץ שלח ללמוד בחוץ לארץ, לימד את טמנו לקרוא ולכתוב. הם היו בני דודים, אמו של טמנו טגנ'ה ואמו של גטה היו אחיות.

טמנו היה אדם אמיד, שעיבד שטחים רבים בעזרת ארבעת בניו, והיו לו גם עובדים שכירים. מספרת פנטה: "בסוכות ובביכורים אבי היה מקיים אירוע גדול, אליו היו באים הרבה אורחים מהכפר ומהכפרים הסמוכים. כך היה נהוג בכפרים היהודים, שהעשירים מכינים סעודה לכולם בסוכות וגם בחג הביכורים".

אדיסו: "סבא היה איש עשיר, אהוב על בני הקהילה, שמגלה, משכין שלום בין אנשים. מלווה כספים, נדיב וטוב לב. הבית היה תמיד פתוח לאורחים. תמיד האמין שיום אחד נגיע לירושלים".

פנטה: "אבא היה אומר לבני הקהילה: 'אל תשקיעו הרבה באדמה, בשנה הבאה אנחנו הולכים לירוסלם'. הרגשתי היתה שהנה הגאולה קרובה, עוד מעט נבוא לארץ".

היה מורה בכפר בשם אבהו גובהה. הקהילה בנתה לו טוקול, כדי שילמד את הילדים. כך הוקם בית הספר הראשון באוזבה. בבית הספר הזה למדו רק בנים.

זה היה הנוהג, שהקהילה נותנת למורה אדמה וכל אנשי הכפר מעבדים אותה. היו קובעים יום וכולם הלכו לשדה שלו לעבד אותו, כדי שהמורה יהיה פנוי ללמד. כך נהגו גם כלפי הקייסים, שהיו עוברים מכפר לכפר ומטפלים בקהילה ובצרכיה הרוחניים והחברתיים.

כשבא יונה בוגלה לאוזבה והקים את בית הספר, טמנו טגנ'ה לקח אחריות על המקום ודאג לכל התחזוקה, בהתנדבות כמובן. לבית הספר הגיעו ילדים מכפרים יהודיים נוספים, כולל מאזור טיגראי. הם נשארו ללון במקום, כמו בפנימייה. אמא של ברוך הכינה את הארוחות, שגם עליהם לקח טמנו טגנ'ה אחריות מלאה.

טמנו היה אדם נדיב, שתמך בעניים, הלווה כסף לנזקקים ולא תמיד קיבל את כספו בחזרה. תופעה זו היתה נפוצה בקרב בני קהילה אמידים גם בכפרים אחרים. ישנו סיפור מוכר על יהודי אמיד ממצ'ה, שבנה בחצרו בית לאדם עיוור, אב לשלושה ילדים, וגם תמך בו כלכלית.

בתוך האווירה הזאת גדל ברוך. בשלב מסוים הוא החליט לאמץ את שם הסבא ולהיקרא טגנ'ה, ולא דמוזה כשם אביו. בין ברוך לבין סבו היה קשר מיוחד במינו, קשר הדוק של אהבה, קשר רוחני עמוק, שאולי הוא שהעניק לברוך את איכויותיו המיוחדות.

חבריו של ברוך מספרים על נדיבותו הרבה. כאשר עבד בעמירן, חברה ישראלית לציוד חקלאי שפעלה באתיופיה, נסע בג'יפ שלו ממקום למקום כדי לתקן תקלות שונות. כשחזר לאדיס אבבה תמיד הביא לחבריו מצרכים ודברים שקנה בדרך - אבוקדו, פירות או דברים אחרים. לא אחת הגיע בידיים ריקות, כי בדרך פגש אנשים נזקקים ונתן להם. פעם חזר בלי חולצה. שאלו אותו: "איפה החולצה שלך?". אמר: "פגשתי מישהו מסכן ולא היה לי כסף לתת לו, אז הורדתי את החולצה שלי, לפחות אותה יכולתי לתת לו".

חבריו בישראל ידעו לספר שביתו היה תמיד פתוח. לא אחת כאשר פגש בני נוער ברחוב, שלא היה להם איפה לישון, הזמין אותם לגור בביתו עד שימצאו מקום מגורים מתאים. כך יכולים היו לגור אצלו מספר חודשים. חלק מהם הגיע ללוויה, והם סיפרו לבני המשפחה איך ברוך הציל אותם, איך פתח את ביתו בפניהם, דבר שלא ישכחו לו כל חייהם.

הסבא האמין בחינוך והשכלה. מגיל צעיר הוא שכר מורה פרטי לברוך, כדי שילמד אותו קריאה, כתיבה וחשבון. כך למד ברוך עד אשר נפתח בית הספר הקטן, ביוזמת אנשי הכפר. ברוך המשיך ללמוד שם בטוקול. הבנות הצטרפו ללימודים רק כאשר יונה בוגלה פתח את בית הספר הגדול.

במשך שעות היה סבא מספר לברוך את סיפורי התנ"ך, קורא עמו בספר תהילים. פרקים שלמים מתהילים ידע ברוך בעל פה. סבא נהג לעלות עם ברוך על ההר הסמוך לכפר ולתאר בפניו את סיפורי התנ"ך. הדמיון של ברוך פרח, והוא האמין ששם, קצת אחרי ההר, נמצאת ארץ ישראל. לא רק על ירושלים סיפר הסבא, אלא כל ארץ התנ"ך - חברון, שכם, בית אל. כשהיה בכפר בתיה כתב ברוך מכתבים, ולא אחת תיאר לסבא את הארץ. "עכשיו אני רואה את ההרים ושומע את הקול שלך", כתב.

כאשר הגיע כילד לכפר בתיה, שאלו אותו: "מה אתה רוצה להיות כשתהיה גדול?". "טייס", ענה, "כדי שאוכל להביא את סבא לישראל".

איבון מרגו, בת זוגו ב-18 השנים האחרונות לחייו, אומרת: "הסבא לימד את ברוך את שפת הגאז. הוא ידע פרקים שלמים בעל פה. לברוך היה ידע רב בנושאים שונים, זה בא לו מאהבת הקריאה. היתה לו סקרנות רבה ורצון ללמוד. הוא היה מוכן ללמוד מכל אדם. הוא אהב לקרוא על ההיסטוריה העולמית. הידע שרכש בכוחות עצמו אפשר לו לשוחח עם אנשים ברמה גבוהה על נושאים מגוונים. אנשים אהבו לדבר עמו, היתה לו יכולת נדירה לדבר בגובה העיניים, עם כל אדם בדרך המתאימה לו. הוא ידע הרבה שפות: עברית, גאז, אמהרית, איטלקית, אנגלית, ערבית, קצת צרפתית ופורטוגזית. הוא לימד את עצמו שפות. יכול היה לקחת מילון וללמוד לבד".

סבא טמנו היה קשור מאוד לברוך. מספרת פנטה טגנ'ה: "ברוך היה ילד חזק, תמיד רצה להיות ראשון. תמיד היה שמח וחביב. אבי אהב אותו יותר מכולם. . כשסבא היה בא מהשדה האדם הראשון שחיבק ונישק היה ברוך. הוא היה מאוד קשור לסבא שלו, תמיד נצמד אליו ואהב לישון עם סבא. על הסוכה היו שמים ענפי עץ שנקרא שינשנה. סבא היה נותן את הענפים לברוך, והוא היה מניח אותם על גג הסוכה. ברוך זכה לאהבה מכל הסובבים אותו, מכל הדודים, מכל בני המשפחה. על כל דבר יכול היה לצחוק וגם לבכות".

האם אהבה הרבה בה עטפה אותו משפחתו היא שנתנה לו את הכוח להתמודד עם הקשיים העצומים שעבר בחייו? את האמון ביכולתו להתגבר ולהגשים חלומות? את היכולת לדבר עם כל אדם, לשכנע ולהשפיע?

סבא פינק את ברוך והשקיע בו, אך גם ידע לדרוש ממנו להיות חזק, לא לוותר ולא להיכנע. מספר אדיסו אחיו: "ברוך היה ילד מבריק שלא ידע פחד, תמיד היה מנצח. פעם חזר הביתה בוכה וסיפר לסבא שקיבל מכות מילדי הנוצרים. סבא אמר לו: 'אם אתה צודק אז תילחם. אל תחזור לבית בוכה. לך תחזיר להם, שיפחדו

ממך'. סבא קרא לו אדוניה, שפירושו באמהרית איש גדול. אביו קרא לו טספיה - תקווה. הבית של סבא וסבתא היה בית פתוח, תמיד היו בו אורחים. סבתא היתה אישה צנועה, שקטה, מקבלת אורחים בשמחה. הוא למד מהם לאהוב אנשים, לעזור להם, לקבל כל אדם. כשהיה בכפר בתיה הלך ברחוב עם כיפה. ילדים צחקו עליו וקראו: 'הנה כושי חובש כיפה'. מאז החליט ללכת עם כובע קסקט כל חייו במקום כיפה".

פנטה: "ברוך היה גם שובב. אהבנו אחד את השני, היינו מאוד קשורים זה לזה, אך גם רבנו, כמו אחים. יום אחד תפרו לי שמלה חדשה לבנה ויפה. בכפר היה נהוג שכאשר יש לילדה שמלה חדשה, היא מסתובבת מבית לבית עם השמלה ונשות הכפר מברכות אותה. היא באה לכל אישה, מניחה את ראשה על ברכיה, והאישה שמה ידיה על גבה ומברכת. כך הסתובבתי בכפר מאושרת ושמחה. בינתיים בבית ברוך היה רעב, לא יכול לאכול, כי שנינו תמיד אוכלים ביחד. הוא חיכה וחיכה, אבל הסבב שלי היה ארוך. הרעב הציק לו והוא התעצבן. כאשר סוף סוף הגעתי הביתה, ברוך דחף אותי בכוח והפיל אותי לתוך הבוץ. השמלה החדשה התלכלכה, כל היופי והשמחה נעלמו. בכיתי, כעסתי, נפגעתי. בא אבי, סבא של ברוך, ולא כעס עליו, אלא רק אמר לי: 'אל תבכי, מחר אארוג לך בד חדש, ותהיה לך שמלה חדשה'. הוא לא יכול היה לכעוס על ברוך".

כשברוך היה בן 11 הגיע לאוזבה יונה בוגלה. הוא אסף ילדים בעלי יכולת, שידעו קרוא וכתוב, כדי להביא אותם לישראל, להכשיר אותם להיות מורים, ואז להחזירם לאתיופיה, כדי שילמדו את הילדים והנוער עברית. הוא בחר ילדים בני 12. טמנו טגנ'ה הפציר ביונה שייקח את ברוך, על אף גילו הצעיר. יונה, שהכיר את טמנו ואת מעשיו, התקשה לסרב.

ברוך עצמו נקרע רגשית. מצד אחד החלום כל השנים היה להגיע לארץ הקודש, והנה ניצבת בפניו הזדמנות להגשים את החלום. מצד שני להיפרד מסבא היה קשה ביותר, כל כך קשור היה אליו. סבא עודד אותו לנסוע.

כשיצא ברוך מהבית, לא אמרו לפנטה שהוא נוסע לישראל, רק אמרו לה שהוא הולך לגונדר. פנטה: "ברגע שהבנתי שברוך לא יחזור במהרה, בכיתי הרבה זמן. היה קשה להיות בלעדיו, הרי גדלנו ביחד, היינו הקטנים במשפחה. אחרי שהגעתי לארץ ברוך היה בא אלי הרבה. אהבנו לשבת ולדבר".

כך נגמר פרק אחד בחיי ברוך, תקופת הילדות המאושרת באתיופיה.

פרק 3: כפר בתיה

החלוצים הצעירים מגיעים לישראל

ברוך נבחר בידי יונה בוגלה להצטרף לקבוצת נערים שיצאה ללימודים בישראל ● החלום העתיק התנפץ אל המציאות הקשה: הממסד התנער מהם, הישראלים לעגו להם, ובסוף הם גם נדרשו לחזור לאתיופיה

ב-1955 ברוך נפרד ממשפחתו ומסבו, בדרכו לישראל. הפרידה היתה קשה וכואבת. הקבוצה הלכה ברגל לגונדר ומשם טסו כולם לאדיס אבבה. חוויית הטיסה הראשונה בחייו היתה מרגשת, אך גם מפחידה. איך דבר כזה גדול יכול לעוף בשמיים? באדיס אבבה הקבוצה נאלצה לחכות שישה חודשים עד להסדרת כל האישורים. בקבוצה היו 15 ילדים - 11 בנים ו-4 בנות. בתקופת ההמתנה ברוך גר אצל קרוב משפחה, טדסה יעקב, שהיה שר בממשלה. המשפחה חיבקה אותו באהבה, אך הגעגועים לסבא ולשאר בני המשפחה היו חזקים.

לקראת הנסיעה הקיסר היילי סלאסי נפגש עם הקבוצה. הוא נתן את ברכתו ואמר: "לכו, רכשו השכלה ואחר כך חזרו לעזור לארצנו". הוא לא רצה להרשות לקבוצות מתוך תושבי ארצו לעזוב את המדינה. אתיופיה מורכבת מקבוצות אתניות מרובות, והחשש שלו היה שאם קבוצה אחת תעזוב יילכו אחריה קבוצות נוספות והמדינה תתפרק. משום כך אתיופיה הרשתה כל השנים לסטודנטים לצאת ללמוד, אך לא לאזרחים רגילים. היילי סלאסי היה מעוניין להרחיב את מספר האנשים המשכילים בארצו, ומכאן ברכתו לקבוצה.

לישראל ולהיילי סלאסי היו באותה תקופה קשרים הדוקים. באדיס אבבה היתה שגרירות ישראלית. ממשלת ישראל נתנה לאתיופיה סיוע נרחב בתחומים רבים, כולל צבאיים. מדוע לא פעלה ישראל להביא את יהודי אתיופיה לארץ, כפי שפעלה כלפי גלויות אחרות?

יש הטוענים שהקשרים הדיפלומטיים עם אתיופיה היו חשובים לממשלה, והיא ראתה באתיופיה נקודת אחיזה משמעותית להשפעה בקרב מדינות אחרות ביבשת אפריקה, דרך לחזק את מעמדה הבינלאומי. האינטרס המדיני היה בעל חשיבות רבה יותר מהבאת יהדות אתיופיה לארץ.

יש הטוענים שישראל לא הכירה ביהדותם של יהודי אתיופיה. עיקר ההתנגדות הגיע מהרבנות הראשית, על אף שהיו רבנים אשכנזים שהכירו ביהדותם של ביתא

ישראל הרבה לפני הפסיקה הידועה של הרב יוסף עובדיה מ-1973, שבה קבע כי הם יהודים וחובה להצילם מסכנת התבוללות. יש הטוענים שהיו בישראל ובקרב חברי הממשלה גורמים רבים שלא רצו להביא את יהדות אתיופיה לארץ, עקב הדימוי של אנשים עניים ונחשלים, שיביאו רק צרות ובעיות למדינה הצעירה הנאבקת על קיומה.

הבאת קבוצת הילדים לישראל היתה באחריות הסוכנות היהודית, לא הממשלה. מדוע היא כן נרתמה למשימה? האם מתוך רגשי אשם כלפי יהדות אתיופיה שהוזנחה? האם לחץ של קבוצות מיהדות העולם, שהחלו לפעול למען יהודי אתיופיה? האם השפעתו של יעקב פייטלוביץ, שהקים ב-1951 את האגודה למען נידחי ישראל? האם הודות ללחץ שהפעילו יוצאי אתיופיה, שהגיעו לארץ בדרכים לא דרכים ופעלו למען הבאת אחיהם לארץ? האם פועלו האישי של יונה בוגלה, שהיה מהתלמידים ששלח פייטלוביץ ללמוד בחוץ לארץ ועמד בראש בית הספר העברי שהוקם באסמרה? אין לדעת, מה שברור הוא שמדינת ישראל העדיפה להעביר את הטיפול ביהדות אתיופיה לסוכנות היהודית וליהדות העולם.

הקבוצה של ברוך היתה השנייה שהובאה לכפר בתיה, מוסד חינוכי הממוקם סמוך לרעננה. הקבוצה הראשונה, אשר מנתה 12 תלמידים ותלמידות, הגיעה שנה לפני כן, ב-1955. המטרה היתה להכשירם ולהחזירם לאתיופיה כמורים בבתי הספר היהודיים. מרבית חברי הקבוצה הראשונה חזרו לאתיופיה אחרי שנתיים, בנובמבר 1957. היילי סאלסי פגש אותם והציע להם לקבל משרות ממשלתיות בכירות, אך הם העדיפו לחזור לקהילה כמורים לאחיהם.

הקבוצה בכפר בתיה 1961 ברוך בשורה העליונה, שני מימין

גורלה של הקבוצה השנייה היה שונה לגמרי. בדצמבר 1957 הסוכנות היהודית סגרה את בית הספר באסמרה, בשל קיצוץ בתקציב, והעבירה אותו לאוזבה. בספטמבר

1958 בית הספר נשרף, כנראה עקב הצתה של נוצרים, והועבר לאמבובר. באותה שנה נפתחו בתי ספר יהודיים באזורים שונים, אך הם נסגרו די מהר. בינואר 1958 הסוכנות היהודית הפסיקה את תמיכתה ביהדות אתיופיה, לאחר ארבע שנות פעילות. הטיפול בקהילה עבר לידי גורמים אחרים, שאינם קשורים עם מדינת ישראל.

חברי הקבוצה הראשונה חזרו מכפר בתיה לאתיופיה ומצאו עצמם מחוסרי עבודה. יונה בוגלה, שהיה מנהל רשת החינוך של ביתא ישראל, היה בעל אישיות מיוחדת במינה, אדם מסור לקהילה, שהקרין הרבה חום אנושי. הוא ידע את האמת המרה, שמדינת ישראל אינה מעוניינת ביהדות אתיופיה, אך החליט לא לפרסם זאת.

משה רחמים מספר: "ב-1958 שגרירות ישראל באדיס רצתה לסגור את בתי הספר היהודיים. בתי הספר היוו סימן של תקווה ליהודי אתיופיה, שהם ילמדו עברית ואחר כך יעלו לישראל. זאת היתה התקווה שהחזיקה אותם, על אף הקשיים והניסיונות הלא פוסקים לנצר את בני הקהילה.

"יונה בוגלה הבין את הסכנה, שאם הקהילה תדע שישראל לא רוצה אותה ואינה מכירה ביהדותה, הצעירים יאבדו את תקוותם, יתייאשו ויתבוללו. בחכמה רבה הוא המשיך לטפח את התקווה והאמונה שיום אחד הקהילה תגיע לישראל. יונה היה אדם ענק, איש חכם שהכיר את פעימות הלב שלנו. הוא ידע שבלי תקווה לא יהיה לנו כוח להילחם, בלי חלום אין עתיד.

"כשלמדתי בגונדר בכיתה ו', בכל יום הגיע נער לבית הספר וצעק בקולי קולות שהיהודים הרגו את ישו וצריך להרוג אותם. זה מה שעברנו יום יום. להיות יהודי היה מסוכן".

משה בר יודא היה השליח השלישי של הסוכנות היהודית לקהילת ביתא ישראל, והראשון שנשלח אליהם באופן רשמי מטעם מדינת ישראל. הוא הגיע גם למקומות אליהם לא הגיעו שליחים ומבקרים קודמים. ב-1957 פנה אליו פרופ' חיים גבריהו וביקש ממנו להיות שליח לאתיופיה מטעם המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה בסוכנות היהודית. בר יודא לא ידע דבר על עדת ביתא ישראל, אך לאחר התייעצות החליט לקבל את התפקיד.

הוא הגיע לאתיופיה ב-28 בינואר 1958. זמן קצר לפני הגעתו נשלחה ההוראה להפסיק את העסקת המורים בכפרים. במשך שלושה חודשים לא קיבל כל תמיכה כספית. תוכנית העבודה שלו מעולם לא הגיעה מירושלים, ורק בקיץ הגיע כתב המינוי.

ב-4 באפריל 1958 פנה משה בר יודא במכתב ליצחק בן צבי, נשיא מדינת ישראל:

"אדוני הנשיא! במוסד באוזבה אין מה לאכול. תלמידים ברחו למוסדות המיסיון. יונה בוגלה, מתלמידי ד"ר פייטלוביץ, אדם משכיל ומלומד, מסור לאחיו הפלאשים ומקדיש להם את מיטב כוחו, הגיש את התפטרותו ונימקה בזה הלשון: 'אדם יכול להיות אידיאליסט, אבל לכל דבר יש גבול.

"כל המורים, כולל יונה בוגלה והנערים אשר חזרו מישראל, לא קיבלו משכורת זה שלשה חדשים, הם ומשפחותיהם ממש רעבים ללחם. מי כפלאשים, אדוני הנשיא, זקוק לידידים ולהתעניינות, ומי כמוהם זקוק לגוף רציני שיטפל בהם. מה מסכנים הם שאיתרע להם גורלם ליפול בידי חבורת בטלנים כמו האדונים היושבים במחלקה, שלצערי הנני שליחה.

"אני מבקש את סליחתך על שהעזתי לפנות אליך, אך יודע אני את התעניינותך הכנה והרצינית בפלאשים, ולמענם אנא השתמש בהשפעתך הרבה והנכבדה לשים קץ להפקרות זו".

לאחר עשרה חודשים באתיופיה חזר לישראל, אך המשיך לשמור על קשר עם יהודי אתיופיה. בין השאר יזם הקלטה של 25 קייסים, לשם שימור התפילות והניגונים המיוחדים.

מה קרה לברוך ולקבוצתו? הם ירדו מהמטוס ונשקו לאדמה. ההתרגשות היתה עצומה, החלום התגשם. אוטובוס הביא אותם לכפר בתיה, שם קיבלו את פניהם בהתלהבות חברי הקבוצה הראשונה. מפגש חם של אחים. למחרת הם התחילו ללמוד באולפן עברית. לחלקם היה ידע בשפת התנ"ך, אך לא בעברית מודרנית.

המדריכים, המדריכות והמורה אברהם היו נהדרים. הקשיים התחילו במפגש עם בני הנוער האחרים. צבע העור זכה לקריאות לעג ולהתגרויות בלתי פוסקות. השיער המתולתל גם הוא שימש סיבה לצחוק ולגנאי. המילה כושי הפכה לביטוי קבוע של זלזול. התחילו גם מכות, השפלות והתנגשויות.

ברוך, שבא עם הרבה רצון טוב ואמון, נפגע פיזית כשהופל ארצה והאגודל שלו נשבר. "באתיופיה נלחמתי בנוצרים, לא שיערתי שאצטרך להילחם גם באחיי בישראל". חברים מאתיופיה מהקבוצה הבוגרת באו לעזרת החלשים, הטריים שזה עתה ירדו מהמטוס.

יפה טגנ'ה הבת: "חייו היו קשים מאוד. הוא בא לישראל לבד, בלי המשפחה, ופה קראו לו כושי. קשה לדמיין איך ילד בן 11 נפרד ממשפחתו החמה והאוהבת ומגיע לבד לארץ זרה ורחוקה, עם תרבות ושפה כל כך שונות. בוודאי היה לו קשה מאוד, זה מוכרח להשפיע על האישיות".

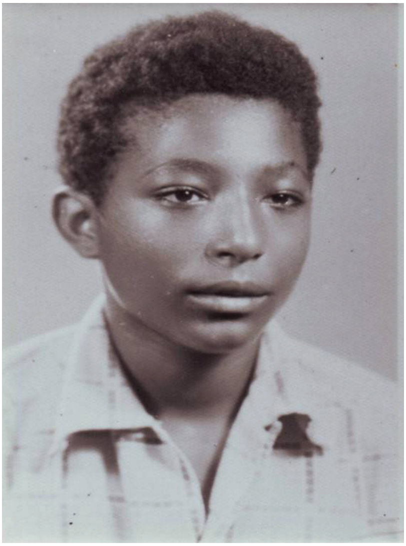

ברוך בן 12 בכפר בתיה 1961

העיניים של ברוך בתמונה שצולמה בכפר בתיה מספרות את סיפורו של הילד, שהגיע מהכפר הקטן והתומך לארץ זרה ורחוקה. כל מילה מיותרת, רק לחוש את מבטו, את שפתיו, את הבעת פניו, ולהיות רגע אחד במקומו. בכל יום עצמאות הנשיא יצחק בן צבי נהג להזמין את הנערים לביתו. הוא קיבל את פניהם כבני משפחה יקרים שחזרו לביתם והיה סקרן לשמוע מהם על חייהם באתיופיה.

אחרי גמר בית הספר היסודי פיזרו את הקבוצה בין פנימיות תיכוניות. ברוך היה בין אלה שהגיעו לנווה עמיאל שליד חיפה. כאשר רצה להצטרף לגדנ"ע, נאמר לו שהוא לא יכול משום שהוא לא אזרח

קבוצת כפר בתיה בבית הנשיא יצחק בן צבי 1961 ברוך רוכן על ברכיו - שלישי משמאל

ישראלי. אך הוא לא היה נער שרגיל לוותר, אז הוא ניגש למנהל וביקש ממנו שיעשה הכל כדי שיקבלו אותו. ואכן, לבסוף צירפו אותו לפעילויות הגדנ"ע. רק הטעם נשאר מר. חברי הקבוצה היו צריכים לעבור טקס משפיל של גיור לחומרה על ידי רב, מה שפגע בהם מאוד. הם, שכל חייהם נאבקו על יהדותם, פה בישראל לא מכירים בה.

ברוך היה תלמיד טוב, עם זיכרון מצוין, סקרנות ומוטיבציה. הוא רצה מאוד להמשיך את לימודיו באוניברסיטה אחרי התיכון. הוא ניגש למנהל עליית הנוער, שיתף אותו בתכניותיו וביקש ממנו שעליית הנוער תממן את המשך לימודיו. הלפרין המנהל הגיב בהתנשאות ואמר לו שהוא למד מספיק כדי לחזור למקום ממנו בא, הוא לא צריך לימודים אקדמיים ויותר טוב שיתנסה בחקלאות. הוא שלח את ברוך לקיבוץ בית אלפא.

שנה שלמה היה ברוך בקיבוץ. למזלו היתה לו משפחה מאמצת חמה ותומכת, משפחתו של גדעון אילת. הוא עבד על טרקטורים ורכש ניסיון. אחרי שנה החליט לעזוב ועבר לעבוד בנמל אשדוד. הוא עבד קשה, 12 שעות ביום, וחש בדידות ועצבות רבה בתקופה זו.

הרגע הקשה ביותר הגיע כאשר שמע שסבו האהוב טמנו טגנ'ה נפטר באתיופיה. העולם התנפץ אל מול עיניו. ברוך האמין שיום אחד יביא את סבא שלו לארץ הקודש. רחוק מהמשפחה נותר ברוך סגור בכאבו.

אחרי 8 שנים בישראל, בשנת 1964, הסוכנות היהודית, שלא השקיעה תשומת לב רבה בחברי הקבוצה, נזכרה בהם ודרשה מהם לחזור לאתיופיה. רבים מהנערים אומנם שבו. רק 6 מחברי הקבוצה נשארו בארץ, 4 בחורות ו-2 בחורים. ברוך התלבט רבות, אך הגעגועים למשפחה והרצון לתרום לקהילתו וללמדה עברית הכריעו את הכף.

באדיס אבבה קיבל את פניהם בשדה התעופה יונה בוגלה. הוא נאלץ לבשר להם שבית הספר באוזבה נשרף, אין כסף לבנות אותו מחדש, ובעצם אין לו מה להציע להם. הסוכנות היהודית הסירה כל אחריות, וגם המימון לבתי הספר נפסק. ברוך התגעגע מאוד למשפחתו, אך לא יכול היה להרשות לעצמו לבוא אליהם בידיים ריקות. הוא חש שקודם כל עליו למצוא עבודה, להרוויח כסף ורק אז יוכל לבקר את משפחתו.

פרק 4: בחזרה לאתיופיה

החיים השתנו, החלום נשאר

האיחוד עם משפחתו היה מרגש, אבל ברוך התקשה להשלים עם מצוקת החיים בכפר ● הוא הקים חווה חקלאית משגשגת והמשיך לחלום על עליית הקהילה לישראל ● ההפיכה הצבאית קטעה את תכניותיו

ב-1964 ברוך חזר לאתיופיה. לבדו, בכיסים ריקים, הסתובב ברחובות אדיס אבבה בחיפוש אחר עבודה. יונה בוגלה ניסה בכל כוחו למצוא עבודה לחוזרים מהארץ. ברוך הגיש בקשה להיות מורה לחקלאות במכללה טכנולוגית בג׳ימה. אולם כדי לקבל עבודה עליך להשיג נותן חסות. שוב בא לעזרתו קרוב משפחתו. כשהגיע למשרד הממשלתי עם יעקב טדסה, הפקיד שזלזל בו לפני כן הרכין ראשו בהכנעה ובהתרפסות. אמנם יעקב יהודי, אך גם שר בממשלה.

ברוך עבר מבדקים ובוחנים ולבסוף התקבל, אך צריך היה לחכות חודש ימים עד לאישור הסופי. בינתיים הוא התגורר באכסניה דלה. כסף לשלם לא היה לו. יום אחד בעלת המקום שאלה אותו, אם אכן הגיע מארץ הקודש. ברוך השיב בחיוב. ״יש לך מים מארץ הקודש?״, שאלה. ״בוודאי״, ענה, ורץ לחדרו למלא מהברז מים קדושים מארצו של ישו. בעלת המקום היתה אסירת תודה, וחודש ימים הוא לא צריך היה לשלם עבור חדרו.

בג׳ימה הוא היה המורה היהודי היחיד. למזלו, למכון הגיע חוקר יהודי מארצות הברית, ובין השניים התפתחה ידידות. בערבי שבת הוא בילה עם משפחתו החמה של אותו חוקר.

ב-1967 פרצה מלחמת ששת הימים, והמוסלמים בג׳ימה חגגו. ברוך נקרע מדאגה. מה יהיה? אחרי הניצחון הגדול הוא נסע לאדיס, ניגש לשגרירות ישראל והגיש בקשה ללמוד בטכניון. הרצון ללמוד והשאיפה להגיע לישראל לא הניחו לו. ואם לא ויזה לארץ, אז לפחות לעבוד באחת החברות הישראליות הפועלות באתיופיה.

ברוך חזר לג׳ימה בידיים ריקות. אחרי חודשים אחדים קיבל מהשגרירות הצעה ללוות חודש ימים אנשי חברה ישראלית העוסקת בהבאת כלי עבודה לחקלאות וטרקטורים. הם רצו לסייר באתיופיה ולבדוק אפשרויות. ברוך התאים להם - גם בן המקום וגם דובר עברית צחה. חודש ימים של סיורים במקומות נידחים, חודש

של יצירת קשרים חדשים. בדרכו המיוחדת ידע להתחבר לכל אדם וליצור ידידים בכל מקום. לעבודה במכללה הוא הביא אישור על מחלה.

שוב חזר ברוך לשגרת ההוראה בג'ימה. בינתיים, כאשר פגש ברחוב נערים רעבים ללחם, או כאלה הרוצים ללמוד, ביד קלה הוציא כסף מכיסו כדי לקנות להם אוכל, בגד או לממן לימודים. לדאוג לעצמו, לאגור מטבע למטבע, זו לא היתה דרך התנהלותו בעולם הזה.

יום אחד ראש המכללה קרא לו והציע לו לנסוע לתערוכה חקלאית ישראלית הנפתחת באדיס אבבה, כדי לבדוק אפשרות לרכישת כלים חקלאיים למכון. ברוך נענה ברצון, וכשהגיע לתערוכה שמח לפגוש את הישראלים שאיתם סייר כמה חודשים קודם לכן באתיופיה. השמחה היתה הדדית. נציגי חברת עמירן, חברת בת של כור, הציעו לו לעבוד עימם באדיס אבבה. ברוך חזר למכון בג'ימה עם כלי עבודה מתנה מחברת עמירן.

כך עבר ברוך לאדיס אבבה והחל לעבוד בחברת עמירן. כשרווח לו כלכלית, סוף סוף הרגיש שהוא יכול לקחת חופש ולהגיע לבקר את משפחתו באוזבה. עתה יכול היה להביא עמו מתנות לרוב. כפי שנהוג באתיופיה - לא באים בידיים ריקות.

השיבה לכפר הולדתו והפגישה עם בני המשפחה, עם החברים והשכנים היתה חמה ומרגשת. לפתע אחיותיו הקטנות היו לנערות חמד. פנטה דודתו, שהיתה לו כאחות, נשואה, גרה בגונדר ולה בת קטנה. 13 שנה לא ראה את המשפחה, למעט את אביו ואח אחד מנישואיו השניים של אביו, שבאו לבקרו בג'ימה. את אחותו מלפיה פגש בדרכה מבית הספר באמבובר. הם התחבקו, התנשקו ובכו, השמחה היתה רבה. לאחר שנים הזמין אותה אליו למונטריאול, שם היא ומשפחתה גרים עד היום.

המפגש היה מחבק ואוהב, אך ההלם היה גדול. קשה היה לו לראות את התנאים בהם חיו בני משפחתו ואנשי כפרו. ברוך חי שמונה שנים בישראל, במדינה מודרנית, עם חקלאות מפותחת, בתנאי מחיה אחרים לגמרי. עתה מבט עיניו לא היה של ילד קטן עם זווית ראייה בהתאם לגובהו, של מי שלא מכיר חיים אחרים, אלא של אדם מבוגר, בעל ניסיון.

הנהר אותו זכר כגדול ומרשים, נראה בעיניו כנחל קטן הזורם בנחת בין האבנים והשיחים. הבית בו גדל נראה לו עלוב וקטן. החיים ביחד בחדר אחד כל בני המשפחה כולל העגלים שזה עתה הגיעו לעולם - כל זה לפתע נראה לו דל. התמונה האידיאלית של החיים בכפר, שאותה נשא בליבו כל השנים, התהפכה. לא הדר ולא תפארת.

קשה היה לו לראות את השדות והעבודה בהם, החריש עם השוורים במחרשות עץ בעלות חוד של מתכת, או קציר ידני במגל. ברוך כבר התנסה בחריש בשדות בית אלפא עם טרקטורים, חליבה משוכללת ברפתות הקיבוץ. הוא ראה בעבר שדות, עצים ופרות עם תנובה הרבה יותר גבוהה, הרבה יותר יעילה.

קשה היה לו לראות את העבודה המפרכת של אמו, של אחיו, של אנשי הכפר. עבודה קשה בידיים, מהבוקר עד הערב. אולי הקשה מכל היה לראות את מצב הבריאות. ללא רפואה מודרנית, עם הרבה מחלות זיהומיות, שכל כך בקלות ניתן להתגבר עליהן, אך בכפר לא היו האמצעים הדרושים. המוות שהיכה באנשי בכפר, שבקלות ניתן היה למנוע אותו, אם היו שירותי רפואה והיגיינה. הוא הצטער גם לראות את חיי היהודים בצד ניסיונות של נוצרים להקשות על חייהם ולהביאם להמיר את דתם.

כשעמד להיפרד מאנשי הכפר, הם ביקשו ממנו: "אל תשכח אותנו, את אחיך, עשה הכל כדי להביא אותנו לירוסלם". משפט זה שינה את חייו. מאז אותו ביקור הרגיש מחויבות עמוקה לאחיו, תחושת שליחות עצומה לדאוג לבני הקהילה שלו, להוציא אותם מהמצוקה בה חיו.

יפה טגנ'ה: "אבא גיבש את הזהות שלו גם כאתיופי וגם כישראלי. הוא גדל תחילה באתיופיה ואחר כך בישראל, אבל למעשה היה איש העולם הגדול, קוסמופוליטי. חייו היו קשים, מחשבותיו הוקדשו קודם כל לקהילה ולאחר. כל הזמן דאג לבני משפחתו ושלח להם כסף. תמיד חשב על האנשים ולא על עצמו".

בדרכו חזרה לאדיס אבבה עבר דרך הכפר בו גר אביו, שבנה משפחה חדשה. שם הכיר את אחיו החדשים. הוא שמח לחדש את הקשר עם אביו ועם משפחתו.

מעסיקיו בחברת עמירן העריכו את כישוריו וקידמו אותו, אך ראשו היה במקום אחר. איך לעזור לבני הקהילה? כרגע אי אפשר להוציא אותם מאתיופיה, אך איך לסייע להם להטיב את חייהם?

הוא נפגש עם יונה בוגלה באדיס אבבה, וביחד הם חשבו איך לשפר את תנאי חייהם של יהודי אתיופיה. עלה הרעיון להקים חווה בצפון אתיופיה, חווה מודרנית עם ציוד מתאים, שאפשר יהיה לעבד בצורה יעילה ולהביא לרווחה למשפחות יהודיות.

היה ברור לשניהם שהם זקוקים לפרוטקציה בתוך הממשל והאזור כדי לקבל אדמה, וכן כסף שיאפשר להם להקים את החווה ולרכוש את הציוד. כאן התגלה ברוך ביכולת שלו לקשר בין אנשים ולגייס תמיכה לטובת המיזם.

ברוך נזכר באיש צבא בכיר, שבתקופת השלטון האיטלקי יהודים חמושים הצילו את חייו. מאז הוא היה מוכן היה לפעול למען יהודי אתיופיה. עלה גם שמו של פרופ' בנוויץ, שהיה יועץ של היילי סלאסי ואשר הקים באנגליה ארגון למען יהודי אתיופיה. יונה בוגלה ציין את שמו של ד"ר כהן, שעבד בארגון יהודי אמריקאי.

בכוחות משותפים יונה בוגלה וברוך טגנ'ה הצליחו להשיג את האישורים המתאימים ואת הכספים הדרושים והעבודה על השטח החלה. שניהם גייסו בני קהילה, ברוך מכפרו וממשפחתו ויונה מאזורים אחרים. חברת עמירן שחררה את ברוך ונתנה לו את ברכת הדרך.

תחילה היה צריך להכשיר את הקרקע ורק אחר כך להביא את הציוד המתאים. החווה התפתחה, אך הסודנים התקיפו את אנשי החווה מספר פעמים, בטענה שהשטח שייך להם. גם הנוצרים השכנים ניסו לפגוע בחווה. המשטרה לא מיהרה לבוא לעזרתם. ברוך צייד את אנשיו בנשק. בשלב מסוים חזר ברוך לאדיס אבבה, ועקיבא חברו מכפר בתיה מילא את מקומו. על אף הקשיים החווה המשיכה לפעול.

ברוך חזר לעבוד בחברת עמירן הוא נסע מטעמה לצפון אתיופיה לחווה שרכשה ציוד אצלם כדי לסייע להם להפעילו. היה זה באזור מאטמה. בעלי החווה הציעו לברוך לעבוד אצלם תמורת סכום כסף גדול, אך הוא העדיף לחזור לאדיס ולהמשיך לעבוד בחברה. על אף שהוא נהנה מעבודתו, הוא לא היה שקט, הדאגה לאחיו הטרידה אותו.

השהייה באזור מאטמה עוררה רעיון חדש: לרכוש אדמה לעצמו ולהקים חווה משלו. בעבודתו בחברת עמירן הצליח לחסוך כסף. ברוך חשב ועשה. הוא רכש אדמה והביא את בני משפחתו לעבוד עמו. לאט לאט החווה התפתחה. תחילה רכש שור, אחר כך טרקטור, בהמשך ג'יפ ואחר כך גם משאית וציוד חקלאי נוסף.

פנטה טגנ'ה מספרת: "ברוך בא לאוזבה והציע ליהודים מהמשפחה ולא מהמשפחה לבוא לעבוד בחווה שלו. הוא גידל בעיקר כותנה ושומשום והיה שולח שומשום מהחווה למשפחה".

ליד החווה של ברוך הקימו האחים הישראלים שאול ואמנון זאבי חווה חקלאית משלהם. השכנות היתה מבורכת, ודרכם הכיר ברוך את שגריר ישראל באתיופיה, חנן עינור.

החווה של ברוך פרחה, והוא שאף להגדילה. כשהיתה לו הזדמנות טובה למכור את החווה ברווח, הוא לא היסס, מכר וקנה במקומה שטח אדמה גדול יותר. ככל שהחווה התפתחה, ברוך גיוון את הגידולים, והחל לגדל בין היתר גם חמניות.

השכנים הנוצרים ניסו תחילה להפריע, אך לאט לאט נבנו יחסי שכנות טובים, הרבה מאוד בזכות ברוך, שידע להתהלך עם אנשים.

באחד המקרים שכן נוצרי פצע את ברוך ביריית רובה, עקב סכסוך ביניהם. הוא אושפז בבית החולים, וכאשר המשטרה באה לחקור אותו על המקרה, סיפר שהוא פלט בשוגג כדור. משפחתו של השכן היתה אסירת תודה על כך.

מטקו ביילין, קרוב משפחה של ברוך מאוזבה, עבד בחווה שלוש שנים, עד שפרצה ההפיכה וברוך ברח לסודן. "החווה היתה גדולה מאוד, עבדו בה כ- 300 איש, ובעונות מסוימות אפילו יותר", נזכר מטקו. "ברוך הפך לאדם עשיר. היו לחווה קשרי מסחר עם סודן, והיינו נוסעים במשאיות לסודן להביא מהגידולים שלנו ולקנות שם דברים אחרים. הכרנו טוב את הדרכים".

הוא מספר שהחיים בחווה היו טובים: "חיינו באווירה של משפחה. התשלום היה טוב. מי שרצה קיבל כל חודש את המשכורת, מי שרצה קיבל פעם בשנה, לפני שנסע לבקר את המשפחה. ברוך הביא לחווה אח מוסמך, תרופות, ופתח מרפאה שנתנה שירות לכל הסביבה, ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים. כל האנשים בסביבה הכירו את ברוך והעריכו אותו מאוד. אחרי שהחווה נסגרה חזרתי לאוזבה".

במקביל להתעשרותו, חלם ברוך להביא את אמו ואת בני קהילתו לישראל. כל התכניות נקטעו ב-1974, בעקבות ההפיכה באתיופיה. היילי סלאסי סולק מהשלטון והחונטה הצבאית בראשותו של מנגיסטו היילה מריאם השתלטה על המדינה. ברוך ידע שחייו בסכנה, משום שהוא צפוי להיות מואשם בפעילות חתרנית נגד המשטר ובפעילות ציונית. הוא השאיר את החווה על ציודה וברח. אנשי החווה התפזרו. חלק מהם חזרו למשפחות, אחרים ברחו לסודן.

לפני בריחתו לסודן הגיע ברוך לאוזבה, אסף את בני משפחתו וסיפר להם שהוא נוסע לסודן להביא דלק. את רוב כספו השאיר למשפחה, לעצמו לקח רק מעט.

מה קרה לברוך בסודן, מדוע נאלץ לברוח מסודן לצ'אד ומשם לקמרון ולניגריה? איך נע ונד במשך שנתיים מסכנה אחת לשנייה, כיצד שרד את כל המכשולים, בתי הכלא והסכנות האחרות? את קורותיו ניתן לקרוא כסיפור מתח דמיוני בספרו האוטוביוגרפי, הכתוב באנגלית. אולי יום אחד הספר יתורגם לעברית. אנחנו נשאיר זאת לדמיונכם ולסקרנותכם. נמשיך בפרקים הבאים להתמקד באירועים הקשורים בקהילה.

פרק 5: בארץ המובטחת

לא שכח מאיפה הוא בא

אחרי מאבקים להכרה ביהדותו, הצליח לקבל אשרת כניסה לישראל ● הוא נאלץ להתמודד עם קשיי קליטה וגילויי גזענות, אבל המשיך לפעול למען עליית הקהילה, תחילה עם המוסד ואחר כך בעזרת פעילים אמריקנים

איך מרגיש אדם שהיה עשיר, בעל חווה, שהעסיק עובדים רבים, מלך בממלכתו, אשר לפתע נאלץ לברוח כדי להציל את חייו, להתגלגל ברחבי ארצות אפריקה שאינן מסבירות פנים לזר, בעיקר אם הוא חסר את הניירות המתאימים והפרוטה אינה מצויה בכיסו? איך מרגיש יהודי גאה, שהזהות עליה גדל היא האמונה העמוקה ביהדותו ובכך שישראל היא ארצו, אשר מגיע אחרי תלאות, סכנות ומחסור לשגרירות ישראל ברומא, אך שם לא מכירים ביהדותו ולא בזכותו לבוא לארץ?

בטיסה מניגריה לרומא ישב ליד ברוך ישראלי שעבד בניגריה, שהיה בדרכו לישראל עם בני משפחתו לחופשת מולדת. לכולם היו כרטיסים להמשך הטיסה לארץ, גם לברוך. אולם ברוך היה צריך ויזה לישראל. בשגרירות הישראלית ברומא סירבו לתת לו. ברוך לא ויתר: "האם בגלל שאני שחור? מדוע לא מגיע לי להיות עולה כמו כל הבאים מרוסיה?", שאל. "אם אתה רוצה להיות עולה, אתה צריך לפנות לסוכנות היהודית", השיבו.

ברוך מיהר למשרדי הסוכנות היהודית ברומא. כאשר הגיע, אמרו לו לחכות. הוא חיכה וחיכה, ובינתיים התבונן סביבו, אולי הוא מכיר מישהו. לפתע פנה אליו אדם ושאל אם הוא מאתיופיה. היה זה נפתלי בר שלום, שעבד בעבר כיועץ צבאי לקיסר היילי סלאסי. ברוך הכיר אותו ואת אשתו כשעבד בחברת עמירן. הפגישה היתה חמה ביותר. נפתלי ואשתו שמחו מאוד לקראתו. נפתלי ניסה לעזור לו ככל יכולתו, אך הבירוקרטיה היתה נוקשה, והפקידים סירבו לתת לברוך אשרת כניסה כעולה.

נפתלי ניסה לעודד אותו: "אל תדאג, אני מכיר אישית את עוזי נרקיס, ראש הסוכנות היהודית, הוא חבר טוב שלי, אטלפן אליו". נרקיס הציע שברוך יגיע ללוד, ושם הדברים יוסדרו. נפתלי נתן לברוך מכתב לחברת אל על. כשעלה למטוס קיבלו את פניו בפרחים כאיש חשוב ביותר. ברוך: "לא ידעתי מה כתוב במכתב,

אך לקבלת פנים כזאת לא ציפיתי. מה היה קורה אם לא הייתי מכיר את נפתלי?" בשדה התעופה לא חיכו לברוך עם זר פרחים וגם לא עם שטיח אדום. שוב פקידי הסוכנות היהודית סירבו לתת לו אשרת עולה. אחרי ויכוחים רבים, ברוך בלשונו החדה הצליח לשכנע אותם לתת לו אשרת עולה והופנה למרכז הקליטה בהרצליה.

באוגוסט 1976, כשהוא בן 32, הגיע ברוך למרכז הקליטה בהרצליה. הוא קיווה לבנות את חייו, להקים משפחה, להסתדר ולחיות חיים נורמליים. במרכז הקליטה הוא היה יוצא אתיופיה היחיד. מנהל מרכז הקליטה לא ידע איך לקבל אותו, הוא התקשה להאמין שברוך יהודי.

ברוך דיבר עברית שוטפת. הוא ידע שפות נוספות, ושימש דובר לצעירים האחרים שגרו במרכז. הוא גם הכיר את התרבות הישראלית וידע לעמוד על זכויות העולים. למשל, ההצעה שהעביר למנהל לערוך לעולים החדשים סיורים להכרת הארץ. המנהל רצה שקט תעשייתי, שלא יפריעו לו יותר מדי. קליטת עלייה לא היתה בראש דאגותיו.

ההתנגשויות לא איחרו לבוא. המנהל ניסה למרר את חיי ברוך. בין היתר התלונן במשטרה, בטענה שברוך עבריין. או כאשר באה בחורה לבקר אותו, המנהל התלונן שברוך אינו יהודי ולא יכול להתחבר לבנות יהודיות. התור לקבלת דירה היה ארוך, אך המנהל, שרצה להיפטר מברוך, דאג להוציאו מהר ככל האפשר.

ייסורי הקליטה לא נגמרו עם המעבר לדירה. חברים שהכיר מעבודתו בעמירן באדיס אבבה באו לעזרתו במציאת עבודה, והוא החל לעבוד במפעל. העובדים סביבו לא קיבלו אותו בסבר פנים יפות. ראשית, הוא היה עובד מסור וזריז ויצר נורמות חדשות, דבר שהפריע להם מאוד. נוסף לכך, ברוך לא היה מוכן לקבל הערות גזעניות, וברגע של כעס היכה את אחד העובדים. המנהלים הפרידו וברוך חזר לחדרו מיואש ומדוכא.

הוא לא עזב את החדר שלושה ימים, עד שמנהל המפעל בא לבקרו והבטיח שלא ייתן לביטויים כאלה להישמע במקום. האחראים העבירו אותו למקום עבודה אחר, אך גם שם ביטויי הגזענות לא פסקו. ברוך שוב התפרץ, כי לא היה מוכן שיתייחסו אליו כתת אדם. הוא החליט להיות עצמאי, לא להיות שכיר ותלוי באחרים.

כדאי לעצור לרגע ולחשוב: אם ברוך בימים ההם סבל כל כך, מה קרה לבחורים האחרים מהקהילה, שחיו בארץ בלי לקבל אשרת עולה, חלקם לא חוקיים, עד כמה הם סבלו, ועם אלו קשיים התמודדו? מה עבר עליהם עד שביססו את מעמדם? ומה קורה לעיתים גם היום במקומות חשוכים?

ברוך עם יכולתו המיוחדת ליצור חברים בכל מקום, פגש בחור ממוצא תימני ויחד

הם החליטו להקים מסעדה בתל אביב. היזמות של ברוך לא ידעה מנוח, והמסעדה הוקמה.

משה רחמים מספר: "הכרתי את ברוך בגונדר אחרי שחזר מישראל, כאשר בא לבקר את משפחתו. אנחנו קרובי משפחה, סבתא שלו וסבתא שלי מצד אימי אחיות. אני גדלתי במצ'ה, יצאתי ללמוד באוזבה ואחר כך באמבובר. באדיס אבבה עבדתי במוסך של החברה הישראלית עמירן, בזכות ברוך שהכניס אותי לעבודה. בשעות הערב למדתי לבגרות באדיס. בימי ראשון, כשלא עבדנו, היה יושב בבתי קפה וכולם סביבו, כולם הכירו אותו. הוא היה מאוד מחובר לאנשים, כולם אהבו אותו, גם בעלי תפקידים בכירים שהכירו אותו. זהבי, ישראלי אחד שעבד איתנו, נהג לומר: 'אם לאתיופיה היה מנהיג כמוך - המדינה היתה נראית אחרת'.

"כשהגיע לארץ באתי לפגוש אותו בהרצליה. ראיתי שאין לו שעון, אז הורדתי את השעון מהיד ונתתי לו. ברוך היה אדם בעל תכונות מיוחדות, הוא לא אהב שלמישהו חסר משהו. הוא לא היה דואג לעצמו, אלא לאחר.

"בארץ היינו 45 מבני הקהילה, שהיינו נפגשים מדי פעם כדי לחשוב איך לפעול להבאת הקהילה לארץ. לא חשבנו על עצמנו ולא על העתיד שלנו, גם לא רק על המשפחות שלנו, אלא איך להביא את כל יהודי אתיופיה לארץ. איך לגרום למדינה להכיר בנו כיהודים שזכאים לחוק השבות? איך לפרוץ את חומת הברזל שהקימה שגרירות ישראל באדיס? ברוך הצטרף אלינו. אנחנו היינו האקטיביסטים, הפעילים, והיו בני קהילה אחרים, שחשבו שאין צורך לפעול נגד מדיניות הממשלה".

ברוך הזרים דם חדש לפעילות. הוא הציע לקיים הפגנה בירושלים. חברים אחרים אמרו לו: "תירגע, אל תדאג. מדינת ישראל תעזור לנו". ברוך ענה: "ישראל קיימת 30 שנה, ועדיין לא עשתה כלום למעננו. אם אנחנו רוצים להביא את משפחותינו לארץ, אנחנו חייבים לעשות לובי, להיות קשוחים יותר. ישנם הרבה ישראלים בממשלה ובחברה התומכים בנו. בואו נצא להפגין".

הם קבעו תאריך, קיבלו אישור מהמשטרה, ואז הגיע מברק מראש הממשלה מנחם בגין, שביקש לא לקיים את ההפגנה. חלק מהמשתתפים החליטו לא להשתתף בהפגנה. ברוך טען: "הורינו ואחינו סובלים באתיופיה, אם תמיד נקשיב למה שאנשים אומרים, אף פעם לא נוכל להציל אותם. בסוף אנחנו נהיה אחראים למותם באתיופיה. אל תפחדו, בואו איתנו".

נשארו 90 אנשים, שהגיעו באוטובוסים לירושלים, ואליהם הצטרפו גם מפגינים לא מבני הקהילה. בגין צפה בהתרחשויות מחלונו. אמצעי התקשורת דיווחו על ההפגנה, על הקריאות: "האם בגלל שאנחנו שחורים, אנחנו לא יהודים?". ההפגנה

עשתה רעש גדול, ובגין הסכים להיפגש עם נציגי המפגינים. הוא טען בפגישה שלישראל אין קשרים דיפלומטיים עם אתיופיה, אך הבטיח להשתדל למענם.

ברוך ומפגינים מול בית ראש הממשלה 1984 צילום מתוך העיתונות

בינתיים ברוך נקרא לשירות צבאי. גם בצה"ל נתקל תחילה בביטויי גזענות, אך הפעם לימד את עצמו לענות בהומור ולהפיג את המתח. רוב האנשים לא הכירו את ההיסטוריה של ביתא ישראל, וברוך החל להגיב אחרת, להסביר להם ולא להתנגש עימם.

יום אחד, כאשר ברוך היה בתחנה המרכזית בירושלים, ניגש אליו אדם ושאל אותו: "האם אתה ברוך?". היה זה ביל הלפרין, אותו פגש ברוך באדיס אבבה, בביתו של יונה בוגלה. ביל הציע שייפגשו עם פעיל אחר למען יהודי אתיופיה, דוקטור גרנם ברגר, שביקר בישראל ולפני כן היה באתיופיה ונפגש עם הקייסים. הקייסים ביקשו את עזרתו, כי מצבם של יהודי אתיופיה תחת משטרו של מנגיסטו נעשה גרוע מיום ליום. ברגר התכוון להיפגש עם חברי כנסת ולפעול בעניין, ובינתיים שמח לשמוע מברוך את סיפורו ואת עמדותיו.

ברוך אמר: "מפני שאנחנו שחורים, הם רואים אותנו כאנשים נחותים, שאינם יכולים להביא תועלת. הם גם לא מאמינים שאנחנו יהודים". ברגר הפגיש את ברוך עם פרופ' הווארד לנהוף, נשיא הארגון האמריקאי למען יהודי אתיופיה (AAEJ),

וידידות חמה החלה להתפתח בין השניים. פרופ' לנהוף הזמין את ברוך להתארח בביתו בשישי-שבת, ואחר כך ביקש ממנו להופיע בפני סטודנטים באוניברסיטת בר אילן ולספר על מסעו האישי וגם על חיי הקהילה. היתה זאת ההתנסות הראשונה של ברוך בנאום בפני קהל. אחריה באו הופעות רבות ברחבי העולם, שבהן עשה נפשות למען ביתא ישראל ועורר את שומעיו לפעול למען עליית יהודי אתיופיה.

ברוך עם דר גרנום ואמה ברגר, שהיו עבורו כמו משפחה, ניו יורק 1993.
צילום איבון מרגו.

באותם ימים הממשלה הגיעה להסכם חשאי עם מנגיסטו: ישראל תספק נשק לאתיופיה, וזו תאפשר ליהודי אתיופיה להגיע לארץ עם אותם מטוסים שיפרקו את הציוד. שתי טיסות התקיימו בין אוגוסט 1977 לינואר 1978, בהן הגיעו לארץ 120 עולים. לאחר שמשה דיין, שר החוץ באותם ימים, סיפר על כך בגלוי בג'נבה, מנגיסטו כעס והעסקה בוטלה.

פרופ' לנהוף יצר קשר הדוק עם ברוך, הוא צירף אותו לפגישה שהיתה לו עם נשיא המדינה, אפרים קציר, כדי לעורר אצלו מודעות למצבם של יהודי אתיופיה. לנהוף הציע לברוך לחבר ביחד מסמך על האפשרות להביא את יהודי אתיופיה דרך סודן. הם עבדו עליו ולנהוף הגיש אותו לראש הממשלה מנחם בגין במרץ 1978.

מספר חודשים לאחר מכן ברוך הוזמן לחיים הלחמי, לפגישה בה השתתפו גם שני אנשי המוסד. הם בחנו אפשרות של מימוש התכנית. כאשר שמעו שברוך עדיין בשירות הצבאי, החליטו לדחות את העשייה עד שברוך ישתחרר. עם שחרורו אנשי המוסד יצרו איתו קשר. התכנית התקדמה. הם הציעו לברוך לנסוע לסודן יחד עם איש קשר שלהם.

ברוך טס לאתונה כדי להוציא דרכון אתיופי, ועימו להוציא ויזה לסודן. אחר כך אמור היה להיפגש עם איש המוסד בפריז. אחרי שברוך השיג את הניירות הדרושים, איש המוסד פגש אותו ואמר לו שהתכניות השתנו והוא צריך לחזור מייד לישראל.

בטיסה לארץ ישבה לידו בחורה נחמדה. השיחה התפתחה, נוצרה ידידות, ובהמשך התברר שחברה טובה שלה מחכה לה בישראל. כך הכיר ברוך את סוזי, אשתו לעתיד. ברוך: "כאשר נכנסה סוזי לחדר, הרגשתי כאילו ברק היכה בי וטלטל את כל קיומי. זאת היתה אהבה ממבט ראשון".

בפגישתו עם אנשי המוסד, הם אמרו לברוך שאינם זקוקים לעזרתו ואין באפשרותם להסביר מדוע. כעבור מספר ימים לנהוף התקשר לברוך ושאל אותו איך התכנית מתקדמת. כשהתברר ללנהוף שהתכנית לא תצא לפועל, הוא היה מאוכזב, ושאל את ברוך האם יהיה מוכן לטוס לסודן במימון הארגון שלהם. ברוך הסביר שמאוד מסוכן בשבילו להגיע לבד לסודן, כי יש שם הרבה אנשים שמכירים אותו. "איך ניתן לעזור לך?", שאל לנהוף. "אפשר לצרף אלי את ביל הלפרין", השיב.

ברוך סיפר על התכניות שלו לאנשי המוסד, והם הזהירו אותו שאסור לו כאזרח ישראלי להיכנס לארץ אויב כמו סודן. באותו זמן פרדה אקלום שלח שלושה מברקים בבקשה לעזור לו לצאת מסודן. אחד מהם הגיע לחיים הלחמי, שהעבירו למוסד, והשאר ידוע בתולדות חייו של פרדה. מברק אחר הגיע לידי ברגר. ברגר הכיר את פרדה כאשר ביקר באתיופיה, ופרדה עבד כמורה בבית ספר יהודי. את המברק העביר ברגר לברוך. ברוך התארגן לצאת מהארץ מבלי שאנשי המוסד ידעו על כך. הוא קבע איתם פגישה באותה שעה שבה עלה על המטוס, כי חשש שינסו לעצור בעדו.

בדרכים לא דרכים הגיע ברוך לסודן. שם הוא פגש את פרדה, שאותו הכיר עוד באתיופיה. הלפרין הגיע לפניו לסודן. שניהם הצליחו למצוא פליטים יהודים שהגיעו מאתיופיה, אשר חיפשו דרך להגיע לישראל. כאשר איש המוסד נפגש עם פרדה וביקש ממנו למצוא אנשים מביתא ישראל, כדי להוכיח לראשי המוסד שישנה דרך להביא יהודים מאתיופיה לסודן ומשם לישראל - ברוך העביר לפרדה את הרשימה.

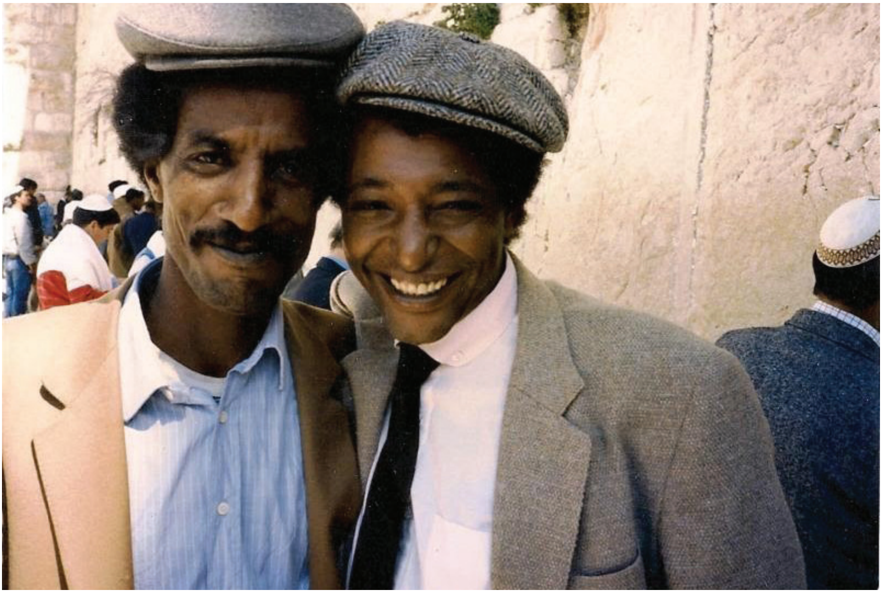

ברוך טגנ'ה ופרדה אקלום בכותל המערבי בירושלים 1983

ברוך חזר לרומא, שם חיכתה לו סוזי. השניים התלבטו האם לחזור לישראל או לטוס לקנדה. בינתיים עלה רעיון שברוך יערוך סיורים בצפון אמריקה, כדי להסביר את מצבה של יהדות אתיופיה ולגייס את דעת הקהל היהודי. כך נפלה ההכרעה, טסים לארצות הברית.

פרק 6: בין היבשות, בין העולמות

שערי העלייה נפתחים

המאמצים והלחצים נשאו פרי: הארגונים האמריקנים נרתמו למאבק וממשלת ישראל התגייסה להעלות את יהודי אתיופיה ● הצצה אל מאחורי הקלעים של המהלכים שהולידו את מבצעי משה ושלמה

המשטר של מנגיסטו באתיופיה לא הניח לאזרחים לחיות בשקט, ובוודאי לא ליהודים. אחרי שברוך ברח לסודן, המשפחה היתה בטוחה שהוא נהרג.

מספרת צגה מלקו, בתה של פנטה: "גרנו בגונדר, הייתי בת 6, חזרתי הביתה מבית הספר וראיתי את אימי ואת אימו של ברוך בוכות. הן היו בטוחות שמת, וכבר קוננו עליו. אחרי פרק זמן הופיעו שוטרים בביתנו ולקחו את אימי למאסר, יחד עם אחותי, שהיתה בת חודשיים. למרות שאימי כל הזמן טענה שהיא לא אחותו אלא הדודה שלו, זה לא שכנע אותם. אמא עברה עינויים קשים. ארבעה חודשים היתה בבית הסוהר, עד ששחררו אותה בכסף רב".

צגה עלתה לישראל ב-1984 בטיסה מאדיס אבבה, עם קבוצה של 17 צעירים שהגיעו לישראל ללמוד. יום אחד קיבלה טלפון מהסוכנות להגיע למשרד, שם סיפרו לה שאביה נעצר באתיופיה ואסרו עליה לשלוח לו מכתבים. "ברוך, שהיה בסודן, יצר קשר עם אבי ועודד אותו לשלוח בחורים לסודן. השלטונות עלו על כך ואסרו את אבי. היה לי מאוד קשה - אני פה בישראל, הם באתיופיה, מה יכולתי לעשות? שנה וחצי שנה ישב אבי בכלא, עד שהצליחו לשחררו.

"אמא נשארה לבד בגונדר. אחר כך שוב אסרו אותה, כי הבחורים שיצאו ברגל לסודן, לא פעם עברו דרכנו ונשארו ללון. כשאמא היתה בבית הסוהר, קרוב משפחה בא לעזור וטיפל במשפחה. היום שני הוריי מוכרים כאסירי ציון - אימי פנטה ואבי פנטהו מלקו. לשניהם צלקות בגוף ובנפש מהעינויים הקשים שעברו".

גם מטקו ביילין זכה לחוויה המיוחדת של שהות בבית הסוהר של מנגיסטו. מלקו הכיר היטב את הדרכים מאתיופיה לסודן מהתקופה שעבד בחווה של ברוך, כאשר הם נסעו הלוך ושוב לסודן עם סחורות. כשהחלו קבוצות של יהודי אתיופיה ללכת לסודן, מטקו הוביל קבוצות רבות, עד אשר נתפס. 13 חודשים ישב בכלא. העינויים היו אכזריים מאוד, בניסיון להוציא ממנו מידע. מטקו לא נשבר.

פנטהו מלקו

פנטה מלקו

כאשר שואלים אותו היום למה לא ביקש לקבל זכויות של אסיר ציון, הוא משיב בצניעות: "התביישתי. ישבתי עם פושעים וגנבים, במה עלי להתפאר?". פנטה, פנטהו ומטקו מייצגים רבים אחרים שסיכנו את חייהם כדי לעזור לאחיהם להגיע לישראל. הגיע הזמן לספר את כל סיפורי הגבורה הללו.

כל השנים האלו ברוך ידע על הסבל הרב של בני קהילתו באתיופיה ובסודן. הוא הגיע עם סוזי לשיקגו, במטרה לבנות בית חם, אוהב ושקט. החיים נראו יפים, אך הוא לא הצליח להתנתק מהמחויבות העמוקה שחש כלפי אחיו.

בני הזוג עברו לגור במונטריאול, נישאו ב-1980 והתחילו חיים חדשים בקנדה. סבו של ברוך, טמנו טגנ'ה, אמר פעם לברוך הילד: "יבוא יום ואתה תתחתן עם אישה לבנה". בחתונה דבריו של הסבא ליוו אותו. ביולי 1981 נולדה להם בת. יפה קראו לה. לפלא היתה בעיניו של ברוך, כל תנועה וכל מבט ריגשו אותו. הוא חש שדרכה הוא נוגע במהות החיים. אהבה רבה עטפה את יפה, הרבה תשומת לב של כל המשפחה. חדרה היה מלא צעצועים. לברוך משונה היה הדבר, הרי הוא גדל ללא צעצועים.

המשפחה של סוזי נרתמה לסייע לברוך בחיפוש אחר דרכים להוציא יהודים מאתיופיה. השאיפה היתה להביא אותם לישראל, אך אם ישראל לא עושה מספיק מאמצים, הרי גם קנדה טובה. ב-1980 אביה של סוזי סייע להביא לקנדה אדם

חולה שנזקק לטיפול רפואי. הם גם טיפלו בשלוש אחיות, קרובות משפחה, שאימן מלכה אברהם למדה עם ברוך בכפר בתיה. ידיד בשם גוטליב פגש אותן בלונדון והביא אותן למונטריאול. הן גרו שנה שלמה עם ברוך וסוזי, כאשר סוזי דאגה לכל צרכיהן, כולל לימודיהן. ברוך אחר כך הצליח להוציא את אימן מאתיופיה דרך קניה, איטליה ומשם למונטריאול. היום כל אחת מהן בעלת השכלה גבוהה ותפקיד בכיר.

ברוך נקרא להופיע בפני קהלים שונים להרצות על יהודי אתיופיה. בכישרון רב הצליח לעורר את השומעים ולהביא אותם לעשייה למען הקהילה.

ברוך עם סוזן מג'יקובסקי ביום חתונתם במונטריאול מאי 1980

שמחה יעקוביץ מספר: "הכרתי את ברוך כשהייתי יו"ר התאחדות הסטודנטים של יהדות צפון אמריקה, בין השנים 1978-1980. ההתאחדות היתה ארגון עצמאי, שערך הפגנות למען יהודי ברית המועצות, ארגון אקטיבי שקיים פעילות ציונית לא ממסדית. כסטודנטים התחלנו לפעול למען יהודי אתיופיה בעקבות זכריה יונה, שהסתובב בבתי כנסת וסיפר על יהדות אתיופיה. היתה זאת הפעם הראשונה שיהודי אתיופי נתן הרצאות.

"כל שנה נערך כנס גדול של כל הארגונים היהודיים בארצות הברית ובקנדה עם כ-3,000 משתתפים. גם נציגים מישראל הגיעו. ב-1978 השתתפתי בפעם הראשונה בכנס, ולקח בו חלק נציג אורט, שחזר מאתיופיה וסיפר על הסבל של יהודי אתיופיה. כילד לניצולי שואה, לא הבנתי למה לא עושים שום דבר למענם.

"פגשתי בפעם הראשונה את ברוך טגנ'ה ב-1979 בכנס במונטריאול. הוא העלה את המאבק למען יהודי אתיופיה למקום אחר לגמרי. הוא היה מאוד כריזמטי,

בעל מראה טוב, חתיך, ידע לדבר היטב אנגלית ולרתק את הקהל. דיבר מהלב, יכול היה לדבר ולבכות. הרגשתי שמולי עומד אדם חזק, שיכול להרשות לעצמו לבכות למען אחיו ואחיותיו. ברוך שידר המון אנרגיה, הוא חישמל את האנשים. הוא הקרין אהבה, אף פעם לא התקיף את ישראל, אף פעם לא דיבר מתוך כעס או טינה. הוא רק תיאר את המציאות, ובזה היה כוחו. לדבריו היתה השפעה חזקה. הוא זעק: 'למה לא עוזרים לנו? האם בגלל שאנחנו שחורים?'.

"לברוך היתה יכולת מרשימה לשוחח עם כל אדם. סנטור שהסכים להיפגש עמו לחמש דקות נשאר בחברתו שלוש שעות. הסנטורים ואנשי הארגונים היהודיים החלו לשמוע אותו. הם החלו להאמין לדברי ברוך, ולא לנציגי הממסד הישראלי, שטענו שהם עושים כל מה שביכולתם".

ברוך ושמחה יעקובוביץ' - 1984

שמחה ממשיך: "כשמדינת ישראל טענה שאי אפשר להוציא את יהודי אתיופיה, היה לנו חשוב להראות שאפשר. ב-1979 ארגנתי כנס גדול של סטודנטים מיהדות צפון אמריקה. לכנס הגיע עזר וייצמן, שהיה אז שר הביטחון. כאשר שאלו אותו מה יחסה של מדינת ישראל ליהדות אתיופיה, התשובה שלו היתה: 'פלאשה מלאשה'. כל באי הכנס היו בשוק. 1,200 איש באו לשמוע את שר הביטחון, וזאת תשובתו. היו ביניהם כאלה שלא האמינו קודם לדברינו, ודברי וייצמן היו כסטירת

לחי לכולם. עתה הם החלו לשאול שאלות.

"גרנם ברגר היה איש ממסד, שהאמין שישראל עושה כמיטב יכולתה. אחרי שהכיר את ברוך החל ללחוץ על ישראל. כך גם נייט שפירו, אדם צנוע משיקגו, מולטימיליונר שפעל יחד עם ברוך. אנשים אלה עזרו לברוך להרים את המאבק למען עליית יהודי אתיופיה לדרגה הגבוהה ביותר, כולל פגישות עם סנטורים ואנשי ממשל בכירים. הרבה בזכותם ובזכות ברוך, שידע לדבר ולגייס אנשים לתמוך במאבק, החלו להפעיל לחצים כבדים על מדינת ישראל לפעול להעלאתם של יהודי אתיופיה מסודן ומאתיופיה.

"יהדות צפון אמריקה החלה להבין שהתמונה אחרת, שאנחנו צודקים. מי שקישר בין כל הארגונים היהודיים היה ברוך. הוא נתן הרצאות, נפגש עם אנשים רמי מעלה, שנייט שפירו תיאם בשבילו. בדרך כלל אדם ניחן בכישרון מסוים אחד, אבל ברוך היה בעל יכולות רב גוניות. הוא ידע לדבר, להרשים, אך הוא היה גם איש מעשה, אדם שסיכן את חייו והוציא מסודן אנשים, איש ששילב יכולת עשייה עם יכולת לתקשר ולשכנע בצדקתו, יכולת להלהיב אנשים לחזון שלו. איש חברותי עם ידידים בכל העולם".

ברוך עם שמחה יעקוביץ' במונטריאול 2005

ברוך בספרו ציין: "הגישה שלי לא היתה פוליטית, הייתי בקשר עם שלושה ארגונים יהודיים: AAEJ - ארגון אמריקני למען יהודי אתיופיה; CAEL - ארגון קנדי למען יהודי אתיופיה; NAJSN - רשת סטודנטים של יהדות צפון אמריקה. המטרה שלי היתה לגייס את כל הגופים והאמצעים לפעול כדי להביא כמה שיותר מהר את ביתא ישראל מאתיופיה ומסודן. ידעתי שבמחנות הפליטים בכל יום מתים ילדים, נשים, זקנים וצעירים. זה כאב לי".

לברוך ולארגונים היהודיים שעבדו איתו היה חשוב להראות למדינת ישראל שניתן להוציא יהודים מאתיופיה ומסודן. ב-1980 בשליחות אחד הארגונים הצליח ברוך להוציא יחד עם זכריה בוגלה שתי קבוצות קטנות של יהודים מחרטום, בטיסה ישירה לגרמניה, ומשם העביר אותם לידי הסוכנות היהודית, שהביאה אותם לישראל. היה גם מסלול של הוצאת יהודים מאתיופיה דרך קניה, כמו המקרה של מלכה אברהם. אך עיקר פעילותו של ברוך היתה בגיוס דעת הקהל בארצות צפון אמריקה ובאירופה.

ברוך ושמחה, שנעשו ידידי נפש, חיפשו דרכים נוספות לשכנע את העולם לפעול למען יהודי אתיופיה. ההרגשה היתה שצריך לפעול גם בדרכים לא שגרתיות. אז עלה הרעיון להכין סרט תיעודי על היהודים באתיופיה ובסודן. נייט שפירו היה מוכן לממן. ב-1982 שמחה יצא לדרך עם צוות צילום והקלטה.

שמחה: "ברוך שינה את חיי. הוא הביא אותי לעולם הסרטים הדוקומנטריים, ובזכותו אני עוסק בתחום הזה עד היום. ברוך רצה לעשות סרט על היהודים באתיופיה ובסודן. ניסיתי לעזור לו לגייס מפיק, אבל לא מצאתי מישהו מתאים. מכיוון שלא היה מי שיעשה, החלטנו שאני אצא לאתיופיה ולסודן ואעשה את הסרט.

"הגעתי לאתיופיה עם צוות קנדי בתירוץ שאני עושה סרט תיירותי. זה היה באמצע המלחמה בין מנגיסטו לבין המורדים. ברוך נתן לי הוראות מיוחדות איך להתנהג, למי לפנות וכיצד להתחמק מהמעקב אחרי. אסור היה לנו לצלם בכפרי היהודים. שוטר היה צמוד אלינו יום ולילה, ולא אפשר לצלם מה שרצינו. לבסוף הצלחנו להערים עליו. ידענו שיש כפר יהודי בהרי סימיין, ושכנענו את השוטר, עימו יצרנו קשרים טובים, שאת הכפר הזה אנחנו מוכרחים לצלם.

"אחרי אתיופיה הגענו לסודן וצילמנו תמונות קשות, מראות שקשה להשתחרר מהם. כשחזרתי לארה"ב ראיינתי בוושינגטון שני אנשים בכירים מסודן - את סגן נשיא סודן - מוחמד אל טאב, ואת שגריר סודן בארצות הברית. סגן הנשיא אמר בגלוי: 'אני יודע שיש יהודים במחנות הפליטים בסודן. בואו קחו אותם לארץ

ניטראלית, ואחר כך לא אכפת לנו שיביאו אותם לישראל'. מדוע מדינת ישראל לא פועלת בכיוון הזה? שאלתי את עצמי. הרי הדברים נאמרו בגלוי".

בישראל שמחה ראיין כמה שרים מהממשלה. הסרט הוקרן בפני ועדת החוץ והביטחון ונוצר עימות חריף בכנסת. היו שניסו להחרים את הסרט. שמחה איים עליהם שייתן לכך פרסום רב בכל אמצעי התקשורת, איך מדינה דמוקרטית עושה דבר שכזה. לבסוף הם שחררו את הסרט. הסרט, שנקרא "פלאשה", הוקרן ב-1983 ברשתות טלוויזיה רבות בארצות הברית. ב-1985 שמחה קיבל על הסרט פרס של האקדמיה לאמנויות ולמדעים בלוס אנג'לס.

ראש הממשלה, מנחם בגין, הגיע לנאום בכנס הארגונים היהודיים. נושא יהודי אתיופיה לא היה בסדר היום. "בכנס היו הרבה נציגי תקשורת, ולא רצינו לפגוע בתדמית של מדינת ישראל, אז הגענו לפשרה עם המארגנים שברוך ייתן בפומבי לבגין תמונה של בחורה אתיופית דומעת. חשבנו שכך נעלה את הנושא", סיפר שמחה. "רק לחמישה מהפעילים שלנו נתנו להיכנס. חיכינו וחיכינו, ואז התברר שהמארגנים לא עמדו בהבטחתם. הם לא העלו את ברוך לבמה, אלא נתנו לבגין את התמונה מאחורי הקלעים. כאשר תפסנו מה קרה, קמנו כל החמישה והתחלנו לצעוק: 'תנו לברוך לדבר'. הקהל באולם לא שמע אותנו, רק את דברי המארגן שדיבר למיקרופון. באה המשטרה והוציאה אותנו בכוח. נוצר בלגן.

"בגין אמר לאחר מכן: 'כל הכבוד לצעירים האלה, לו הייתי במקומם הייתי מתנהג כמותם, ולא הייתי רוצה לצאת מהאולם'. כך עוררנו את התקשורת, וברוך הפך לדמות שעוררה סקרנות. כולם רצו לראיין אותו ולהכיר אותו. זה הביא לתהליך פוליטי משמעותי בעל משמעות היסטורית.

"כדי להביא את יהודי אתיופיה היינו צריכים להיאבק יחד, אנשים מישראל ומיהדות צפון אמריקה. התורמים מצפון אמריקה, מאירופה ואפילו מישראל החלו ללחוץ על הממשלה. כאשר החל מבצע משה שתקנו".

שמחה מסכם: " ברוך, לדעתי, הוא מרטין לותר קינג שלנו. בלעדיו לא היו מביאים את יהודי אתיופיה. בלי הדמות המרכזית שלו לא היה מתקיים מבצע משה, ולא המבצע האמריקאי אחריו, מבצע יהושע, שבו העלו את אלה שנשארו בסודן. היינו כמו אחים, ואין יום שאני לא חושב עליו".

ב-1984 ברוך הגיע לישראל, שבה פעלו אז ארגונים רבים של יוצאי אתיופיה, כמעט ללא שיתוף פעולה ביניהם. כל אחד עם האג'נדה שלו. ברוך קרא להם לפעול ביחד ולהפגין ביחד, כדי לזרז את ממשלת ישראל לפעול.

מספר משה רחמים: "ב-1982 הקמנו בישראל את ארגון ביתא ישראל להפגנות.

ברוך, שלא היה בארץ, הגיע לקראת הפגנה שנערכה לפני מבצע משה. נפגשנו יחד עם ברוך עם יצחק שמיר, שהיה אז ראש הממשלה, והוא ביקש שנשתוק. אמר שמתכננים מבצע, שעלול לעמוד בסכנה אם נדבר. התאפקנו.

ברוך עם ראש הממשלה יצחק שמיר במשרדו בירושלים ינואר 1980

"בינתיים התחלנו לארגן את הקהילה. אסור היה לנו להיכנס למרכזי קליטה, כי הם חששו שנתסיס את העולים החדשים. מצאנו דרך לעקוף את האיסור: הצענו להקרין לעולים סרט על עשרת הדיברות. כך נכנסנו למרכזי הקליטה לערב אחד. באותו ערב הצלחנו לאתר שני פעילים מקרב העולים, שיהיו בקשר קבוע אתנו. אחד מבוגר ואחד צעיר.

"אחרי מבצע משה עלתה הבעיה של גיור לחומרה, שדרשה הרבנות הראשית. החלטנו להיאבק. לקחתי כמה ימי חופש, כדי לעבור במרכזי הקליטה ולדבר עם העולים. הפעם היתה לנו מטרה ברורה: להפגין נגד דרישת הרבנות הראשית. בכל מרכז קליטה השתדלנו לבחור ארבעה נציגים, שני מבוגרים ושני צעירים. כך טלפונית הצלחנו לארגן את ההפגנה. בנינו יסודות רציניים. 99% היו איתנו. ברוך גייס כספים בקרב יהודי צפון אמריקה, כך שהיה לנו כסף לאוטובוסים ולכל

ההוצאות הקשורות בהפגנה".

ההפגנה הצליחה להסיר את הדרישה של הרבנות לגיור לחומרה, אך עדיין נשארו בעיות אחרות לא פתורות, כמו סמכות הקייסים ומעמדם. ברוך נעשה יותר ויותר מעורב במה שקרה בארץ. סוזי טלפנה ושאלה את ברוך מתי הוא חוזר, ובכל פעם החזרה נדחתה. ואז הגיע הרגע העצוב ביותר בחיי ברוך, כפי שהוא מתאר זאת בספרו: סוזי ביקשה להתגרש. הטענה שלה היתה שמאז נישואיהם, ברוך כמעט לא נמצא בבית. היא הבינה את הדאגה שלו לקהילה, אך חשה שהיא צריכה בעל בבית, והבת שלהם זקוקה לאבא בבית.

החלום של ברוך לבנות משפחה התנפץ. הוא ניסה לשכנע אותה שישנה את דרכיו, יישאר בבית ויעשה כל מה שתרצה. אך סוזי אמרה לו: "לא, ברוך, אלה חייך וזו המחויבות שלך. אתה חייב לעשות מה שאתה עושה. אני לא רוצה למנוע ממך להציל חיים". ב-1985 הם התגרשו.

אחת הדמויות רבות ההשפעה שברוך הצליח לגייס למען יהודי אתיופיה היא פרופ' ארווין קוטלר, משפטן יהודי-קנדי ממונטריאול. קוטלר היה חבר הפרלמנט הקנדי במשך שנים רבות וכיהן כשר המשפטים בשנים 2003-2006. הוא נחשב למומחה בתחומי המשפט הבינלאומי וזכויות אדם. בין היתר ייצג את נתן שרנסקי בעת שהיה כלוא בברית המועצות. שנים ארוכות ליווה קוטלר מקרוב את פועלו של ברוך טגנ'ה.

ברוך עם ארוין קוטלר

מדברי קוטלר: "טגנ'ה הוא באמת אחד מגיבורי המאבק למען יהודי אתיופיה. מתחילת דרכו הוא היה הניצוץ שהדליק את כולנו למאבק הצודק והבלתי מתפשר. פגשתי אותו בתחילת שנות השמונים. הוא הראה לכולנו שלא באמת ידענו מה קורה ליהודי אתיופיה. אם לא הוא, הם היו נשארים שם עד היום, ואני אומר את זה בצורה הכי גלויה. לדעתי, מבצע משה ומבצע שלמה החלו רק בעקבות הלחץ שהוא עצמו יצר, ההפגנות הגדולות, הכנסים שערך והסרט שהביא למודעות רבה את מצבם הקשה של יהודי אתיופיה. ברוך הדליק את האש בכולנו, וזה ייאמר לזכותו. אני עד היום מודה לו על כך. היינו בהלם איך הוא לבד הצליח להוציא יהודים מסודן ומאתיופיה".

אדיסו מסאלה וברוך טגנ'ה במונטריאול 1994

מאז ארווין קוטלר פועל רבות למען הקהילה. שנים רבות היה מעורב בעמותת "טבקה", בצד פעילותו הציבורית רבת ההיקף בתחומים הקשורים בזכויות אדם.

מבצע שלמה יצא לדרך ב-1991, וברוך תרם את חלקו מאחורי הקלעים. ברוך למד עם קסה קבדה בפנימייה בישראל. קסה היה ילד נוצרי, שלאביו היה תפקיד בכיר בממשלתו של היילי סלאסי. הוא שלח את בנו לישראל, כדי שיקבל חינוך טוב. מאז שמר ברוך על קשרי ידידות עם קסה. בראשית שנות ה-90 הגיע קסה לעמדה בכירה בשלטונו של מנגיסטו, כנציג אתיופיה באומות המאוחדות בתחום המזון והחקלאות.

כשראה ברוך שכל ההפגנות והזעקות להביא את שארית ביתא ישראל לארץ לא הועילו, פנה אל חיים הלחמי בהצעה להיעזר בקסה, כדי להגיע להסדר עם

מנגיסטו. בפגישה נכחו גם שני אנשי המוסד. סוכם שברוך ינסה להיפגש עם קסה בשוויץ.

ברוך נסע לשוויץ, פגש את קסה ואת אשתו, והוא הסכים לנסות לעזור במשא ומתן עם מנגיסטו. כמובן שבמשא ומתן היו מעורבים עוד רבים אחרים, ביניהם נשיא ארצות הברית, ג'ורג' בוש, ואישים בכירים נוספים. כידוע,מנגיסטו הסכים לאפשר את הוצאת יהודי אתיופיה בעבור 35 מיליון דולר. קסה עצמו עזב את אתיופיה במטוס האחרון, שהמריא מאדיס לישראל.

פרק 7: החלום שלא התגשם

הקהילה ניצלה, אבל מה עם המורשת?

אחרי שמרבית יהודי אתיופיה הגיעו ארצה, הגיעה העת להתמקד בהשתלבות בחברה הישראלית ● מפאת מחלתו לא הספיק להשלים את הקמת מרכז המורשת עליו חלם

אחרי מבצע שלמה, מרבית ביתא ישראל בארץ. בכל זאת ברוך לא מרגיש שתפקידו הסתיים. עתה יש לעזור לקהילה להתאקלם. את חייו חילק בין ישראל לבין קנדה, ממשיך להופיע ולהרצות, לשמור על קשר עם חברים מכל העולם, הרבה מהם בכירים בארגונים יהודיים.

יפה טגנ'ה הבת: "אבא היה עסוק בחיזוק הקשר בין הקהילה לבין החברה הישראלית. הוא היה עובר במרכזי הקליטה כדי להסביר לעולים על התרבות הישראלית ולעובדים על יהדות אתיופיה. לעולים היה קשה מאוד להבין למה היהודים לא שומרים את השבת".

ברוך ובתו יפה

אביו של ברוך, זלקה דמוזה, עלה לישראל ב-1991, בן 80. ב-1993 ברוך החליט להגיע לישראל להיות עם אביו, שגר ברחובות. כמו ילד קטן הוא התגעגע לאביו וחיפש את קרבתו. רצה להכיר אותו ואת משפחתו החדשה טוב יותר. ברוך תיאר את אביו כאדם חסון וגבוה, מרשים, יהודי גאה שהתפילה חשובה לו, לא חשוב באיזה בית כנסת להתפלל, העיקר להיות עם יהודים.

כילד למד אביו איטלקית וידע לקרוא אנגלית. אביו כתב שירים, חלקם תורגמו לעברית. אביו של ברוך היה גאה מאוד בבנו, בכך שכולם הכירו אותו והעריכו אותו. הוא אף כתב שיר על ברוך. לצערנו לא הצלחנו למצוא אותו. בשנותיו האחרונות חלה אביו ובנו הצעיר טיפל בו במסירות רבה.

שי דמוזה האח מספר: "בגיל 10 ראיתי את ברוך באתיופיה, כשבא להכיר את המשפחה החדשה. אחר כך פגשתי אותו בישראל, כשעליתי ב-1984 במבצע משה. ברוך עודד אותי ללמוד ולהתפרנס. היה לי קשר הדוק אתו. אבי זלקה היה באתיופיה חקלאי ונפח, שיצר כלים חקלאיים. בזמנו הפנוי כתב שירים באמהרית. הוא היה מקובל בקהילה ותפקד כשמגלה. אבא תמיד עודד אותנו ללמוד. תקופה מסוימת היה מורה לעברית באוזבה.

"אבא שמח מאוד כשברוך בא לגור עמו. הם התגוררו יחד שלוש שנים. אבא מת בשנת 2001 ברחובות. ברוך עבד במשרד השיכון כשיאיר צבן היה שר הקליטה. כשברוך היה חולה, הייתי בא אליו והיינו מדברים הרבה. אני מתגעגע אליו".

ברוך כאב מאוד את מצבה של הקהילה בארץ. משה רחמים, שהיה חבר קרוב, שמע מברוך מה מפריע לו. "כואב לי שהקהילה לא מספיק מתקדמת, היא דורכת במקום, לא על זה חלמתי", אמר ברוך למשה. "הערכים שלנו נפגעו, הכבוד למבוגר, ההורים איבדו את סמכותם כלפי ילדיהם. כואב לי שהקהילה לא מספיק משתלבת בחברה הישראלית, שיש תופעות שלא היו באתיופיה, כמו שכרות, סמים, בני הקהילה שנמצאים בבתי סוהר. לא כך גדלנו. הישיבה ברחובות מכאיבה לי. אני רואה את התנהגות הקהילה, שלא מעריכה את האנשים הפועלים למענה.

"עלינו לחזק את הזהות שלנו, את ההכרה במסורת המכובדת שלנו, לעורר בדור הצעיר את ההערכה לעבר. אנחנו לא יושבים בישראל בחסד, אף אחד לא עושה לנו טובה. אנחנו לא צריכים להתעסק עם אנשים קטנים וגזענים. לא כל החברה הישראלית נגדנו. עלינו לראות את הטוב, להתקדם ולהשתלב. ההשכלה היא הדרך להגיע לכך. בדרך זו הגזענות תיעלם. כואב לי שיש אנשים פה בישראל שלא מאמינים ביהדות שלנו, למרות הסבל שהקהילה עברה. לא מגיע לנו לסבול גם פה בישראל".

ברוך לא היה אדם שיישב בצד ויכאב את המצוקות הניצבות אל מול עיניו. הוא היה איש של חזון ומעשה. כך עלה החלום להקים מרכז למורשת יהדות אתיופיה, כדי לשמר את מנהגי הקהילה כפי שהיו באתיופיה.

ברוך גייס חברים למשימה. ראש עיריית רחובות בזמנו, שוקי פורר, הקציב למרכז שטח של 6 דונם ליד מכון וייצמן. ברוך גייס כספים מארגונים יהודיים ומחבריו הפזורים ברחבי העולם. אדריכל תכנן את המרכז, כולל אולם כנסים ל-800 איש. בתכנון היה להקים אתר להנצחת הנספים בסודן, דגם של כפר יהודי אתיופי, מוזיאון וכן גינת תבלינים וצמחי מרפא מסורתיים. בשנת 2000 נערך טקס הנחת אבן פינה עם מכובדים רבים מהארץ ומהעולם. ראש העיר נאם, הקייסים בירכו. החלום התחיל להתגשם.

לפתע הגיעה הודעה מבית המשפט שיש להפסיק כל פעילות להקמת המרכז. עמותת בהלצ'ין הגישה תביעה נגד המרכז. בראשית הדרך ברוך פנה לעמותת בהלצ'ין כדי שיקימו את המרכז ביחד, אך הם סירבו. שר הקליטה, יאיר צבן, ניסה לשכנע אותם להסיר את התביעה, וגם נציגים שונים מהקהילה ניסו, אך ללא הצלחה.

יעקב באבו, שהיה שותף בניסיון להקים את מרכז המורשת, מוסיף: "הפצרתי בהם שלא יהרסו לנו את הפרויקט, אבל זה לא עזר. הדבר כאב מאוד לברוך, שהקדיש את חייו למען הקהילה. לא פעם אמרתי לברוך: 'תבנה לך בית, תקים משפחה', אך ברוך היה שקוע כל כך עמוק בהצלת יהודי אתיופיה".

משה רחמים: "משה בר יודא, האיש הנפלא שעשה רבות למען הקהילה, היה תחילה קשור לעמותת בהלצ'ין, אחר כך הצטרף לברוך. הוא הביא עמו את התכניות שפותחו בעמותת בהלצ'ין. עמותת בהלצ'ין הגישה תביעה משפטית נגד מרכז המורשת שברוך עמד להקים ברחובות. שנתיים ימים התנהל המשפט, בסוף אנחנו זכינו, ברוך זכה. הוא נסע לקנדה לגייס כספים, אולם אז חלה ונזקק להשתלת כליות. עד יומו האחרון חלם להקים את המרכז.

"גם כשהיה חולה ומאושפז, לא אחת יצא מבית החולים ובא לפגישה בבית קפה, כאשר צינור האינפוזיה עדיין מחובר לידו. הוא ישב בבית קפה ורצה לפעול למען המרכז. אמרתי לו: 'אתה חצי בן אדם, תדאג לבריאותך'. ברוך השיב: 'כל עוד אני חי, איני יכול לשבת בבית החולים. כל עוד יש לי עבודה, הנשמה שלי לא תצא. בלי להקים את מרכז המורשת - לא אמות'. במשך כל מחלתו אדיסו אחיו, אשתו גדה ובנו דמוזה דאגו לו. עד הרגע האחרון לא עזבו אותו. גדה היתה יושבת לידו בבית החולים ימים שלמים.

ברוך עם אחיו אדיסו

"חודש לפני מותו קיימנו ערב לכבודו ברחובות. במפגש הוא סיפר על קורותיו, ואנחנו סיפרנו עליו. מהעירייה נתנו לנו אולם גדול, ראש העיר דיבר, דיברו הרבה חברים. הכינו עליו סרט. ברוך היה נרגש מאוד. ברוך מעולם לא דאג לעצמו. עברו תחת ידו כספים רבים שגייס, אך הוא אף פעם לא לקח לעצמו. השאיר הכל לאחרים, לקהילה. אם היה לו כסף שהרוויח במו ידיו נתן למשפחתו".

איבון מרגו ראתה בפעם הראשונה את ברוך ב-1986, בסבב הרצאות שלו בצפון אמריקה, כאשר הגיע למונטריאול. ב-1991 פגשה בבית הכנסת משפחה יהודייה שהגיעה מאתיופיה. היא הזמינה אותם לביתה, התפתחה ידידות עמוקה, וכך החלה ההיכרות של איבון עם בני הקהילה במונטריאול. רובם היו רווקים, סטודנטים שהוריהם גרו בישראל, והם לא ראו אותם הרבה שנים.

איבון החליטה לגייס תרומות ולארגן להם נסיעה לישראל, כדי שייפגשו עם משפחותיהם. גם הסוכנות היהודית עזרה. כאשר הגיעה איבון לישראל עם הקבוצה השנייה, היא פגשה את ברוך בשדה התעופה, כשבא לפגוש את אחותו מולו. ב-1992 ברוך הגיע למונטריאול במסגרת סבב הרצאות בארצות הברית ובקנדה. השניים נפגשו, האהבה פרחה ועימה הזוגיות, שנמשכה כל השנים.

איבון: "ברוך הביא לקנדה את שתי אחיותיו, מלאפיה הבכורה ומולו, והן הקימו

ברוך עם איבון מרגו בת זוגו בביתה במונטריאול 1994

משפחות בקנדה. הבנות של מלאפיה - בתיה ויהודית, הגיעו לישראל ב-1984 ולמדו בפנימיית 'אשר' בראשון לציון. ברוך נהג לבוא לבקר אותן.

"כאב לו שבני הנוער אינם מכירים את התרבות ממנה באו. מכאן עלה הרעיון שלו להקים מרכז למורשת יהודי אתיופיה. הוא רצה להקים אותו ברחובות ולא בירושלים, כי ברחובות גרים בני קהילה רבים, והמרכז צריך להיות קרוב אליהם ולשמש אותם".

ב-2002 ברוך הגיע למונטריאול כדי לגייס כספים למען חידוש הקמת המרכז למורשת יהדות אתיופיה ברחובות. חבר רופא שפגש אותו וראה את פניו הכניס אותו מייד לבית חולים, שם התברר שהכליות לא עובדות, והוא נזקק לדיאליזה ולהשתלת כליות. את החלום האחרון שלו, להקים את המרכז למורשת יהדות אתיופיה, לא הספיק להגשים. יומיים לפני מותו הביע ברוך בפני איבון את צערו על כך שלא התחתנו והביאו ילדים לעולם.

יהודית, ברוך ובתיה הבנות של מלפיה בפנימיית אשר בראשון לציון 1984

אנדרטה לזכרו של ברוך טגנ׳ה בכניסה למתנס על שמו ברחובות, הוקמה בשנה אחרי שברוך נפטר. 2011

פרק 8: סוף דבר

ממשיכים בדרכו

ברוך טגג'ה נפטר ב-27.12.2010. בן 66 היה במותו. הוא הובא למנוחות בבית העלמין בקרית עקרון. להלוויה הגיעו מאות אנשים, בני קהילה רבים מכל הארץ וחברים מחו"ל. לפרידה אנחנו מביאים מעט מהדברים שאמרו חברים לדרך ובני משפחה. עד יומו האחרון ידע ברוך לרתק אנשים, צעירים רבים אהבו לבוא אליו לשמוע את סיפוריו, חוויותיו והשקפותיו.

הצעירים בחבורה:

דמוזה דמוזה, הבן של אחיו אדיסו: "הרגשתי שעל אף פער הגילים בין ברוך לביני, אני שווה ערך בעיניו. הוא התייחס גם לילדים כשווים לו. הוא ידע להתחבר לכולם. הוא עודד אותי ללכת ללמוד. למדתי היסטוריה ותולדות עם ישראל באוניברסיטת בן גוריון, והיום אני מורה דרך מטעם משרד התיירות. היו לי שיחות עם ברוך לתוך הלילה. דיברנו על הכל, גם על החוויות שלו. אני מצטער שלא הקלטתי אותו, חבל שלא מכירים יותר את מעשיו. גם כשהיה מאושפז בבית החולים היינו מדברים הרבה. היתה זאת תקופה שלא אשכח בחיי. על אף המחלה שלו השיחות היו חוויה מיוחדת במינה".

יהודית, הבת של מלאפיה: "ברוך היה יותר מדוד טוב. הייתי קרובה אליו מאוד, הוא היה פתוח איתי. כשהיה בא לבקר אותי בפנימייה, הילדים היו מתנפלים עליו, נתלים על רגליו. קינאתי, הרי הוא הדוד רק שלי ושל בתיה אחותי. הילדים אהבו אותו, הוא היה יושב שעות, משחק ושר איתנו. מבוגר שהתנהג כמו ילד, תמיד עם חיוך, עם צחוק.

"כאב לו מאוד על יהודים שנשארו בסודן והוא לקח אותי להפגנה הראשונה. הרכילות לא עניינה אותו, הוא לא אהב להתלכלך בה. היה אומר בפנים מה שחשב. היה אמיתי. לא תמיד אהבו לשמוע אותו. בחיים הוא לא הצטער על שלא היה לו כסף, שלא עשה למען עצמו. הוא רצה לראות שהצעירים מהקהילה משתלבים בחברה עם מקצוע והשכלה.

"'ידע זה כלי', אמר, 'אתן צריכות ללמוד ולא לשכוח את עצמכן'. אני מתגעגעת אליו מאוד. כואב לי שלא היה בחתונה של יפה, שלא הכיר את הנכדים שלו. הוא

אהב את יפה, ומאוד התגעגע אליה. הוא היה אדם שאנשים אהבו. כשרצה משהו - לא ויתר ועמד על שלו. אף פעם לא דאג לעצמו. הוא היה אדם טהור".

איינאו פרדה סנבטו: "סבתא שלו וסבא שלי אחים. הוא היה אדם חם מאוד, בעל חזון, אהב את החיים. צנוע בהליכותיו. תמיד היה לו חלום, תמיד האמין שהכל אפשרי. מברוך למדתי להציב מטרה ולדבוק בה. להקדים את צרכי הקהילה לצרכיי. הוא מאוד השפיע עלי. זכות גדולה היתה לי להכיר אותו לעומק".

המשפחה של ברוך בביקור במונטריאול 2005 צילום איבון מרגו

חברים:

מתי אליאס, חבר מכפר בתיה, שמר על קשר כל השנים: "ברוך היה הרפתקן, אדם שאכפת לו מהקהילה. אנחנו היינו יותר פאסיביים, הוא היה יותר פעיל. בעל תעוזה, רגשי ובעל יכולת לשכנע. כל הנושא של הקליטה, כל מה שקורה בקהילה ולבני הנוער מאוד הכאיב לו".

הרב יוסף הדנה, הרב הראשי של יהודי אתיופיה: "הייתי פוגש אותו בארץ ובכנסים בחוץ לארץ. הוא היה מדבר בצורה מאוד משכנעת. הוא עורר את האנשים, הוא דיבר ללבם. אני חושב שהיתה לו תרומה ייחודית מאוד. הוא הקדיש את חייו לקהילה".

רחמים אלעזר, חבר למאבק: ”בכנסים ברוך היה עומד על הבמה ומספר סיפורים על יהודי אתיופיה, בעיקר על סבא שלו. הוא ידע לספר בצורה דרמטית, אנושית ורגשית, והקהל ממש בכה. הוא הצליח לרגש מאוד. בארץ ברוך בא לעזור לנו לארגן הפגנות. היו לו הרבה יוזמות. היה לו אופי של מנהיג, נהג לומר מה שחשב, בלי לעגל פינות, ישיר וחד. מה שעשה - עשה מתוך אמונה שלמה. הוא לא רק ארגן הפגנות, הוא גם סיכן את חייו כדי להביא יהודים מאתיופיה. אמיץ היה, לא ידע פחד”.

ברוך עם הרב הדנה במשרדו ביפו אוגוסט 2001
צילום איבון מרגו

ויש גם דעות אחרות:

זכריה יונה, הבן של יונה בוגלה, שפעל רבות להבאת יהודי אתיופיה לארץ, משמיע דעה אחרת: ”פגשתי את ברוך כשארגון יהודי ביקש מאיתנו להוציא יהודים מסודן. היינו חודש ברומא וחודש בגרמניה. הוצאנו בטיסה יהודים מחרטום לגרמניה ומשם לישראל. עשינו זאת במספרים קטנים.

”היום מציגים את ברוך טגנ'ה ואת פרדה אקלום כפורצי דרך, כמנהיגים. אני לא מבין מה זאת מנהיגות פורצת דרך. זאת המצאה של השנים האחרונות, משכתבים את ההיסטוריה. אני לא מבין מה הצורך להוציא עוד חוברת. אבא שלי אף פעם לא אמר שהוא מנהיג, הוא היה מנהל של בתי ספר שהוא הקים. בקהילה נהוג שהקייסים הם המנהיגים, למעט הגדעונים. אבי אף פעם לא רצה לקבל סמכות שלא היתה. אם לכתוב על גיבורים, ראוי היה לכתוב על אלה שהיו פעילים בסודן, שישבו שם עשר שנים, שסיכנו את חייהם ביום ובלילה כדי להביא את יהודי אתיופיה לארץ - הם הגיבורים”.

חודש לאחר פטירתו ארגנה איבון מרגו אזכרה לזכרו במונטריאול. בפתח האירוע אמרה: ”הגיבור שלנו, המנהיג שלנו, עזב אותנו, ואנחנו חשים ריקנות. אבל כעת

אנחנו החיילים, ועלינו להמשיך את החלום ולהפוך אותו למציאות. עלינו לפעול יחד, בשליחות אחת. ברוך היה אומר: 'זכרו מאין באנו, והיו יהודים גאים'".

יפה טגנ'ה, הבת, עורכת דין, נשואה ואם לשני ילדים: "אבא היה אדם מיוחד. מיוחד לא רק בקהילה, אלא מישהו שיכול ללכת בכל מדינה ואנשים אהבו אותו. הוא רכש חברים אפילו כשלא הכיר את השפה ואת התרבות. זה מה שעזר לו לשרוד באפריקה ובמקומות אחרים. גם בגיל 40 היה לו קסם רב, כריזמה, חוכמה, אהבה לבני אדם, סוג של תמימות, יושר ועדינות. תמיד חשב על האנשים האחרים ולא על עצמו. הוא נהג לומר לי: 'יש לשפוט אנשים לפי מעשיהם ולא לפי המעמד, הכסף או התפקיד שלהם'. הוא נתן כבוד לכל אדם.

"כשהייתי הולכת איתו בארץ, בכל מקום הכירו אותו, בכל מקום היו לו חברים. בכל מקום רצו לדבר איתו - ראשי ערים, חיילים, ילדים, משר בממשלה ועד בעל המכולת. כשביקרתי בארץ בקרית עקרון, בעל המכולת שאל אותי: 'את הבת של ברוך טגנ'ה? את דומה לו'. הוא כל כך התלהב להכיר את הבת של ברוך.

"הייתי בת שלוש כשהוריי התגרשו, אך הוא היה כל הזמן בחיים שלי. הוא היה טיפוס אינדיבידואליסט, עשה כל הזמן מה שרצה לעשות. החופש האישי היה חשוב לו מאוד. תמיד הייתי עטופה במשפחה אוהבת וחמה. המשפחה של אימי בקנדה והמשפחה של אבא, שהביא למונטריאול. עד היום אני מאוד קשורה למשפחתו של אבי, ויש לי קשר הדוק מאוד עם בני הדודים שלי מצד אבא ועם האחיות שלו שגרות במונטריאול.

"חייו של אבי היו קשים. הוא היה עני, כי לא דאג לעצמו, תמיד פעל למען הקהילה, תמיד דאג לבני משפחתו ושלח להם כסף. חיי המשפחה לא היו בשבילו, ואין לי כעס עליו. בגדול היתה לי משפחה טובה מאוד.

"אימי והוריה הם אנשים מיוחדים. היתה לי ילדות מאושרת, זכיתי לקבל הרבה אהבה. אני גאה להיות הבת שלו, לא כל ילד יכול לומר על אביו שהוא גיבור. אני מאוד מעריכה את אבי. לא פגשתי אדם כמוהו.

"הזהות שגיבש היתה גם של אתיופי וגם של ישראלי. בעצם הוא איש העולם הגדול, קוסמופוליטי. היו דברים שהוא אמר לי על החיים, ולא הבנתי. עכשיו כשהתבגרתי למדתי להעריך אותם. גם אם הוא לא גידל אותי - הוא השפיע על חיי. תמיד אמר לי, שאני צריכה להיות חזקה, לא לוותר, להמשיך ללכת לפי המטרה והשאיפות. זה נתן לי הרבה כוח, וממשיך לתת לי כוחות עד היום. היה לנו קשר חזק. בזכות אבא, מה שלא היה לו - יש לי. יש לי משפחה נהדרת ואני מאושרת".

אז מי היה ברוך טגנ'ה? איך אפשר להכניס חיים של אדם לתוך מילים - של כל אדם באשר הוא, ועל אחת כמה וכמה אדם מיוחד, אינדיבידואליסט, בעל עוצמה, הנאמן לאמת הפנימית שלו, לוחם ללא חת, ששום קושי לא עצר אותו מלממש את חלומותיו?

אנשים שונים משפיעים על כל אחד מאיתנו. כל אחד בדרכו ובאישיותו סופג במהלך חייו ערכים ומורשת. כל אחד לומד ומפנים בדרך המיוחדת לו ומגבש את עצמו. הבאנו בקצרה קווים לדמותו של ברוך טגנ'ה, מעט מזער. ברוך, שצמח בדרכו הייחודית, היה לאדם שהשאיר אחריו ממשיכים: צאצאי דמו ובשרו וממשיכי חזונו ורוחו. יהי זכרו אור לאחרים.

יפה טגניה עם משפחתה - בן זוגה בנימין
והילדים אניטה ואברם-ברוך 2017 במונטריאול

דברי הספד שנכתבו על ברוך טגג'ה ז"ל על ידי המשפחה:

የአቶ ብሩክ ተገኘ አጭር የህይዎት ታሪክ

ብሩክ ተገኘ እንደ አውሮፓ አቆጣጠር በ 1944 ዓ/ም በጎንደር ዙሪያ ውዛባ ከተባለው ገጠር ከአባቱ ከአቶ ዘለቀ ደሞዜና ከወይዘሮ ደብሬ ተገኘ ተወለደ ።

ብሩክ ከወላጆቹ ይልቅ እሚቶቹን በጣም ይወድ ስለነበር እሚታዉን ከአባቱ ባለመለየት ስሙን ብሩክ ተገኘ ብሎ ይጠራ ነበር።

እኒህ የሚወዳቸው እሚቶቹ በአካባቢው በሚገኝ የግል አስተማሪ የአማርኛና የእብራይስጥ ፊደላትን ማንበብና መጻፍን አጠናቀው አስተማሩት።

ይህ በዚህ እንዳለ አቶ ዮና ቦጋለ ኒ.ይ በውዛባ ባቋቋሙት ትምህርት ቤት እድል ተሰጥቶት ሲማር ከቆዬ በኋላ፤ ወደ እሥራኤል ሃገር ለመላክ ከተመረጡት ልጆች አንዱ በመሆን፤ በ-11 ዓመት እድሜው በ-1956 ዓ/ም ወደ እሥራኤል የመምጣት እድል አጋጠመው።

ብሩክ፡ በእሥራኤል ሃገር ክፋር ባትያ በሚባለው አዳር ትም/ቤት የእብራይስጥ ቋንቋ ካጠናቀቀ እና በተለያዩ ቦታዎች የግብርና ሞያ ተምሮ ከተመረቀ በሁዋላ እንደ-ሌሎች ጓደኞቹ ሳይወዱ በግድ ወደ ኢትዮጵያ እንዲመለሱ ተገዷል።

ብሩክ ኢትዮጵያ እንደደረሰ ወደ ገጠሩ ሳይመለስ፤ በተማረው የእርሻ ትምህርት አዲስ አበባ ውስጥ በሥራ ተሰማርቶ፡- በመጀመሪያ አሚራን በሚባል የእሥራኤል ካምፓኒ ለተወሰኑ ዓመታት ከሰራ በኋላ፤ የሚኒስትሮች የእርሻ ልማት በአወጡት ጨረታ ተወዳድሮ አቸናፊ በመሆን ጅማ ሶስት ዓመት እንደሰራ፤ መተማ የራሱ የእርሻ ልማት

አቋቁሞ ለብዙ ወገኖቹ የሥራ እድል ፈጥሯል።

ስለ ደግነቱ የመሰከሩለት እንዲህ ይሉ ነበር፡-

የመተማ ድሃ ጨለማ ውጦት

የኛው ብሩክ መጣ የድሃው መብራት

እባክህ አምላኬ እንዳይነካው ሞት።

አረተው ሰዎች ስሩ ተንገላቱ

ደግሞ እንደሱ ያለ ብሩክ ነው መሬቱ።

ይህ በዚህ እንዳለ፤ በኢትዮጵያ ውስጥ በተደረገው የአገዛዝ ለውጥ፤

ወታደራዊ አስተዳደር እንደ እሣት ደረቅና እርጥቡን ማቃጠል ሲጀምር፤

አንድ የተማረ ሰው በዚያን ስዓት የሚገደልበት ወቅት ስለነበር፤

ለብሩክም ይህ የመሞት እድል በአጭር ጊዜ እንደሚደርስበት ወሬው

ከግራ ከቀኝ ይነፍስ ጀመር።

የብሩክም ምርጫ ህይዎቱን ከሞት ማዳን ብቻ ስለነበር፡ ያፈራውን

ሃብቱን ሁሉ ጥሎ መሸሸት ግዴታ ስለሆነበት ያለምንም የመግቢያ ፈቃድ

ሱዳን ውስጥ ገባ።

ሱዳንም ውስጥ ከዚህ ሞት ያለማምለጡን ሲያረጋግጥ ከግመል

ነጋዴዎች ጋር ቻድ በእግሩ ገባ።

ከቻድ ካሜሮን፤ ከካሜሮን ናይጄሪያ፤ ከናይጄሪያ ሴኔጋል ከሴኔጋል

ሞሮኮ፤ ከሞሮኮ እስፔን፤ ከስፔን ግሪክ፤ ከግሪክ ሲንጋፖር፤ ሲንጋፖር

ከመርከብ በመውደቁ 2 ወር በህክምና ከቆዬ በኋላ ፓስፖርት

ስላልነበረው ሲንጋፖርን እንዲለቅ ተገደደ።

ከሲንጋፖር ሕንድ፤ ከሕንድ ሲነቃበት ፓኪስታን፤ ፓኪስታን ሲንቃበት

ዱባይ፤ ከዱባይ ኬኒያ፤ ኬኒያ ሲነቃብነት እንደገና ተመልሶ ናይጄሪያ

ሲገባ ተይዞ ለ-6 ወር ታሰረ።

ከእሥር እንደተፈታ ድልድይ ሥር እያደረ ጣሊያን ገባ።

ብሩክ ከ-3 ዓመት እንግልትና ሥቃይ በኋላ ጣሊያን ሲገባ ይህ ሁሉ መከራው አልቆለት ያለምንም ጊዜ መፍጀት እሥራኤል እንደሚገባ ተማምኖ ነበር።

ነገር ግን ከእሥራኤል ኢምባሲ ጋር ተገናኝቶ ያሳለፈውን ችግር በሚያውቀው የእብራይሥጥ ቋንቋ ለማስረዳት ቢሞክርም ቅሉ ሙከራው አልተሳካለትም።

በዚህ ምክንያት ለሁለት ሳምንት ያህል በጣሊያን ሀገርም ተንገላቷል።

ነገር ግን በቆመበት ዓላማ የማይበገር በመሆኑ፤ በአጋጣሚ በመንገድ ላይ በአገኘው ይሁዲ ምክንያት ከኢምባሲው የመግባት እድል ተሰጥቶት፤ ማንነቱን በእብራይስጥ ማስረዳት ቢሞክርም ይሁዲ ነኝ ብሎ መናገሩ ለኢምባሲው እንደአታላይ አስቆጥሮታል።

ያም ሆነ ይህ ከብዙ ውጣ ውረድ በኋላ አንድ ከፋር ባትያ አብሮት የተማረ ጓደኛው ኢምባሲ ሰራተኛ በማግኘቱ የሚበላው ምግብና የሚተኛበት ቦታ ሰቶ ወደእሥራኤል የመግቢያ ቪዛ ተሰጥቶት እሥራኤል ሃገር ገባ።

የብሩክ ድካምና ስቃይ እሥራኤል ሃገር ለመግባት ብቻ ያደረገው አልነበረም።

ብሩክ፤ ጠቅላላው በኢትዮጵያ የሚኖሩ የኢትዮጵያ ይሁዳውያን ወገኖቹ ወደ እሥራኤል ጠቅለው እንዲገቡ ህልሙና ዕቅዱ ነበር።

ስለዚህ የመጀመሪያውን ዕቅዱን ሱዳን ውስጥ የሚገኙትን ወገኖቻችን ማውጣት እንደሚቻል ልዩ የሆነ ፕላን ከሥራ ጓደኞቹ ጋር አውጥቶ በ-1978 ዓ/ም በወቅቱ ጠ/ሚ/ር ለነበሩት ምናሄም ቤጊን አስረከበ።

ጠ/ሚ/ሩ በሰጡት ትእዛዝ ስንት ይሁዲዎች በሱዳን እንደሚገኙ እንዲያረጋግጥ አንድ የሞሳድ ሰው ተላከ።

ሲመለስ ያመጣው መልስ ከ-4 የማይበልጡ ይሁዲዎች መኖራቸውን

አረጋግጫለሁ የሚል ነበር።

ብሩክ በበኩሉ ቁጥራቸው ከ-45 በላይ የሆኑ ይሁዲዎች መኖራቸውን በትክክል ያውቅ ነበር።

ብሩክ እንደተረዳው አራትም ሆኑ መቶ ይሁዲዎች ቢኖሩ እነሱን ለማምጣጥ የሚደረግ ነገር እንደሌለ ነው የተረዳው።

ስለዚህ ብሩክ ለወገኑ ሲል ራሱን ለመሰዋት በቁርጠኝነት ወሰነ።

በመሆኑም ለመጀመሪያ ጊዜ ከጠላት ሃገር የእሥራኤል መንግሥት ሳይፈቅድለት ሱዳን ሃገር በመግባት ካገኛቸው 45 ይሁዲዎች፡- 8 ወደ ጀርመን፤ 37 ወደ እሥራኤል በማውጣት የመጀመሪያውን በር ከፋች ሁኗል።

የእሥራኤል መንግሥት በዚህ ደስተኛ አልነበረም።

አበጀህ ጎበዝ በማለት ፈንታ፤ ያለፈቃድ ጠላት አገር የገባህ የእሥር ወይም የሞት ቅጣት ይገባሃል ነበር የተባለው።

ነገር ግን፤ ብሩክ በተራቀቀ ችሎታው የገጠመውን ችግር ሁሉ ተቀቁሞ ወደ ካናዳ ተሰደደ።

ብሩክ በተሰደደበትም ሃገር ሆኖ ጠቅቅላላ በሱዳን የሚገኙትን ወገኖቼን ካላወጣሁ ፈጽሞ በቃኝ አልልም! የሕሊና እረፍትም አይኖረኝም በማለት! በአሜሪካ፤ ካናዳ፤ እንግሊዝና ፈረንሳይ በሚገኙ የእሥራኤል ኢምባሲዎች በብዙ ሺሕ የሚቆጠሩ ሰዎች የተካፈሉበት ሰላማዊ ሰልፍ አካሂዷል።

ከሁሉም የሚያስደንቀው ጥቅምት 29 ቀን 1980 ዓ/ም ኒው ዮርክ ላይ 250 ሽህ ሰዎች የተካፈሉበት ሰላማዊ ሰልፍ በማውጣት ሱዳን የሚገኙን ወገኖቼን አድኑ የሚል መፈክር በማንገብ እሮሮውን ለዓለም አሰምቷል።

ብሩክን በዚህ እንቅስቃሴው አሜሪካውያን "ጀግናው ጥቁር ይሁዲ" በእንግሊዝኛ "ዘ ብላክ ጂዊሽ ሄሮ" የሚል ሥም ሰጥተውታል።

ብሩክን ከሌሎች ልዩ የሚያደርገው፤ በሰው ሀገር የሰላማዊ ሰልፍ

እረዳቶቹን አስተባብሮና አሳምኖ ለሰላማዊ ሰልፍ ማውጣቱና የወገኖቹን ብሶት ለዓለም ማሳወቁና የተደበቀውን የወገኖቹን የሱዳን እልቂት ያሳወቀበት ሁኔታ ነበር።

ይህ ብቻ አይደለም፤ በእሥራኤል ሃገርም በተደረጉት የተለያዩ ወገኖቻችን አምጡልን በሚል ሰላማዊ ሰልፎች ሁሉ ብሩክ ተካፍሏል።

ብሩክና ፈተናው ?

ብሩክ እንደማንኛውም ሰው ቤተሰብ መስርቶ የመኖር ፍላጎት ስለነበረው በትውልዷ ካናዳዊ የሆነች ሱዛን የተባለች ይሁዲ አግብቶ አንዲት ልጅ ለመውለድ በቃ።

ህልሙና ፍላጎቱ ከሚወዳት ሚስቱ አይቶ ካልጠገባት ውድ ልጁ የሞቀ ትዳርና ህይዎት አሳልፋለሁ ብሎ ነበር ትዳሩን የጀመረው።

ነገር ግን ሁለት ነገር ወዶ አይሆንም እንደሚበለው፤ ብሩክ አንድ ውሳኔ እንዲወስን ያስገደደው ሁኔታ ተፈጠረ።

ይኸውም ወይ ቤተሰቡን ወይ ወገኑን አንዱን መምረጥ ነበረበት።

ብሩክ ግን ጉዳዩ ቢያስጨንቀውም በወቅቱ ኢትዮጵያ ውስጥ ሁኖ የሚሰቃየው እና፤ ሱዳን ሃገር በየቀኑ የሚረግፈው ወገኑ ብሶትና ችግር ግልጽ ሆኖ ስለታየው፤ ውድ ባለቤቱንና ውድ ልጁን ከመምረጥ ፈንታ ምርጫውን በሥቃይ ላይ ለሚገኝ ወገኑ አደረገ።

ይህም ማለት ትግሉን መቶ በመቶ ያለማወላወል ተያያዘው።

ከዚህ ላይ መጠቀስ ያለበት ሁኔታ ቢኖር፡- ብሩክ ፍጥረቱ ልዩ የሆነ፤ ለዓላማው የሚሞት የህይዎት መስዋዕትነት ለመክፈል ወደ ኋላ የማይል፤ ለግል ጥቅም የማይጓጓ፤ ከቤተሰብ ይልቅ የችግረኛ ወገኑን ጥቅም ያስቀደመ ሰው ነበር።

ይህ በእንዲህ እንዳለ፤ ብሩክ እራሱ ሲናገር የደከምኩለት፤ የታገልኩለት፤ ከውድ ባለበቴና ልጄ የተለየሁበት ዓላማዬ እውን ሆኖ

በማየቴ ህልሜ ስለተሳካ ደስታዬ ከመጠን በላይ ነው ብሏል።

ብሩክ ህዝቡ ከቅድስት ሃገር እሥራኤል ከገባ በኋላ እስካሁን ያደረኩት ትግል ይበቃኛል አላለም።

ስለዚህ ብሩክ ህዝቡ ከገባ በኋላ የሚያስፈልገው ታሪክ፤ ኃይማኖትና ባህሉን የሚጠብቅበት አንድ ቤተ መዘክር ያስፈልገዋል በማለት አሙታት ቶሜርን አቋቋመ።

ይህን አሙታ ካቋቋመ በኋላ በርሆቮት ከተማ 6 ሽህ ካሬ ሜትር ቦታ ተቀብሏል፤ ይህን የተቀበለውን ቦታ የተከበሩ የሃይማኖት መሪዎች ቀሳውስቶቻችን፤ የተከበሩ የውጭ እንግዶች፤ ታዋቂ አዛውንት ሽማግሌዎችና አንዳንድ ባለሥልጣኖች በተገኙበት ሁኔታ የመሰረት ድንጋይ ተቀመጠ።

ብሩክ ይህ የማይቀረው ሞት እስከቀደመው ድረስ ለዚህ ዓላማ ሰለቸኝ ደከመኝ ሳይል የሚፈጠሩትን ችግሮች እንደአመጣጣቸው እየተቋቋመ ህልሙን እውን ለማድረግ የሚታገል ጀግና ነበር።

ብሩክ ይህ ያቀደውን ዓላማ በህይዎት እያለ ማየት ባይችልም፤ በመጨረሻ በተናገረው ቃሉ የኢትዮጵያ ይሁዳውያን የተጀመረውን ዕቅድ ከግብ እንዲያደርሱት ታላቅ አደራዬ ነው በማለት ነበር የተሰናበተው።

ብሩክ ይህን ሁሉ ትግል እንዲያካሂድ ከፍተኛ አስተዋጽኦ የረዱት 8 ቋንቋዎች ማወቁ ነበር፤

አማርኛ፤ ትግርኛ፤ አረበኛ፤ ሱዋሊኛ፤ እንግሊዝኛ፤ እብራይስጥ፤ ጣልያንኛና ፈረንሳይኛ ናቸው።

ውድ ወንድማችን ብሩክ ባደረበት ህመም በካፐላን ሆስፒታል የህክምና አገልግሎት ሲያገኝ ከቆዬ በኋላ ታህሳስ 27 ቀን 2010 ዓ/ም በተወለደ በ 67 ዓመቱ ከዚህ ዓለም በሞት ተለየ።

ነፍስ ይማር!!__

מכתבים

מסירות מעוררת השראה

ברוך טגנ'ה היווה ברכה לאלה מאיתנו שקיבלו השראה ממסירותו למען יהודי אתיופיה. כאן במינסוטה נוכחותו הניעה צוות של מתנדבים, ביניהם וויליאם הלפרן ז"ל, הרב מקס שפירו ז"ל וסנטור רודי בושביץ - חבר קהילתו של הרב שפירו, אשר בהמשך מונה לשליח מיוחד של הנשיא ג'ורג' בוש במו"מ לשחרור יהודי אתיופיה. מו"מ זה הוביל בסופו של דבר לרכבת האווירית להעלאת יהודי אתיופיה לישראל.

חיוכו העליז של ברוך ואישיותו הכובשת הפכו כל ניסיון לסרב לבקשות העזרה שלו לדבר בלתי אפשרי. צניעותו וכנותו הניעו רבים לעזור בקידום מטרותיו ובגיוס תרומות למען הצלת יהודי אתיופיה וקליטתם המוצלחת בישראל.

הוא עורר בי השראה לעודד את מעורבותה של הקהילה היהודית במינסוטה למען שיפור חייהם של יהודי אתיופיה, בין אם נותרו באתיופיה או עלו כבר לישראל. הדוגמה שהוא נתן עוררה בי שאיפה להיות חלק מקבוצה שתסייע במטרות אלו. כתוצאה מכך, אני משמש זה שנים רבות כחבר מועצת המנהלים של ארגון צפון אמריקה למען יהודי אתיופיה.

זכרו מהווה ברכה לדורות הבאים.

הרלן ג'ייקובס
מינסוטה, ארה"ב

In Memoriam....Baruch Tegegne

Baruch was a blessing to those of us that were inspired by his dedication to the cause of Ethiopian Jewry. Here in Minnesota his presence energized a cadre of volunteers that included the late William P. (Bill) Halpern, z'l, the late Rabbi Max Shapiro of Temple Israel z'l, United States Senator Rudy Boschwitz, a member of Rabbi Shapiro's congregation, who was then later appointed to serve as President George Herbert Walker Bush's emissary to negotiate the release of Ethiopian Jewry that led to a massive airlift.

Baruch's cheerful smile and engaging personality made it virtually impossible for anyone to deny his request for help with those projects that he supported. His modesty, sincerity, and earnestness of purpose motivated many to help with both advocacy and fundraising efforts for those worthy causes that he supported related to the rescue of Ethiopian Jews that were languishing in Ethiopia and then the successful absorption of his Ethiopian Jews in Israel.

He inspired me to engage the Jewish community in Minnesota to improve the lives of Ethiopian Jews - both those remaining in Ethiopia and those already in Israel. His example motivated me to find a particular opportunity where I could become a part of an institutional group that could help the causes he supported. As a result I served on the board of directors of the North American Conference on Ethiopian Jewry (NACOEJ) for many years.

May his memory serve as a blessing for generations to come.

Harlan Jacobs
Co-Founder
William P. Halpern Foundation for Ethiopian Jewry
Minneapolis, Minnesota
5 May 2017

הצחוק שהמיס גבולות

גבורתו של ברוך טגנ'ה נודעה בהקמת החווה יהודית הראשונה בגבול סודן, ומעל הכל בהצלה הראשונית של יהודי אתיופיה, בעיצומה של מלחמת האזרחים, על מנת להוכיח שמבצעי הצלה כאלה אומנם אפשריים.

ברוך הציל אחרים תוך לקיחת סיכונים אישיים. בהרצאות ציבוריות, גדולות וקטנות, ובאמצעות כלי התקשורת, המסרים שלו הגיעו לעשרות אלפים. רק מעטים מבין אלה ששמעו אותו בסוף שנות ה-70' ותחילת שנות ה-80' מדבר ברחבי צפון אמריקה על מצבה של קהילת ביתא ישראל, לא התרגשו מדבריו.

ישנה עקומת למידה תלולה במפגש בין התרבות האתיופית והמערבית, לשני הצדדים. אבל נראה שהוא לא היה צריך ללמוד כיצד לדבר לליבם של יהודים מרקע שונה מאוד. חזיתי בכך שוב ושוב כאשר דיברנו יחד על ביתא ישראל. הוא כנראה היה הדובר האפקטיבי ביותר למען מטרה זו, שראיתי אי פעם. הוא הצליח לפנות לליבם של צעירים ומבוגרים, לבני נוער מצפון אמריקה ובאותה מידה לניצולי שואה; לאיש עסקים קשוח או לאידאליסט צעיר.

ראויה לציון המהירות שבה אנשים הגיבו לדבריו, שינו את סדר העדיפות שלהם והחליטו לתמוך במטרה שמעולם לא שמעו עליה קודם לכן. כך הוא שינה את חיי ואת חייו של אחי. אנשים בעלי אמצעים מוגבלים או בעלי אמצעים רבים שקלו מחדש את סדר העדיפות שלהם. אנשים בעלי ניסיון מוגבל או בעלי ניסיון חיים עשיר; אנשים בעלי אגו גדול או תחושת ענווה, כולם נכנעו להפצרותיו והניחו בצד את מה שעשו למען עצמם, על מנת לעזור.

הוא ידע להסביר ולהמחיש את הכבוד והאהבה שביהדות, המזוקקים ב-2,000 שנים של חיים יהודיים באתיופיה. כאבו היה ממשי, והוא עשוי היה לפרוץ בבכי בזמן שנאם, אך מבלי לגרום מבוכה לשומעיו.

רהיטותו היתה טבעית, רגשותיו היו מדבקים. מעל הכל, בעיצומו של הכאב המשמעותי, נשמע קול הצחוק הגבוה והבלתי נשכח מגונדר, אשר המיס גבולות בין בני אדם.

ד"ר נורמן דוידג'

Canadian Association for Ethiopian Jewry

Much is known about Baruch Tegene's heroism, in setting up a first Jewish farm on the Sudanese border, and above all in performing the early rescues of the Ethiopian Jews at the height of Ethiopia's civil war, to demonstrate such rescues were possible. Baruch was a man who could not only rescue others, taking risks on the ground; he was able, through public lectures, large and small, and the media to reach tens of thousands. Few who heard Baruch speaking throughout North America in the late 1970s and early 1980s, about the plight of Beta Israel, could fail to be moved. There are steep learning curves involved in the confrontation between Ethiopian and Western cultures, for both sides, but one thing that it seemed he did not need to learn was how to speak directly to the hearts of Jews from very different backgrounds. I saw this repeatedly when we spoke together, informing them about, and raising money for, Beta Israel; he was quite possibly, the most effective speaker for that cause I have ever seen; he could appeal to the very young or to the aged; the sheltered youth of North America, or equally to a Holocaust survivor; to a hard-nosed business person, or young idealist. Those who wished to see the plight of Beta Israel differently than he did, could not fail to experience his potent message. Most remarkable was the speed with which people responded to him amid the clamor of competing priorities by changing their priorities to support a previously unheard of cause. So he changed my life, and the life of my brother. People of limited means, people of considerable means reconsidered their priorities. Those of limited experience, and those of too much life experience; those with oversized egos, and the humble, yielded to his pleas, and put down what they were doing for themselves, to help. With remarkable poise, he could explain, and personify, the dignity and the love of Judaism distilled by what is probably two millennia of Jewish life in Ethiopia. His pain was palpable and he might cry when he gave a speech, and yet, we all felt ennobled, and without embarrassment. He eloquence was natural, his emotion was immediate and contagious. But above all, there was, in the midst of his pain, which was considerable, that unforgettable, high-pitched, ethereal Gondar laugh, that melted boundaries between people.

Dr. Norman Doidge
Canadian Association for Ethiopian Jewry

אדם גדול, יהודי גדול

ברוך נכנס הרבה לפני לעסקי הצלת יהודי אתיופיה. הוא הצליח במעשיו כנגד כל הסיכויים, וכך עורר בנו השראה.

נעשיתי מעורב בפעילות למען יהודי אתיופיה דרך ביל הלפרן, בחור צעיר ממינסוטה, שהיה בין הראשונים מאנשי המערב שחיפשו דרכים לסייע לקהילה. זה קרה זמן לא רב לפני שהפכתי לסנטור ב-1978. ביל חזר מאפריקה למינסוטה. לא היה לו כסף (בעיה נפוצה!), והוא פנה לרב שלו (ושלי), מקס שפירו. הרב שפירו היה אחד הרבנים הגדולים בחיי, ואין לי ספק שגם בחייו של ביל.

הרב נדהם מהתמונות שביל הביא עימו מגונדר. הוא הופתע לראות מספר גדול של יהודים שחורים, ממש כפי שיהודי גונדר הופתעו לשמוע על קיומם של יהודים לבנים. הרב אמר לביל: "יש רק אדם אחד שאני מכיר שיתבונן בתמונות הללו, יאמין לך ויעזור לך לגייס כסף". ואז הרב נקב בשמי. זה אחד הדברים היפים ביותר שנאמרו עלי אי פעם. אמירה זו היא שהשיקה את פעילותי למען יהודי אתיופיה.

אין ספק שביל קיבל השראה מברוך, כפי שכולנו קיבלנו. בעזרת המימון החדש שגויס ביל נסע שוב לאפריקה, אך למרבה הצער זמן לא רב לאחר מכן איבד את חייו במהלך מאמציו לסייע לאחיו היהודים.

זמן קצר לאחר מכן הגעתי לסנאט. בזכרי את ביל ובהשראת ברוך, קיימתי בראשית שנות ה-80' כנס תמיכה ביהודי אתיופיה, בהשתתפות כ-35 סנאטורים. הנשיא רייגן ולאחריו הנשיא בוש ידעו שיש להם תמיכה מצד המחוקקים, ככל שתידרש פעולה למען היהודים השחורים של אתיופיה - הפלאשים, כפי שכונו אז.

מבצע משה יצא לדרך במעורבות ישירה של ג'ורג' בוש, שהיה אז סגן הנשיא. בהמשך הוא הפך לנשיא, ומינה אותי ב-1991 להיות שליח מיוחד למבצע שלמה. זהו סיפור מופלא, עתיר קשיים ומלא בעליות ומורדות, וכל זאת הודות למאמציו המוקדמים של ברוך טגנ'ה. התמדתו ומיומנותו העלו את הקשיים של יהודי אתיופיה למרכז תשומת הלב העולמית.

לאורך כל ההיסטוריה רק פעמיים נלקחו אנשים שחורים מיבשת אפריקה במספרים גדולים, מתוך אהבה ושאיפה לחיים טובים יותר - במבצעי משה ושלמה. מבצעים אלה היו חלק מקיבוץ גלויות העם היהודי במדינת ישראל. בכל פעם אחרת שנלקחו אנשים שחורים מאפריקה היה זה למען עבדות או ניצול.

מבצעי משה ושלמה היו מצווה מהמעלה הראשונה. שני המבצעים הללו, ועוד פעולות רבות, נולדו מתוך פעילותו והשראתו של אדם גדול ויהודי גדול - ברוך טגנ'ה.

רודי בושביץ

סנאטור (בדימוס)

LETTER from SENATOR RUDY BOSCHWITZ

I am honored to write a short tribute to Baruch Tegegne,zl. Baruch got into the business of saving his fellow Ethiopian Jews long before I did. Directly and always indirectly, Baruch was responsible for all that followed his efforts. He inspired us all with his successes most of which occurred against odds that seemed insurmountable.

I became involved with Ethiopian Jewry through Bill Halpern, a young Minnesotan who was among the earliest westerners seeking to help Ethiopian Jewry. It happened not long before I became a U.S. Senator in 1978. Bill came back to Minnesota from Africa. He was out of money (a common problem!). He went to his Rabbi (and mine), Max Shapiro. Rabbi Shapiro was one of the great Rabbis of my life and I am sure he was of Bill's

as well.

The Rabbi was astounded by Bill's Gondar pictures. He had not expected to see large numbers of Black Jews - just as the Jews of Gondar were surprised to learn there were white Jews! The Rabbi said to Bill: "There's only one person I know who will look at these pictures, believe you and raise $$ for you."

The Rabbi thereupon named me. It was among the nicest things ever said about me and launched my activities in behalf of Ethiopian Jewry.

Bill never talked to me about Baruch - he may have but I forget. Surely Bill was inspired by Baruch as we all were. With new funding off Bill went to Africa and not long after that unfortunately lost his life pursuing his efforts for his fellow Jews.

Shortly thereafter I arrived in the Senate - remembering Bill and inspired by Baruch - I formed an Ethiopian Jewish Caucus in the Senate in the early 80's and as I recall we had about 35 other Senators join me in that Caucus so that first President Reagan and then President GHW Bush knew they had legislative support when it came to actions needed for the Black Jews of Ethiopia - the "Falashas" (the strangers) as they were then known.

And so Operation Moses occurred with the direct intervention by then Vice-President George Herbert Walker Bush. He then became President and called upon me as his Emissary in 1991 for Operation Solomon.

Altogether it's a wonderful story - full of problems - with many ups and downs - and much of it, even perhaps all, traceable to the early efforts of Baruch Tegegne whose persistence and skill brought the problems of Ethiopian Jewry to the world's attention. He was the George Washington of his people.

In all of history only twice were Blacks taken off the African continent in large numbers for love and a better life. Those two times were Operations Moses and Solomon which were part of the ingathering to Israel of the world's Jewish people. Every other time Blacks were taken either for slavery or exploitation.

Operations Solomon & Moses were major league mitzvahs. Both - and much more - can traced to the actions and inspiration created by a great man - a great Jew - Baruch Tegegne.

Senator Rudy Boschwitz (retired)
U.S. Ambassador to the UN Human Rights Commission (retired)
U.S. Emissary to Ethiopia for Operation Solomon on behalf of President George Herbert Walker Bush.

גיבור אמיתי

ברוך טגנ'ה היה גיבור אמיתי של קהילת ביתא ישראל, וגם של צוות האגודה האמריקנית למען יהודי אתיופיה ושל הנהגת האגודה.

האגודה היתה מסורה להצלת יהודי אתיופיה ולשיפור חייהם. שימשתי כמנכ"ל האגודה משנת 1986 ועד סיום פעילותה בשנת 1992, אחרי מבצע שלמה. כאשר גויסתי לאגודה, המייסד - ד"ר גרנום ברגר, והנשיאים לשעבר - ד"ר הווארד לנהוף ונייט שפירו הדגישו עד כמה חשוב שאגיע לישראל לפגוש את ברוך טגנ'ה. כששאלתי מדוע פגישתי הראשונה צריכה להיות דווקא עם ברוך, הם השיבו: "משום שהוא מייצג את ליבה ונשמתה של הקהילה".

למדתי להכיר את ברוך ואת איכויותיו כמנהיג אמיתי. הוא היה רהוט אפילו באנגלית הרצוצה שהיתה לו תחילה, והצליח להעביר את סיפורה של קהילתו בתשוקה ובכנות. כשברוך דיבר על הקהילה בקולו השקט, הוא עורר תחושה אמיתית של מנהיגות.

סיפורו האישי היה סיפורה של קהילתו. למרות צניעותו ואדיבותו, אנשים ראו בו נציג אמיתי של קהילת ביתא ישראל. האגודה האמריקנית למען יהודי אתיופיה היתה אחראית להבאת ברוך לנאום בפני קהילות יהודיות מניו יורק וטורונטו ועד לוס אנג'לס וסן פרנסיסקו. כאשר הוא דיבר בפני קבוצות על מצבה של הקהילה ועל שאיפתו לראות אותה מאוחדת במדינת ישראל, מולדת העם היהודי, הקהל כולו האזין בקשב וקיבל את המסר.

כאדם צנוע הוא ראה את עצמו תמיד כחבר רגיל בקהילה, שזכה ללמוד בכפר בתיה, וכך להגיע לעמדה שבה יוכל לסייע לקהילתו להגשים את החלום העתיק בן יותר מאלף השנים.

זכינו לעבוד עם ברוך בשליחותו למען קהילתו ולהיות בעמדה שבה יכולנו להעניק קול למנהיגותו. קולו עורר השראה לא רק בי ובנייט שפירו, אלא בכל חברי האגודה, שהיו מחויבים לסייע לקהילה לממש את חלומה על ירושלים.

ד"ר וויליאם רקנט
מנהל האגודה האמריקנית למען יהודי אתיופיה לשעבר

community and being in position to help give voice to his leadership.

Baruch served as the leading voice of inspiration not only to myself and Nate Shapiro, but to all of us at AAEJ who were committed to assisting the community to realize their dreams of Jeruaslem

William Recant, PHD
Former Executive Director AAEJ
(American Association for Ethiopian Jewry)
currently Assistant Director
American Jewish Joint Distribution

Baruch Tegene was a true hero of the Beta Yisrael community to the staff and leadership of the American Association for Ethiopian Jewry. AAEJ was dedicated to the rescue, relief and advocacy on behalf of Ethiopian Jewry. i served as Executive Director from 1986 until we closed our doors in 1992 a year after Operation Solomon. When first hired, our founder, Dr Graenum Berger and our former Presidents Dr. Howard Lenhoff and Nate Shapiro each said that it was important for me to to to Israel and meet Baruch Tegene .

When I asked why my first meeting should be with Baruch, they each said "because he represents the heart and soul of the community." I came to know Baruch and saw the qualities of true leadership. Baruch "walked the walk and talked the talk". He was eloquent even at first in broken English. he was able to communicate the story of his community with passion and truth. When Baruch spoke, even in his quiet tone, reflective of the community, he invoked a real sense of leadership.

Baruch's personal story was the story of his people and his community. Nate Shapiro spoke highly of Baruch's ability to convince people that although humble and kind, he was a real spokesperson for the Beta Israel community. Nate introduced him to Jon Mills and former Senator Rudy Boschwitz. The AAEJ was responsible for bringing Baruch to speak to Jewish communities from New York and Toronto to Los Angeles and San Francisco. When he spoke to groups about the plight of the community and his desire to see the community unified and together in theJewish homeland of Israel, everyone in the audience listened and heard his message.

Baruch was unassuming and always saw himself as a member of the community who was fortunate to have studied with the Kfar Batya group and put in a position where he could help his community realize their dream of more than a thousand years. For all of us at AAEJ we felt honored and privileged to work with Baruch on his mission of helping his

יש על מי לסמוך

את ברוך טגנ'ה פגשתי לראשונה לפני 40 שנה, כאשר הגיע לביקור בביתי בירושלים יחד עם פרופ' הווארד לנהוף מארגון AAEJ. לנהוף שמע שביקרתי אצל יהודי אתיופיה בכפריהם עוד בשנת 1972(!), ושכבר בשנת 1975 העזתי לבקש מממשלת ישראל להעלות ארצה את מה שנקרא אז שבט הפלאשים. אמנם לא פחדתי, אבל קיבלתי טלפונים באותה תקופה מפקידים בכירים שעלי לשתוק. לנהוף ביקש באותו ביקור לגייס אותי להצטרף לאגודתו. אני מצדי מעולם לא הצטרפתי, אך הרווחתי ידיד - ברוך.

ברוך ואני נהיינו ידידים טובים במהלך 40 שנה. הקשר היה חם וממושך, יחד עם הפסקות גדולות באמצע, במיוחד בתקופה שבה התגורר בקנדה. פעם אחת נפגשנו באקראי בדרך לאתיופיה, אבל לרוב נפגשנו בארץ. חרף המרחק, ידעתי שתמיד אוכל לסמוך על ברוך והוא עלי.

בשנת 1977 הצטרפתי להפגנה קטנה שאירגן ברוך מחוץ למעונו של ראש הממשלה, מנחם בגין, בדרישה להכרה בזכויותיהם של יהודי אתיופיה לעלות ארצה. אכן היה שם רק קומץ של פרנג'ים, אבל לברוך וגם לי לא היה אכפת צבע עורו של האדם, אלא כוונותיו.

מאז אותה הפגנה אנשי המוסד וארגון "היאס" היו מתקשרים אלי ומנסים לחקור אותי בשאלות. האמת שהייתי עסוקה במחקריי השונים על יהודי אתיופיה, ובמיוחד במחקר האהוב עלי, על תלמידי ד"ר פייטלוביץ'. אחד מאותם תלמידים היה סבו של ברוך, שגידל אותו ולמד בבית הספר באדיס אבבה. אותו סב לא נבחר בידי פייטלוביץ' לעשות נפשות בחו"ל, אלא לשוב לכפרו באוזבה ולהקים שם בית ספר לילדי ביתא ישראל מן האזור.

ברוך הכיר את כל המשפחות המרכזיות בעדה, ואף היה קרוב משפחה של רבות מהן. אני זוכרת ששוחחנו על בית הספר באדיס אבבה ועל תלמידי פייטלוביץ', שעוד היו אז בחיים. נסעתי לאתיופיה וראיינתי את טדסה יעקב ומגיסטו יצחק, ובארץ חיברתי את הביוגרפיה של יונה בוגלה. בינתיים ברוך יצא לסודן ואחר כך לקנדה, שם אירגן הפגנה עוצמתית בכינוס הכללי של הפדרציות בדטרויט (GA), וביקש מבגין

לשחרר את יהודי אתיופיה. היאס והמוסד המשיכו להתקשר אלי לשאול מה אני יודעת.

לאחר הנס של מבצע משה וחזרתו של ברוך ארצה ב-1986, נפגשנו רבות. כאב לכולנו שנשארו באתיופיה חצאי משפחות. נציגים מארגונים שונים בעדה, כל אחד עם האג'נדה שלו, ואנוכי התאחדנו בוועד כדי להעלות את שארית יהודי אתיופיה. ב-1987 ארגנו הפגנה די סוערת מול הכנסת וצחקנו אחר כך כיצד הטלוויזיה דיווחה על "אתיופים שקטים וחמודים".

קבוצה של פעילים יוצאי אתיופיה עוד היו בכלא באתיופיה בגלל המבצע דרך ג'בוטי, ולא נראה לנו שממשלת ישראל התערבה די למענם. כל אחד בוועד קיבל תפקיד. התפקיד שלי היה לכתוב מאמרי מערכת לעיתונים, לקרוא לראשי ממשלות לתמוך בהעלאתם של שארית ביתא ישראל.

הזמנו את ראש הממשלה יצחק שמיר ומכובדים אחרים לאסיפה בבנייני האומה. לא האמנו שבני העדה יגיעו ושיוצאי אתיופיה יוציאו מכיסם עבור תחבורה ציבורית כל הדרך לירושלים, כדי להשתתף באסיפה. ביום המיוחל אלפים התחילו לזרום לאולם עוד לפני שעת הפתיחה. זו היתה תקופה שבה תמיד אמרו שאתיופים מאחרים. בסוף 4,000 איש הגיעו. נבחרתי לנאום על הבמה. התחושה היתה של אופוריה.

בשנת 1988, בתקופה של מנגיסטו היילי מריאם, כאשר היה אסור לזרים להיכנס לאתיופיה, נסעתי לכפרים באזור גונדר ויצרתי קשר עם ביתא ישראל. הוועד היה גאה בי. סופו של התהליך היה מבצע שלמה.

בשנת 2006 ברוך חזר ארצה לצמיתות לאחר ניתוח השתלת כליה. הוא ביקש ממני לעזור לו למצוא מקור פרנסה. חשבתי על תפקידים מתאימים לאדם במעמדו ובגילו. ב-2008 הזמנתי אותו לשאת הרצאות במסגרות שונות על העלייה לישראל. פעם ביקשתי ממנו להרצות על קשריו עם בגין ביום עיון במרכז בגין, שארגנתי למשתתפי התכנית למנהיגות מצטיינת בחינוך בקרב יוצאי אתיופיה (אותה ניהלתי).

בנוסף לברוך, הזמנתי איש צנוע מהמוסד, שטרם נחשף, אשר סיכן את חייו למען יהודי אתיופיה. הצעירים בתכנית תקפו את האיש בנוכחותו של ברוך, וגם תקפו את ברוך, בטענה שיהודי אתיופיה עצמם ארגנו את יציאתם מאתיופיה ולפרנג'ים לא היה כלל תפקיד. ברוך היה עצוב שבני

עדתו לא ידעו להגיד תודה למי שכן עזר להם. הוא גם הרגיש שלא הכירו בו די. לכן ערב זה להוקרתו כה חשוב.

יום לפני פטירתו התקשר אלי ברוך לשיחה חברית. אז לא הבנתי שזו תהיה שיחת פרידה.

פרופ' שלוה וייל
אנתרופולוגית, חוקרת במכון לחקר הטיפוח בחינוך באוניברסיטה העברית

Article Black Student Month 2006 - Colors of Judaism

the mcgill tribune | 7.3.06| news 3

SPEAKERS ON CAMPUS

From Ethiopia to Israel

Pioneering Ethiopian Jew shares his story

LISA VARANO

Baruch Tegegne is clear about his identity.

"I know who I am," he said to an audience of about 65 McGill students last week. "I am black and a Jew."

To cap off Black History Month celebrations, the Black Students' Network and Hillel McGill teamed up for "The Colours of Judaism," an event highlighting the Ethiopian Jewish experience.

It was proposed by Miriam Aronowicz, U3 Art History, who sits on the Senate Subcommittee on Race and Ethnic Relations.

"It's always interested me—the concept of Jewish identity and the multifaceted nature of what it means to be Jewish," she said. "The idea came about [at Senate] that students should work cross-culturally to put together events, and we thought the Ethiopian Jewish experience was the perfect way to do this."

In 1956, when Tegegne was around 10-years-old, he arrived in Israel for the first time. He was among 27 Ethiopian Jewish children brought to Israel by the government to receive education. Many in Israeli society were surprised to learn that there were Jews in Ethiopia.

"In the beginning it was very difficult," said Tegegne. "Somebody will ask me, 'How did you become a Jew?' For me, it's hard to give that answer. I will ask him the same question. I don't know if he knows himself."

Today 80,000 Ethiopian Jews live in Israel and few remain in Ethiopia. Many escaped difficult conditions in Africa. Tegegne travelled to neighbouring Sudan in the 1980s to help Jews leave the country.

"I was the first man there rescuing the first people," he said. "By showing that, then the Israeli forces come over to rescue the rest of the Ethiopian Jews from Sudan—15,000 people."

Ethiopia's Jews had long been separated from the rest of the international Jewish community.

"We thought, we are the only Jews left in the whole world," he said.

Over the long history of the Jews in Ethiopia, Tegegne said, most of the original 500,000 converted to Christianity.

Helen Eyob, Tegegne's niece, is a student at Concordia. She addressed the crowd following her uncle's speech. In the face of discrimination in Addis Ababa, her parents kept their religion a secret, moving the family to Canada when she was a young child.

"As you get older, you have to try to negotiate your identity because you are black and you are Jewish, and you're trying to basically jump from one identity to the next, and trying to actually figure out where you fit in," said Eyob. "That's actually very difficult because you want to fit into every category 100 per cent and you realize you don't."

Unlike in Israel, the Ethiopian Jewish community in Montreal is very small. Eyob said perceptions differ accordingly.

"Outside of Israel, people don't see you as Ethiopian. They see you as black," she said. "I'm black, so that's what I certainly see myself as first because it's how I think people perceive me, but I'm [also] very much Jewish."

"The Colours of Judaism" provided the opportunity for both the black and Jewish communities at McGill to learn from each other, said Donald Erskine, external coordinator of the Black Students' Network.

"This is exactly the platform that is needed," he said, "especially at McGill, because our stories are very much the same, but then so easily compartmentalized." ■

Art Exhibition
Toronto 1996 Article

Greater Toronto Area

Tougher affirmative action laws urged for Israel

By RON CSILLAG
CJN Staff Reporter

TORONTO — Skin color remains the "deepest" obstacle to the integration into Israeli society of Ethiopian émigrés, Israel's minister of immigrant absorption said here last week.

Yair Tsaban said he wants stronger affirmative action laws for Ethiopians, to counter what he called a "tremendous" cultural gap between them and other Israelis.

Tsaban was in town for the opening of an exhibit on Ethiopian Jews at Beth Tzedec Congregation's Reuben and Helene Dennis Museum. The display, Beta Israel: The Jews of Ethiopia, combines everyday artifacts with photos depicting life in Ethiopia and in Israel.

After touring the exhibit, Tsaban told about 200 people, including representatives from 15 ethnocultural groups in Toronto and members of the city's small Ethiopian community, that no other immigrants receive as much government aid as do Israel's 57,000 Ethiopians.

Israel invests up to four times as much in Ethiopians as in other newcomers, including almost free 28-year mortgages and low-interest student loans. "And believe me, it's not enough," Tsaban said.

Israel has enacted its first-ever affirmative action quotas for Ethiopians, but "much more sensibility is needed. We must prove that we can overcome our differences. For Israeli society, this is a test of honor."

Tsaban did not mention the recent debacle over the Israeli blood agency's discarding of blood donations from Ethiopians.

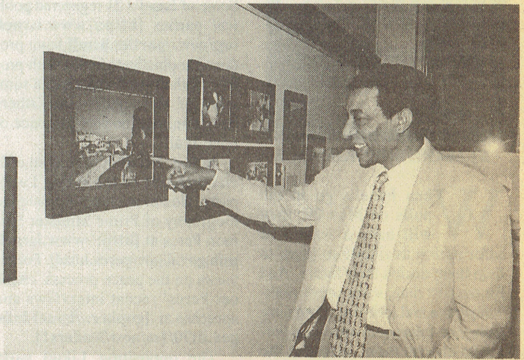

Ethiopian Jewish activist Baruch Tegegne points to an exhibit photo of his brother Pinchas, who today lives in Israel. [Ron Csillag photo]

Over 30,000 Ethiopians have come to Israel in the last five years, including the 14,000 airlifted by Israel in May 1991, Tsaban said.

Barbara Ribakove Gordon, director and chair of the North American Conference on Ethiopian Jewry (NACOEJ), recounted the story of the miraculous airlift carried out over just 36 frantic hours while rival armies faced each other in the capital, Addis Ababa.

The exhibit, on loan from NACOEJ, provides a fascinating glimpse into Ethiopian Jewish life with its brightly colored fabrics, metalwork, religious articles and musical instruments. It also conveys the sheer joy of the fulfilment of what Ethiopian Jews believed was their destiny: to one day reach the Promised Land.

The exhibit is not to be confused with a similar show at Shaarei Shomayim Congregation on Ethiopian Jewish life before and after Israel's 1991 rescue.

The Beth Tzedec exhibit runs through June 28. Hours and information on group tours are available by calling 416-781-3511.

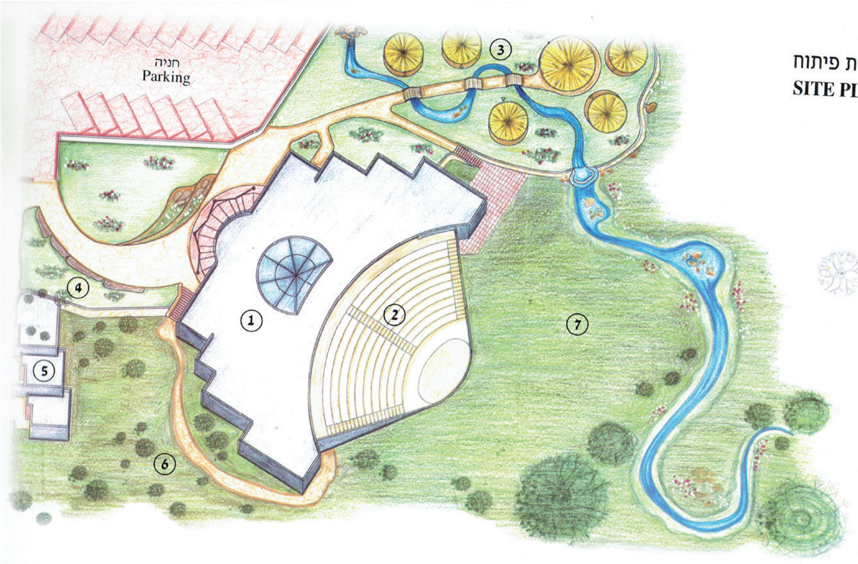

כנית פיתוח
SITE PLA

6

Front View מלפנים

his Ethiopian brothers

ncourage him but he would just sit
cry."
onths they spent in this prison before
ities reviewed their case. Again Ba-
cated the story of how his uncle had
l-known general under Selassie. Dur-
eriod, the Nigerians and Ethiopians
on good terms and miraculously the
ked. "I told them I escaped Ethiopia
y life was endangered . . . I'm lucky, I
ays Baruch grinning.
as the United Nations granted them
ylum, Baruch was planning his next

wo years he got there and worked
n intermediary in rescue operations
an Jews.
program was cancelled, the Ameri-
tion for Ethiopian Jews, an activist
ing on behalf of the Falashas, helped
aruch to North America. He spent
months travelling from city to city
auspices addressing community
speaking with American politicians
uation facing the Jews of Ethiopia.
, he moved to Montreal to marry
he had met in Israel. Today he does
e work for a realty company as well
the snack bar they own together.
nor seems cool. But Malka, his sec-
who arrived in Canada last year,
e Canadian Association for Ethio-
ays there has been a big change
I last seen Baruch seven years ago.
ervous now. All the time. He wants
ke me, feels frustrated by the poli-
uation."
Baruch will probably attend yet
ting on the plight of Ethiopian
at, there are black Jews in Ethio-
ey really Jewish?" In his usual pa-
ll address these questions over and

his shoulders and says, "I have to
. What kind of happiness can I
don't try to help? We'll wait and
ings will improve."

PHOTO BY ARNE GLASSBOURG

Persecuted as a 'Falasha' in his own country, Baruch Tegegne, an Ethiopian Jew, works now in Montreal, does his best to get support for those left behind.

his Ethiopian brothers

The Canadian Jewish news

20 Pages | Thursday, December 23, 1982 | Tevet 7, 5743 | 25¢

Second Class Mail Registration Number 1683 — Postage Paid at Toronto

TOGETHER AGAIN

Mother and three sisters — [from left] Malka, Gelila, Bethel and Devorah — spent their first Chanukah together since being reunited in Montreal after leaving Ethiopia. Cousin Baruch Tegene looks on. [Howard Kay photo]

Together Again - Malka reunited with her daughters, Devora, Galila & Beth El 1982

איזה מין מנהיגים אתם?

פעילות חברתית בנושא סגנונות מנהיגות, בהשראת דמותו של ברוך טגנ'ה, שהיה בין פורצי הדרך לעליית יהודי אתיופיה

מטרות:

המשתתפים יכירו סגנונות מנהיגות שונים.

המשתתפים יחוו את השפעת סגנונות המנהיגות השונים עליהם כמונהגים.

המשתתפים ייחשפו לסיפור המנהיגות של ברוך טגנ'ה.

המשתתפים ירחיבו את ארגז הכלים המנהיגותי שלהם.

הפעילות מיועדת לנערים ונערות מעל גיל 13

משך הפעילות: 90 דקות

הקדמה למנחה:

סוגי מנהיגים: המנהיג הסמכותי, המנהיג הדמוקרטי והמנהיג המתירני (אפשר לדבר על עוד סוגי מנהיגים, בהתאם למה שיעלה מהקבוצה).

רקע: סגנון המנהיגות משפיע על ביצועי הקבוצה. מחקר קלאסי של פידלר השווה בין שלושה סגנונות מנהיגות:

מנהיג מתירני: מספק את החומרים, מציע את עזרתו בכל מה שיידרש ונותן לקבוצה להתקדם בעצמה.

מנהיג סמכותי: קובע את המדיניות, המטרות והדרך להשגתן. נותן הוראות ומחלק תפקידים, בלי להסביר מעבר להכרחי ובלי להראות את התמונה הכללית. הקבוצה תלויה בו - רק הוא יודע איך להמשיך לאחר כל שלב. הוא אינו משתתף בעבודה, אלא אם כן צריך להדגים ביצוע פעולה מסוימת. נותן ביקורת אישית ושבחים אישיים.

מנהיג דמוקרטי: נוטה יותר לערב את הקבוצה, גם בבניית המדיניות וגם בחלוקת

האחריות. מאפשר לחברי הקבוצה להשתתף בדיון על קביעת המטרות ועל חלוקת התפקידים. מעודד שיתוף פעולה בקבוצה. נותן ביקורת ושבחים על פעולות ולא על אנשים.

תיאור הפעילות:

שלב א', 20 דקות:

לפזר תמונות של מנהיגים שונים מקהילות שונות ומזמנים שונים, ולבקש מהמשתתפים למיין את המנהיגים לפי הסוגים השונים. חשוב מאוד שמאפייני המנהיגות יהיו מגוונים: פוליטי, רוחני, חברתי, קהילות שונות בארץ ובעולם, נשים וגברים וכו'. המשימה של הקבוצה היא למיין את המנהיגים לפי קטגוריות (הקבוצה מחליטה אלו קטגוריות יהיו).

שלב ב', 30 דקות:

לחלק את המשתתפים לשלוש קבוצות. המנחה בוחר נציג אחד מכל קבוצה. הנציג מקבל הוראות כתובות איך להוביל את המשימה.
נציג אחד יהיה מנהיג סמכותי (לצרף הנחיה).
נציג שני יהיה מנהיגי דמוקרטי (לצרף הנחיה).
נציג שלישי יהיה מנהיג מתירני (לצרף הנחיה).
כל קבוצה צריכה לבנות את המגדל הכי יציב והכי מרשים מקשיות. נציגי הקבוצות צריכים להנהיג את הקבוצה בהתאם להנחיות שקיבלו, בלי לתת הרגשה שזו הוראה, אלא באופן מוצנע וטבעי.

לאחר 15 דקות של בנייה יש לקיים דיון:

כיצד הרגשתם בעת בניית המגדל?

מה בהתנהגות המנהיג קידם אתכם? מה עיכב?

האם שמתם לב לסגנון מנהיגותי אחר בחדר, שהתחברתם אליו יותר?

באלו סיטואציות בחיים סגנון המנהיגות שחוויתם בקבוצה אפקטיבי במיוחד?

שלב ג', 20 דקות:

להראות תמונה של ברוך טגנ'ה מתוך מכלול התמונות. לשאול מי מכיר אותו ומה הם יודעים עליו. לספר על הדמות בהרחבה (בהתאם לחומר המצורף בחוברת זו). לאלו מהקטגוריות ניתן לשייך אותו? מה היה אפקטיבי במנהיגותו? מה בסיטואציה המתוארת דרש את סוג המנהיגות הזה?

שלב ד', סיכום:

חשוב מאוד לעשות סגירה של הנושאים שנדונו עד כה, להכיר בסגנונות המנהיגות השונים המתאימים לאנשים שונים, למונהגים שונים ולסיטואציות שונות ולדון בהשפעת הסגנונות על המונהגים (גם ברמת התהליך וגם ברמת התוצאה). חשוב שהמשתתפים ישקפו את המאפיינים השונים שהם מזהים באישיותו ובמנהיגותו של ברוך טגנ'ה ואת הגורמים להצלחתו.

כל אחד מהמשתתפים יציין מה התחדש לו במפגש.

דברים שיש להכין מראש:

- ביוגרפיה של ברוך טגנ'ה.
- הנחיות לדמות המנהיג.
- תמונות של מגוון רחב של מנהיגים, שחורים ולבנים, נשים וגברים, מהעבר ומההווה.
- ציוד לבניית מגדל: קשים וסיכות.

תודות

תודתנו נתונה לכל ארגוני פורום ירוסלם, לנציגיהם ולמתנדבים שנרתמו
לשליחות למימוש החזון

בית התפוצות

ההסתדרות הציונית העולמית   המנהל לחינוך התיישבותי   החברה למתנ"סים

קרן חנן עינור   אחריי!   איתוראן

גזית גלוב   הינם   שותפויות   רוטשילד

מועצת המכינות הקדם צבאיות

תודה ל:

בני משפחתו של ברוך טגנ'ה ז"ל

אסף הורן

ניר פאל